

รายงานการวิจัย

การพัฒนาอุตสาหกรรม เอทานอล และไบโอดีเซล ร่วมระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา

ในฐานะฐานพลังงานทางเลือกของภูมิภาค

The co-operative development in Ethanol and Bio-diesel Industry between Thailand and Cambodia as base for alternative energy in the region

นางสาววัชรินทร์ ยงศิริ

นายณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การพัฒนาอุตสาหกรรม เอทานอล และไบโอดีเซล ร่วมระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา
ในฐานะฐานพลังงานทางเลือกของภูมิภาค

The co-operative development in Ethanol and Bio-diesel Industry between Thailand and
Cambodia as base for alternative energy in the region

นางสาววัชรินทร์ ยงศิริ

นายณัฐพล ดันตระกูลทรัพย์

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการทำวิจัยเชิงลึกในสาขาที่มีศักยภาพสูง กองทุน
รัชฎาภิเชกสมโภช ปีงบประมาณ 2553 กลุ่มวิจัยพลังงาน (Energy Cluster) โดยการสนับสนุนจาก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเล็งเห็นความสำคัญในประเด็นด้านความมั่นคงทางพลังงานของประเทศและ
การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของ
งานวิจัยชิ้นนี้ คณะวิจัยจึงสามารถดำเนินการวิจัยได้จนบรรลุเป้าหมายทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงนโยบาย

ในกระบวนการดำเนินงานนั้น จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายในหลายจุดด้าน ได้แก่
สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการประสานงานติดต่อเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลในประเทศกัมพูชา ตลอดจนความช่วยเหลือจากหอการค้าจังหวัดตราดที่นอกจากจะให้ข้อมูลที่
สำคัญแล้ว ยังช่วยแนะนำผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นๆให้กับคณะวิจัยอีกด้วย

ทางคณะวิจัยจึงต้องขอขอบคุณทุกฝ่ายที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ที่ทำให้คณะวิจัยได้ข้อมูลที่เป็น
ประโยชน์และทำงานวิจัยได้เสร็จสิ้นในท้ายสุด นอกจากนี้ ยังต้องขอขอบคุณคณะกรรมการตรวจรับ
งานวิจัยทุกท่าน ที่ได้สละเวลาพิจารณาและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้งานวิจัย
สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทคัดย่อ

งานศึกษาเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมไบโอดีเซลและเอทานอลร่วมระหว่างไทย-กัมพูชาชิ้นนี้ เป็นผลสืบเนื่องจากความต้องการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือกอื่น ๆ นอกจากปิโตรเลียม ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งพลังงานหลักและต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ แหล่งพลังงานทางเลือกดังกล่าวที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิต อันได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมันนั้น เป็นพืชที่เติบโตได้ดีเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ตลอดจนมีความสอดคล้องกับการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของทั้งสองประเทศ และได้พัฒนาเป็นแหล่งพลังงานทางเลือกที่สำคัญของประเทศไทยแล้วในปัจจุบัน

งานศึกษาชิ้นนี้มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาร่วมระหว่างประเทศ โดยอาศัยศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีการเพาะปลูก เทคโนโลยีการแปรรูป และเงินทุน ของประเทศไทย ประกอบกับศักยภาพทางด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินและแรงงานจำนวนมากในกัมพูชาเป็นสำคัญ โดยศึกษาถึงความเป็นไปได้ โอกาส และข้อจำกัดของความร่วมมือทั้งในภาครัฐและเอกชน ตลอดจนศึกษาความร่วมมือที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาร่วมระหว่างทั้งสองประเทศในขั้นท้ายสุด

จากการศึกษาพบว่า ประเทศกัมพูชามีที่ดินที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก และรัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนการให้สัมปทานพื้นที่ทางการเกษตร ประกอบกับมีแรงงานจำนวนมากที่มีทักษะทางด้านเกษตรกรรม และโครงการคมนาคมที่ครอบคลุมพื้นที่ตลอดแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้อย่างสะดวก ตลอดจนเครือข่ายทางธุรกิจระหว่างประเทศที่ได้พัฒนามาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี แม้ในปัจจุบันจะเกิดความร่วมมือดังกล่าวแล้วโดยเฉพาะในภาคเอกชน หากแต่ยังมีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องของกัมพูชาที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การบังคับใช้กฎหมายที่ยังขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชาที่ไม่ราบรื่นนักซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นใจของนักลงทุน

Abstract

The study of joint development on the biodiesel and ethanol industry between Thailand and Cambodia is a consequence of the need to develop alternative energy sources other than petroleum that is currently the main energy source and heavily depends on import. Alternative energy uses agricultural products as important raw materials such as cassava, sugar cane and palm oil which grow well in the existing weather and geographical conditions. In addition, they correspond to the agricultural economic base which is significant for both countries. Currently, Thailand has developed those products as an important alternative energy source of the country.

This study mainly focuses on international joint development based on Thailand's potential in agricultural technology, processing technology and capital together with Cambodia's rich land and labor. It studies possibility, opportunity and limits of the cooperation both at the level of government and private sector. It also studies the existing cooperation in order to pave a way for the further joint venture between the two countries ultimately.

The study found that Cambodia still has vast uncultivated arable land in which the government also permits concession for agricultural uses. Besides, the country is rich in agriculturally-skilled labor and has developed logistic network covering the Thai-Cambodian border area. Those significantly facilitate the flow of factors of production and international business network that has long been developed. The conditions the two countries possess therefore show potential in developing towards international cooperation.

Although the cooperation at the private sector level has already emerged, some problems and obstacles still existed namely, Cambodia's incomplete legal framework, the inefficiency of law enforcement as well as, importantly, the unsteady relation between Thailand and Cambodia. Those concerns could have significant impacts on investors' confidence.

สารบัญเรื่อง

บทที่	หน้า
1. บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	9
1.6 ผลผลิต (output) ที่ได้จากงานวิจัย	12
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
2. สภาพแวดล้อมและศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่ศึกษา	13
2.1 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ	13
2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกัมพูชา	18
2.3 ศักยภาพของพื้นที่ศึกษา	21
1) จังหวัดอุดรเมียนเจย (Oudor Meanchey)	23
2) จังหวัดพระตะบอง (Battambang)	27
3) จังหวัดไพลิน (Pailin)	31
4) จังหวัดเกาะกง (Koh Kong)	34
5) จังหวัดพระสีหนุ (Sihanouk Ville)	39
6) จังหวัดกำปอต (Kampot)	41
2.4 สรุปและข้อสังเกต	44
3. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพในกัมพูชา	49
3.1 สถานการณ์พลังงานในกัมพูชา และนโยบายการส่งเสริมการใช้พลังงานชีวภาพในกัมพูชา	49
3.2 สถานการณ์ด้านการใช้ที่ดินและแรงงานในกัมพูชา	56
3.3 เครื่องมือการคมนาคมขนส่งระหว่างไทย-กัมพูชา	61

บทที่	หน้า
3.4 ความร่วมมือในปัจจุบัน	66
3.4.1 ความร่วมมือภาครัฐ	66
ความร่วมมือภายใต้กรอบ ASEAN	66
ความร่วมมือภายใต้กรอบ ACMECS	67
3.4.2 ความร่วมมือในภาคเอกชน	69
3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	75
3.6 วิเคราะห์สรุป	80
4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	87
สรุปผลการวิจัย	88
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	92
บรรณานุกรม	96
ภาคผนวก: ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 ภาพแสดงความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกันซึ่งเป็นธรรมชาติของการพึ่งพากัน	6
รูปที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก	11
รูปที่ 3 แสดงสภาพภูมิประเทศของกัมพูชา	16
รูปที่ 4 แสดงสภาพภูมิอากาศของกัมพูชา	17
รูปที่ 5 แผนที่ประเทศกัมพูชา	22
รูปที่ 6 ร้านค้าอุปกรณ์การเกษตรชนิดต่างๆ และถนนจากตัวจังหวัดสู่ชายแดนไทย	27
รูปที่ 7 โรงสีข้าวและพื้นที่ปลูกข้าวในจังหวัดพระตะบอง	30
รูปที่ 8 ลานตากมันสำปะหลังและข้าวโพดและการเตรียมพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดโพลิน	34
รูปที่ 9 โรงงานน้ำตาลเกาะกงและพื้นที่ปลูกอ้อยของโรงงานน้ำตาล	38
รูปที่ 10 ท่าเรือแก้วโพิะและพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน	41
รูปที่ 11 พื้นที่ปลูกข้าวและท่าเรือขนาดเล็กในจังหวัดกำปอต	44
รูปที่ 12 แสดงโครงข่ายการจ่ายไฟฟ้าในประเทศกัมพูชา	51
รูปที่ 13 กราฟแสดงการบริโภคพลังงานในประเทศกัมพูชา	52
รูปที่ 14 กราฟแสดงจำนวนประชากร	58
รูปที่ 15 กราฟแสดงพื้นที่แต่ละจังหวัด	59
รูปที่ 16 แสดงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของกัมพูชา	61
รูปที่ 17 แสดงโครงข่ายการคมนาคมในกัมพูชา	65

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาด้านพลังงานในปัจจุบันมีส่วนเกี่ยวข้องกับคนทั่วโลก เนื่องจากพลังงานที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียม ซึ่งมีราคาแพงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นพลังงานที่นับวันจะหมดไปจากโลกและเป็นพลังงานที่สร้างมลพิษไปทั่วโลกจากสภาพแวดล้อมด้านความเป็นอยู่ของมนุษย์ จำเป็นต้องใช้พลังงานแต่ละวันเป็นจำนวนมหาศาล ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงเห็นความจำเป็นและหาทางผลิตพลังงานเพื่อทดแทนพลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียมดังกล่าว โดยเฉพาะประเทศที่ต้องนำเข้าพลังงาน เช่นประเทศไทย ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการผลิตพลังงานทางเลือกเพื่อลดรายจ่ายในการนำเข้าและลดการพึ่งพาจากผู้ผลิต

ในกรณีของประเทศไทยนั้น แหล่งพลังงานทางเลือกที่มีการศึกษาและเริ่มนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายคือ การผลิตพลังงานจากพืชพลังงานที่สำคัญได้แก่ ปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมไบโอดีเซล รวมถึงมันสำปะหลังและอ้อย ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตเอทานอล แม้ว่าประเทศไทยมีวัสดุที่มีศักยภาพในการผลิตไบโอดีเซลและเอทานอลหลายชนิด แต่จากการประเมินขั้นต้นพบว่า ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลังและอ้อยมีความเหมาะสมเหนือพืชอื่นในแง่ที่มีวัตถุดิบปริมาณมากพอสำหรับการผลิตเชิงอุตสาหกรรม นอกจากนั้นประเทศไทยยังมีความพร้อมด้านความรู้ความเข้าใจรายละเอียดและเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการผลิตด้วย

จากการศึกษาด้านพลังงานทางเลือกในปัจจุบัน ได้บทสรุปค่อนข้างชัดเจนว่า การใช้น้ำมันไบโอดีเซลและเอทานอลเป็นพลังงานทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบันเพราะนอกจากจะเป็นการลดต้นทุนด้านพลังงานแล้ว สิ่งที่สำคัญมากกว่าคือ น้ำมันไบโอดีเซลและเอทานอลเป็นพลังงานที่สร้างมลพิษน้อยกว่า เมื่อเทียบกับการใช้น้ำมันปิโตรเลียมเป็นการช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและยังเป็นการช่วยกระจายรายได้สู่เกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพหลักของคนไทยในพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศด้วย

ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยจึงได้มีความพยายามที่จะปรับโครงสร้างสัดส่วนการใช้และการจัดหาพลังงานจากแหล่งต่างๆ ให้สมดุลมากขึ้น โดยมุ่งสู่การลดสัดส่วนการใช้พลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียมลง โดยกระทรวงพลังงานได้กำหนดแผนเพิ่มการใช้พลังงานทางเลือกในรูป Renewable energy ให้ได้สัดส่วนที่มากขึ้นของการบริโภคทั้งประเทศ โดยพลังงานทางเลือกในเป้าหมายคือเชื้อเพลิงผสมเอทานอลจากข้าวโพด มันสำปะหลังและไบโอดีเซลจากน้ำมันปาล์ม

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญของประเทศไทยสำหรับหรับการผลิตไบโอดีเซลและเอทานอลที่สำคัญคือการจัดหาวัตถุดิบ ซึ่งก็คือผลผลิตปาล์ม น้ำมัน สำปะหลังและอ้อยนั่นเอง ข้อจำกัดนี้สามารถกล่าวในเชิงการเพาะปลูก กล่าวคือประเทศไทยถึงแม้จะมีเทคโนโลยีการเพาะปลูกพืชพลังงานเหล่านี้อยู่ในระดับหนึ่ง แต่สิ่งที่ขาดแคลนและเป็นปัญหาคือเรื่องพื้นที่การเพาะปลูกและแรงงานในการเพาะปลูก ซึ่งมีไม่เพียงพอและใช้ต้นทุนสูงในการจัดหา ในขณะที่เดียวกันประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยเฉพาะกัมพูชายังคงมีพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรอยู่มากและสภาพภูมิอากาศมีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชเหล่านี้ ประกอบกับแรงงานมีอัตราการว่างงานอยู่สูงซึ่งสามารถรองรับการผลิตในภาคเกษตรที่จะขยายตัวได้

นอกจากนี้ ในการผลิตเอทานอลและไบโอดีเซลในเชิงอุตสาหกรรมของไทยเอง ก็มีปัญหาในด้านการจัดส่งวัตถุดิบที่ขาดความต่อเนื่องและมีปริมาณที่ไม่มากพอทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าวยังจำกัดอยู่ในลักษณะอุตสาหกรรมขนาดเล็กและใช้เทคโนโลยีระดับต่ำเป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตโดยรวมค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ดังนั้นการจัดหาวัตถุดิบที่มากพอจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวของประเทศด้วย

ดังนั้นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาร่วมของอุตสาหกรรมดังกล่าวคือการใช้ศักยภาพในด้านเกษตรกรรมของประเทศเพื่อนบ้านในฐานะการเป็นแหล่งเพาะปลูกวัตถุดิบเพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานแปรรูปซึ่งต้องใช้เทคโนโลยีในประเทศไทย โดยศักยภาพการพัฒนาโดยรวมได้แก่การพึ่งพาที่ดินและแรงงานในภาคเกษตรกรรมของกัมพูชา ขณะเดียวกันก็พึ่งพาเงินทุน เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่อเนื่องรวมถึงตลาดจากประเทศไทย

การส่งเสริมศักยภาพที่สำคัญในการพัฒนาร่วมคือการส่งเสริมการขยายพื้นที่เพาะปลูกแหล่งวัตถุดิบในประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นมันสำปะหลัง อ้อยและปาล์ม น้ำมัน เป็นต้น เพื่อเป็นการใช้ประโยชน์จากผืนดินอันอุดมสมบูรณ์และแรงงานจากประเทศกัมพูชา ในขณะเดียวกันก็พัฒนาศักยภาพการผลิตในฝั่งไทยไปสู่การผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมด้านนี้ต่อไปจะทำให้ไทยและประเทศกัมพูชาสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทางเลือกเพื่อเป็นฐานพลังงานที่สำคัญของภูมิภาคต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการขยายพื้นที่เพาะปลูกในประเทศกัมพูชา ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ทั้งสภาพการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา กฎหมาย ตลอดจนกฎระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการลงทุนด้านการเกษตร ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาหาแนวทางและความเป็นไปได้ที่เหมาะสมในการร่วมมือพัฒนาอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซลระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา โดยเน้นการศึกษาในรายละเอียดเชิงพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็น

รูปธรรมและมีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับมิติในด้านสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลภาพรวมพื้นฐานของประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นการเชื่อมโยงของคณะวิจัยและเป็นจุดเด่นของงานชิ้นนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ศึกษาศักยภาพของการเพาะปลูกพืชพลังงานโดยเฉพาะ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมันของประเทศกัมพูชา
2. ศึกษาศักยภาพการแปรรูปพืชพลังงานโดยเฉพาะ มันสำปะหลัง อ้อยและปาล์มน้ำมัน เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในฐานะพลังงานทางเลือกของประเทศกัมพูชา
3. ศึกษานโยบายของประเทศกัมพูชาที่มีต่ออุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซล
4. ศึกษาความร่วมมือที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของไทยและประเทศกัมพูชาที่มีอยู่ รวมถึงประมวลปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน
5. เพื่อสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบความร่วมมือ ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซลระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เน้นการศึกษาความร่วมมือในอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซล ระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา โดยศึกษาความร่วมมือทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น (บริเวณแนวชายแดน) ทั้งความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงศึกษาบทบาทของหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญต่างๆ อันได้แก่

- 1) นโยบายและกิจกรรมการส่งเสริมการลงทุนด้านการเกษตร โดยเฉพาะด้านการเพาะปลูกพืชพลังงานของประเทศกัมพูชา โดยเน้นทั้งนโยบายและการปฏิบัติในระดับจังหวัดของประเทศกัมพูชา
- 2) บทบาทนักธุรกิจไทยและกัมพูชา ที่มีการดำเนินธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซล โดยเฉพาะธุรกิจที่มีการดำเนินการอยู่ตามแนวชายแดน
- 3) บทบาทขององค์กรนักธุรกิจ ที่ทำงานเพื่อส่งเสริมความร่วมมือดังกล่าว เช่น หอการค้าและสภาอุตสาหกรรม โดยเน้นการทำงานในระดับจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

การศึกษาดังกล่าวจะทำให้เข้าใจความร่วมมือที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงศักยภาพการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบความร่วมมือที่มีความเป็นไปได้ สอดคล้อง

กับความเป็นจริงและเป็นรูปธรรม โดยการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งเน้นเน้นศึกษาศักยภาพในพื้นที่ประเทศ
กัมพูชาซึ่งติดต่อกับประเทศไทยรวม 6 จังหวัดได้แก่ จังหวัดอุดรเมียนเจย จังหวัดพระตะบอง จังหวัด
ไพลิน จังหวัดเกาะกง จังหวัดพระสีหนุ และจังหวัดกำปอด ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เป็นที่ที่มีความสัมพันธ์ในเชิง
เศรษฐกิจข้ามพรมแดนที่เข้มข้นอยู่แล้ว มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในหลายรูปแบบทั้งด้าน
การค้าชายแดนและการทำการเกษตรกรรม ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงสภาพความ
เป็นไปได้และปัญหาอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบของความร่วมมือ
ในอุตสาหกรรมพลังงานในท้ายสุด

1.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทางเลือกระหว่างไทยและกัมพูชาขึ้น
นี้ เป็นงานที่เน้นศึกษาในมุมมองของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเป็นสำคัญ โดยมีได้มองเพียงแค่นโยบาย
และปฏิบัติการของภาครัฐเท่านั้นหากแต่คำนึงถึงและให้นำหนักกับการปฏิบัติงานของเอกชนโดยเฉพาะ
ในระดับท้องถิ่น (จังหวัด) เป็นสำคัญเพราะเป็นภาคส่วนที่สำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนความร่วมมือ
ระหว่างประเทศมาเป็นเวลายาวนานและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจึง
ทำให้ผลการวิจัยเกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและทำให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในลักษณะ
องค์รวมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ในงานศึกษาชิ้นนี้จึงได้นำทฤษฎีในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้แก่ ทฤษฎีการ
พึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ (Interdependence Theory) มาช่วยในการอธิบายลักษณะของ
ความสัมพันธ์หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นความร่วมมือ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันระหว่างทั้งสองประเทศ โดยนำมา
ประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ ทั้งในระดับรัฐและระดับท้องถิ่น การนำทฤษฎีดังกล่าวมาช่วยในการ
วิเคราะห์ จะทำให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและสามารถพิจารณาทางเลือก
ต่างๆ ในการดำเนินความสัมพันธ์ลักษณะการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน ตลอดจนผลที่ตามมาทั้งใน
ด้านบวกและลบจากการจัดความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวด้วย ซึ่งการพิจารณาในลักษณะนี้นอกจาก
จะใช้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในรูปแบบความร่วมมือของอุตสาหกรรมพลังงานระหว่างประเทศทั้ง
สองแล้ว ยังทำให้เห็นความร่วมมือดังกล่าวในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย

ทฤษฎีนี้เกิดจากการเสนอแนวคิดของ Keohane และ Nye (1989)¹ ซึ่งมองว่าระบบ
ความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ในโลกปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันมาก

¹ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, *Power and Interdependence*, (London : Harper Collins Publishers, 1989)

ขึ้นทุกขณะโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ โดยอธิบายว่า การพึ่งพาอาศัยกันที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อการใช้อำนาจเพราะก่อให้เกิดการเจรจาต่อรองกันทางการเมืองแทนการใช้กำลัง แม้ว่าการใช้งบประมาณทางทหารในแต่ละประเทศจะสูงขึ้นก็ตาม แต่ก็มิใช่อำนาจที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

การพึ่งพาอาศัยกันหมายถึง สถานการณ์ที่ตัวแสดงหรือเหตุการณ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนั้นส่งผลกระทบต่อกันและกันหรือหมายถึงการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน (Mutual dependence)²

ซึ่งการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศนั้นสามารถพิจารณาได้ใน 4 มิติ³ คือ

1. ที่มาของการพึ่งพาอาศัยกัน (Sources of Interdependence)

การพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) เกิดขึ้นจากการเอื้อของปัจจัยทางกายภาพ (เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ, สภาพทางภูมิศาสตร์, อาวุธ, เทคโนโลยี) และปัจจัยทางสังคม (เช่น สภาพเศรษฐกิจ, การเมือง) ซึ่งต่างก็แสดงบทบาทควบคู่กันไปในการกำหนดรูปแบบและระดับของการพึ่งพา อีกทั้งการพิจารณาในปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้มองเห็นทางเลือกต่างๆ ในการพึ่งพากันด้วย

2. ส่วนได้จากการพึ่งพาอาศัยกัน (Benefits of Interdependence)

ส่วนได้จากการพึ่งพาอาศัยกันจะแสดงออกมาใน 2 ลักษณะคือ เมื่อมีฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้เสียประโยชน์ ส่วนที่ได้ของฝ่ายหนึ่งก็คือส่วนที่จะต้องเสียไปของอีกฝ่ายหนึ่ง (zero sum) และในอีกลักษณะหนึ่งคือ ได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายหรืออาจจะเสียประโยชน์ทั้งสองฝ่ายก็ได้ (nonzero sum)

ความสัมพันธ์ของการพึ่งพาอาศัยกันส่วนมากจะเป็นแบบได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (positive sum) ซึ่งน่าจะนำไปสู่ความพอใจของทั้งสองฝ่ายและเกิดความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงนั้นมักเกิดสถานการณ์ที่มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างไม่เท่าเทียม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้

3. ต้นทุนของการพึ่งพาอาศัยกัน (Cost of interdependence)

ต้นทุนของการพึ่งพาอาศัยกันนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสองเรื่องคือ ต้นทุนจากการพึ่งพิงชั่วคราว (short-run sensitivity) และต้นทุนจากการพึ่งพิงถาวร (long-term vulnerability)

ต้นทุนจากการพึ่งพิงชั่วคราวนั้นหมายถึง ปริมาณและความไวของปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นระหว่างกันอันเกิดจากการพึ่งพิงกัน หรือ อิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนหนึ่งในระบบที่ส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของระบบทั้งในด้านขนาดของการเปลี่ยนแปลงและความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลง

² Joseph S. Nye, *Understanding international conflicts: An introduction to theory and history*, (New York : Pearson/Longman, 2005)

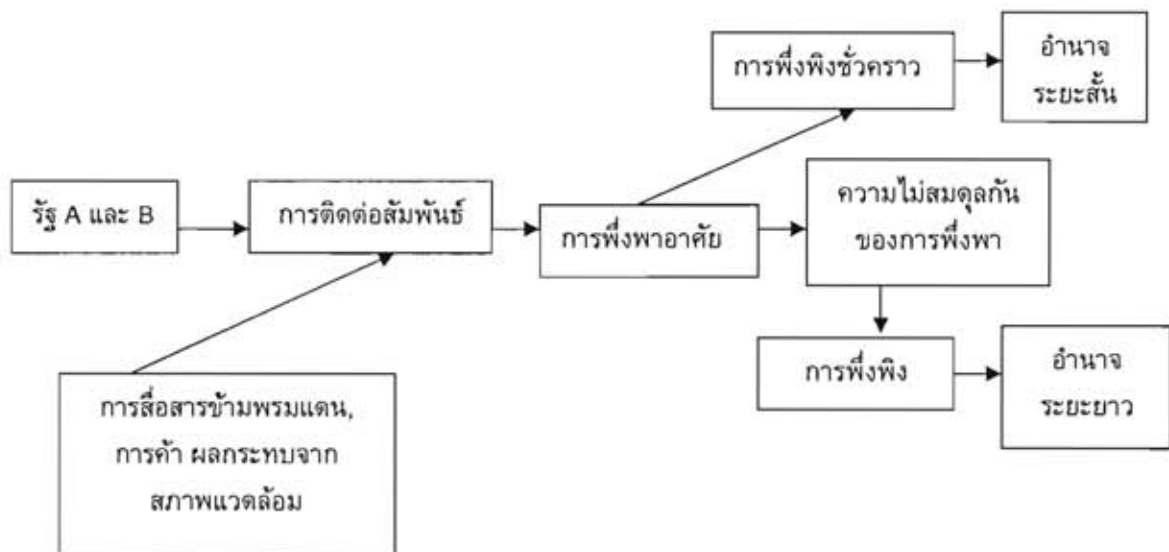
³ Joseph S. Nye, *Understanding international conflicts: An introduction to theory and history*, (New York : Pearson/Longman, 2007), pp.198-205

ต้นทุนจากการพึ่งพิงถาวรหมายถึง ต้นทุนจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างของระบบการพึ่งพา ซึ่งเป็นต้นทุนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในระบบ

4. คุณภาพของการพึ่งพา (Symmetry of Interdependence)

คุณภาพของการพื่อนั้นหมายถึง สถานการณ์ที่ตัวแสดงต่างๆ ในระบบพยายามจะปรับความสัมพันธ์ที่มีลักษณะของการพึ่งพิงกันและกันนั้นให้มีลักษณะสมดุลกันหรือไม่สมดุลกัน โดยความสัมพันธ์ที่มีลักษณะไม่สมดุลกันของการพึ่งพิงนั้น นำไปสู่อำนาจในการจัดการระบบอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างตัวแสดงต่างๆ ด้วย โดยตัวแสดงที่สามารถพึ่งพิงระบบได้น้อยที่สุดจะนำมาซึ่งอำนาจในระบบที่มากขึ้นในความเป็นจริงนั้นความสัมพันธ์ส่วนมากจะมีลักษณะที่ไม่สมดุลกัน ซึ่งเป็นลักษณะที่สามารถนำไปสู่อำนาจ ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกันนี้ถือเป็นหัวใจของการพึ่งพากัน

รูปที่ 1 ภาพแสดงความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกันซึ่งเป็นธรรมชาติของการพึ่งพากัน

ที่มา: Joseph S.Nye, **Understanding international conflicts: An introduction to theory and history**, (New York: Pearson/Longman, 2007).

เมื่อรัฐ A และ B มีการติดต่อสัมพันธ์กันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) ทำให้ระบบเศรษฐกิจหลอมรวมเข้าเป็นระบบเศรษฐกิจเดียวกัน การพึ่งพาอาศัยกันอย่างไม่สมดุลโดยรัฐหนึ่งต้องพึ่งพารัฐอื่นในเรื่องของปัจจัยการผลิต ทุนหรือเทคโนโลยีมากเกินไป นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ในระดับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ โดยที่รัฐใดรัฐหนึ่งจะมีอำนาจในการควบคุมระบบนั้นได้มากกว่ารัฐอื่น ซึ่งก็คืออำนาจที่เพิ่มขึ้นของรัฐ ๆ นั้นในระยะยาว

นอกจากทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ (Interdependence Theory) แล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ยังใช้แนวคิดภูมิภาคนิยมและอนุภูมิภาคนิยม (Regionalism and Sub-Regionalism) มาใช้เป็นแนวทางพิจารณาที่สำคัญร่วมด้วย โดยทฤษฎีดังกล่าว มุ่งเน้นไปที่การมองความสัมพันธ์ในฐานะพัฒนาการของการรวมตัวในภูมิภาค การร่วมกันพัฒนาความร่วมมือในอุตสาหกรรมพืชพลังงานระหว่างไทย-กัมพูชาเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการในเชิงเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยทฤษฎีนี้มองว่าการพัฒนาของการรวมตัวกันในภูมิภาคต่างๆ นับเป็นการเคลื่อนไหวในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างรัฐประชาชาติ ซึ่งการรวมตัวกันในภูมิภาคเป็นกระบวนการที่หน่วยทางการเมืองที่มีอธิปไตยของตัวเองซึ่งมีความสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์และต้องพึ่งพาอาศัยกันได้ให้การยอมรับในอำนาจของส่วนกลางเพื่อดำเนินการบางอย่างให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยสันติวิธี การร่วมมือกันดังกล่าวเกิดจากการมีจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกของประชาคมเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้อาจกระทำโดยการตัดสินใจร่วมกันหรือมอบอำนาจนั้นให้แก่องค์กรกลางก็ได้ สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งหรือเป็นสังเขปของการมีขีดความสามารถอันจำกัดในระดับหนึ่งของรัฐประชาชาติและองค์การระดับโลก ซึ่งประกอบด้วยประเทศทั้งหลายที่มีความแตกต่างกันเป็นอันมาก⁴

การรวมตัวกันในภูมิภาคเป็นทั้งแนวคิดและกระบวนการอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการร่วมมือกันระดับโลกและการร่วมมือกันโดยทางหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งต่างก็มีส่วนส่งเสริมซึ่งกันและกันทั้งสิ้นในโลกที่มีทั้งความขัดแย้งและการร่วมมือกันเช่นนี้ ข้อดีของกระบวนการอย่างหนึ่งย่อมจะนำไปสู่ข้อจำกัดของกระบวนการอีกอย่างหนึ่งได้ การร่วมมือกันในภูมิภาคจึงนับว่าเป็นแนวความคิดสำหรับการศึกษาวิเคราะห์ที่มีประโยชน์อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่โลกต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น

จากแนวคิดของ Deutsch, Hass, Russet และ Mitrany อาจสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความร่วมมือและการบูรณาการมีดังนี้⁵

1. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้รับสิ่งตอบแทนต่างๆ ร่วมกันสามารถตอบสนองซึ่งกันและกันได้ ความสำเร็จของความร่วมมือในภูมิภาคย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขบางประการเช่น การมีผลประโยชน์และอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

⁴กินหันท์ นาคะตะ. รัฐศาสตร์: ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญและแนวทางศึกษาวิเคราะห์การเมือง. (กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิเด้า, 2543)

⁵มนต์พล อรุณบุญลลชาติ. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศ. (คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2544)

2. การมีค่านิยม วัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งทำให้ไม่ขัดขวางต่อการติดต่อสื่อสารกัน การมองโลกของคนรุ่นใหม่ที่ยอมรับวัฒนธรรมอื่นๆ

3. การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนติดต่อข้ามรัฐกันในรูปแบบของการสื่อสาร ท่องเที่ยว การค้า เป็นต้น

4. การคาดหวังในสิ่งตอบแทนที่จะได้รับเมื่อร่วมมือกัน

5. ความสามารถในการรวมความต้องการต่างๆ จากหลายๆ ชาติเข้าด้วยกัน

6. ความร่วมมือนั้นเปิดโอกาสให้มีการต่อรองหรือประนีประนอมกันได้เสมอ

7. ถ้าพลังของลัทธิชาตินิยมอ่อนตัวลงส่งผลให้ความร่วมมือในภูมิภาคมีมากขึ้น

8. ความร่วมมือกันระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคมีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จมากกว่า ความร่วมมือในระดับโลก

9. ความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ภายใต้อิทธิพลของมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งย่อมมี แนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่แนวคิดภูมิภาคนิยมกำลังเป็นที่แพร่หลายอยู่ทั่วโลก ในเอเชียก็เริ่มมี แพร่หลายของกรอบแนวคิดที่ว่าด้วยอนุภูมิภาคนิยม หรือ “เหลี่ยมเศรษฐกิจ”⁶ (Geometry) ซึ่ง แพร่หลายมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงราว พ.ศ. 2530 ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับเหลี่ยมเศรษฐกิจ นับว่าเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่และยังไม่มีการพัฒนาทฤษฎีเศรษฐกิจรองรับอย่างจริงจัง ทั้งนี้กรอบ ความคิดพื้นฐานของการจัดตั้งเหลี่ยมเศรษฐกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หกเหลี่ยม เศรษฐกิจหรือเหลี่ยมเศรษฐกิจใดๆ ก็ตาม อยู่ที่การเชื่อมประเทศต่างๆ ที่มีปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน เข้าด้วยกัน ณ ตำแหน่งที่ประเทศนั้นๆ มีพื้นที่ติดต่อกันเพื่อขยายตลาดและพื้นที่ทางเศรษฐกิจให้กว้าง ออกไป ตลอดจนการเอื้อประโยชน์ต่อกันจากปัจจัยการผลิตที่แต่ละประเทศมีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งเศรษฐกิจพิเศษหรือนิคม อุตสาหกรรมในแต่ละประเทศ โดยการขยายกรอบให้ครอบคลุมพื้นที่ซึ่งติดกันของประเทศใกล้เคียง โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายกว่าในระดับของเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือนิคมอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในเหลี่ยมเศรษฐกิจเป็นความร่วมมือที่ลงลึกถึงระดับจังหวัดและ หมู่บ้านแทนที่จะเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างความร่วมมือระดับภูมิภาคนิยม โดยการบริหาร จัดการมักเป็นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการเท่าความร่วมมือระดับภูมิภาคนิยม การตกลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นในลักษณะของบันทึกความเข้าใจ โดยอิงกลไกการทำงานในระดับคณะทำงานเป็นสำคัญ

⁶ พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, เอกสารประกอบการสอนวิชาพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะ, (หลักสูตรพัฒนามนุษย์และสังคมจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2545)

นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญในเหลี่ยมเศรษฐกิจคือ ความร่วมมือและการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดของภาคเอกชนในแง่ที่ภาครัฐอำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การลดอุปสรรคด้านกฎระเบียบเพื่อกระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนและค้าขายกันเพื่อกระตุ้นพัฒนาการทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ อย่างเต็มที่

ปัจจัยสำคัญที่เอื้อสู่ความสำเร็จของเหลี่ยมเศรษฐกิจนั้นอาจพิจารณาจาก 4 ประเด็นต่อไปนี้คือ

1. การมีเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อกัน (Economic Complementarities)
2. ความใกล้ชิดของพื้นที่ภูมิประเทศ (Geographical Proximity)
3. การบูรณาการโครงสร้างพื้นฐาน (Integrated Infrastructure)
4. เจตนาารมณทางการเมือง (Political Will)

จะเห็นได้ว่าภูมิภาคนิยมและเหลี่ยมเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกปัจจุบันที่แบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ หลายระดับชั้นโดยทับซ้อนกันอย่างซับซ้อน โดยแบ่งออกเป็นระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับอนุภูมิภาค ระดับรัฐ ระดับชุมชนและระดับปัจเจกชน โดยรัฐชาติและกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ จะยังคงบทบาทอันโดดเด่นต่อไป อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยชิ้นนี้ทฤษฎีดังกล่าวจะช่วยในการวิเคราะห์ในส่วน of ปัจจัยต่างๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จของการร่วมมือและมองว่าความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการสร้างในเกิดความรู้สึกร่วมกับหรือก่อเกิดความเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นในอนาคต

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อันเกี่ยวข้องกับนโยบายการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกพืชพลังงานของกัมพูชา ตลอดจนนโยบายการปฏิบัติงานของหน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและกัมพูชา นอกจากนี้ยังรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ทั้งในฝั่งประเทศไทยและประเทศกัมพูชาและสำรวจพื้นที่ร่วมด้วย โดยได้ทำการสัมภาษณ์และสำรวจพื้นที่ใน 2 ช่วงได้แก่ ครั้งที่ 1 (เกาะกง – พระสีหนุ – กำปอต) ระหว่างวันที่ 4-9 ธันวาคม พ.ศ. 2553 และครั้งที่ 2 (โพลิน – พระตะบอง – อุดรเมียนเจย) ระหว่างวันที่ 31 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำแนกได้เป็น 5 ส่วน ได้แก่

- 1) นักธุรกิจไทยที่อยู่ในจังหวัดตราดและจันทบุรี ซึ่งมีความคุ้นเคยกับการติดต่อกับประเทศกัมพูชา จำนวน 2 ท่าน ได้แก่
 - คุณประเสริฐ ศิริ (ประธานหอการค้าจังหวัดตราด)
 - ดร.อิสริวดี ตั้งเกียรติ (รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี / นายกสมาคมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา จันทบุรี / นักธุรกิจ)
- 2) เกษตรกรไทยผู้ปลูกพืชพลังงาน จำนวน 1 ท่าน ได้แก่
 - คุณวุฒิพงศ์ รัตนมณต์ (ประธานกลุ่มสหกรณ์การเกษตรจังหวัดตราด / นายกสมาคมชาวสวนผลไม้จังหวัดตราด / เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน)
- 3) บริษัทไทยที่ลงทุนในธุรกิจการเกษตรในกัมพูชาได้แก่ บริษัท น้ำตาลทรายขอนแก่น จำกัด (มหาชน) จำนวน 4 ท่าน
 - ดร.กร โปษยานนท์ (ผู้จัดการฝ่ายวิจัยและพัฒนาธุรกิจ บริษัท น้ำตาลทรายขอนแก่น จำกัด)
 - คุณวิชัย อินทราทิต (ผู้จัดการทั่วไป บริษัท Koh Kong Plantation Co.,Ltd.)
 - คุณธีรวัฒน์ วงศ์ศรีวอ (ผู้ช่วยผู้จัดการทั่วไป บริษัท Koh Kong Plantation Co.,Ltd.)
 - คุณพร้อมพันธ์ หาญอวยพรเลิศ (ผู้จัดการทั่วไป บริษัท Koh Kong Sugar Industry Co.,Ltd.)
- 4) เจ้าหน้าที่ภาครัฐของประเทศกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดเป้าหมาย จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่
 - Mr.San Wan Na (รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรเมียนเจย) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
 - รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
 - นายอี เซียน (ผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
 - Mr.Dom Yuk Hean (รองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
 - Mr.Sbong Sarath (ผู้ว่าราชการจังหวัดพระสีหนุ) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
 - Mr.Heng Vantha (รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำปอด) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
- 5) ภาคธุรกิจเอกชนของกัมพูชา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่
 - Mr. Bun Tun (รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกัมพูชา / ประธานหอการค้าจังหวัดเกาะกง / นักธุรกิจในจังหวัดเกาะกง)

- Mr.Kong Rany (ผู้จัดการธุรกิจการทำเรือ Oknha Mong Port Co.,Ltd.)
- ผู้จัดการไซโลรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร (PB&CK Development Co.,LTD)

รูปที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

สัมภาษณ์ประธานหอการค้าจังหวัดตราด

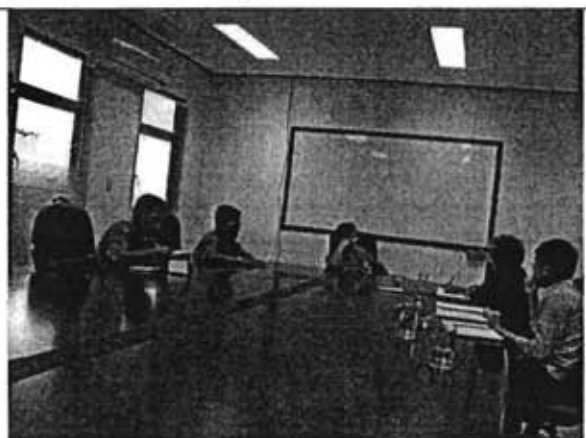
สัมภาษณ์ประธานกลุ่มสหกรณ์การเกษตรจังหวัดตราด

สัมภาษณ์รองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง

สัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดโพลิน

สัมภาษณ์ผู้จัดการโรงงานน้ำตาลเกาะกง

สัมภาษณ์นักธุรกิจจังหวัดโพลิน

ที่มา: จากการลงภาคสนาม

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างกว้างๆ เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับความเห็นในเรื่องของการเพาะปลูกพืชพลังงาน รวมถึงการส่งเข้าสู่กระบวนการผลิตไบโอดีเซลและเอทานอลแบบครบวงจร ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านพืชพลังงานและพลังงานทางเลือกที่ผ่านมา และแนวโน้มในอนาคต ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการ รวมถึงรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับความร่วมมือระหว่างไทย-กัมพูชา ในการผลิตพลังงานทางเลือกประเภทไบโอดีเซลและเอทานอล อย่างยั่งยืนและเอื้อประโยชน์กับทุกฝ่าย

หลังจากได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการบันทึก นำมาแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ แล้วนำมาวิเคราะห์ในเบื้องต้นเป็นระยะด้วยวิธีอุปนัยที่เป็นการตีความข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่ได้รับซึ่งจะได้ข้อสรุปในระดับหนึ่งเพื่อค้นหาว่าเหตุการณ์ใดสามารถอธิบายความได้มากน้อยอย่างไร แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาเปรียบเทียบเพื่อคัดกรองข้อมูลส่วนที่แตกต่างให้เหลือในส่วนที่มีคุณลักษณะร่วม เพื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลแล้วสร้างข้อสรุปแบบพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและเชื่อถือได้หรือไม่

1.6 ผลผลิต (output) ที่ได้จากงานวิจัย

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซล ระหว่างไทยกับกัมพูชา สถานการณ์ปัจจุบันทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น สภาพปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไข
- 2) นำเสนอรูปแบบความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซลระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชาที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งต่อภาครัฐและเอกชน
- 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาลไทยในเรื่องความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซลระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมเอทานอลและไบโอดีเซลระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชาให้เติบโตและมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การเป็นฐานพลังงานทางเลือกของภูมิภาค

บทที่ 2

สภาพแวดล้อมและศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพโดยทั่วไปของประเทศกัมพูชา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานร่วมระหว่างประเทศ ทั้งในด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศซึ่งในที่นี่จะกล่าวเพียงโดยย่อเพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานด้านการเกษตรกรรมโดยทั่วไปของประเทศกัมพูชาเท่านั้นและจะกล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของเศรษฐกิจกัมพูชาโดยเฉพาะที่สัมพันธ์โดยตรงกับประเทศไทย อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในอนาคต ตลอดจนสรุปประเด็นสำคัญเป็นข้อสังเกตต่อสภาพแวดล้อมและศักยภาพของพื้นที่ที่ศึกษาของประเทศกัมพูชาในส่วนท้าย

2.1 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ

กัมพูชาตั้งอยู่ทางภาคใต้ของคาบสมุทรอินโดจีน พรมแดนภาคเหนือจรดไต้หวันอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 10 องศาและ 20 ลิปดาและ 14 องศา 30 ลิปดาเหนือ ตะวันออกจรดตะวันตกอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 107 องศา 40 ลิปดาและ 102 องศา 20 ลิปดา ตามลำดับ กัมพูชามีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทางบกยาว 2,136 กิโลเมตร ทางทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้เป็นพรมแดนติดกับเวียดนามยาวประมาณ 930 กิโลเมตร ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพรมแดนติดต่อกับลาวประมาณ 400 กิโลเมตร ทางภาคตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือเป็นพรมแดนติดต่อกับไทยยาวประมาณ 806 กิโลเมตร ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ กัมพูชามีชายฝั่งติดต่อกับอ่าวไทยยาวประมาณ 435 กิโลเมตร จากทิศเหนือจรดใต้ช่วงกว้างที่สุดยาวประมาณ 440 กิโลเมตร จากตะวันออกจรดตะวันตกกว้างที่สุดระยะทางประมาณ 560 กิโลเมตร กัมพูชามีพื้นที่เล็กที่สุดในคาบสมุทรอินโดจีน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 181,035 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นดิน 176,520 ตารางกิโลเมตรและพื้นน้ำ 4,515 ตารางกิโลเมตร

กัมพูชามีสภาพภูมิประเทศเป็นทะเลสาบ แม่น้ำและที่ราบลุ่มอยู่ตอนกลางประเทศที่สำคัญได้แก่ทะเลสาบเขมรและแม่น้ำโขงซึ่งเป็นศูนย์กลางระบบน้ำของประเทศ โดยมีช่องระบายน้ำออกทางตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ยังมีเทือกเขาล้อมรอบที่ราบลุ่มตอนกลาง โดยในทางตะวันตกเฉียงใต้ประกอบด้วยเทือกเขาสูงหลายลูกที่สำคัญคือเทือกพนมกรอวาน คีร์รมย์และพนมด้าเรย ซึ่งเป็นเทือกเขาสูงชันและเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทย-กัมพูชาด้านจังหวัดจันทบุรีและตราด ส่วนในด้านตะวันตกเฉียงเหนือมีเทือกเขาพนมดงรักทอดยาวในแนวตะวันตกถึงตะวันออกประมาณ 300 กิโลเมตรและเป็น

พรมแดนธรรมชาติระหว่างไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์และศรีสะเกษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงต่อเนื่องกับเทือกเขาหลายลูกซึ่งเป็นตะเข็บพรมแดนกัมพูชา ลาว และเวียดนามและเป็นแหล่งต้นน้ำหลายสายที่มาบรรจบกับแม่น้ำโขง¹

ทะเลสาบในกัมพูชาเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีคุณค่ายิ่งต่อกัมพูชา ในช่วงฤดูฝน (พฤษภาคม-ตุลาคม) ปรกติน้ำลึกถึง 10-14 เมตร พื้นน้ำอาจขยายกว้างถึง 10,000 ตารางกิโลเมตร ในฤดูแล้ง (พฤศจิกายน-เมษายน) น้ำลดลงจนบริเวณลึกสุดไม่เกิน 2 เมตร ทะเลสาบมีความยาวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึงตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 180 กิโลเมตร กว้างประมาณ 35 กิโลเมตร (บริเวณกว้างที่สุด) มีเนื้อที่เหลือประมาณ 2,500 ตารางกิโลเมตร พื้นที่บริเวณที่น้ำเคยท่วมถึงกลายเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศมีสารอาหารอันอุดมสมบูรณ์และมีปลาชุกชุมในพื้นที่แคบๆ จึงเป็นแหล่งจับปลาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

สภาพภูมิอากาศของกัมพูชานั้นอยู่ในเขตรมรสุมคล้ายกับไทย โดยทั่วไปอุณหภูมิตลอดปีต่างกันไม่มากนัก มีเพียงสองฤดูคือ ฤดูฝน (พฤษภาคม-ตุลาคม) และฤดูแล้ง (พฤศจิกายน-เมษายน) โดยปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมีความแตกต่างกันตามฤดูกาล โดยในช่วงฤดูฝนกัมพูชาได้รับลมมรสุมจากมหาสมุทร มีน้ำฝนตกโดยเฉลี่ย 2,000 มิลลิเมตรต่อปี น้ำฝนมากกว่าร้อยละ 90 ตกในช่วงนี้ ทางแถบเทือกเขาทางด้านตะวันตกเฉียงใต้รับน้ำฝนมากถึง 4,000 มิลลิเมตรต่อปีโดยเฉลี่ย โดยบริเวณที่ราบลุ่มใจกลางประเทศมีฝนตกค่อนข้างน้อย ประมาณปีละ 1,000-1,500 มิลลิเมตรเพราะเมฆฝนถูกกันจากเทือกเขาสูงทางตะวันออกเฉียงใต้²

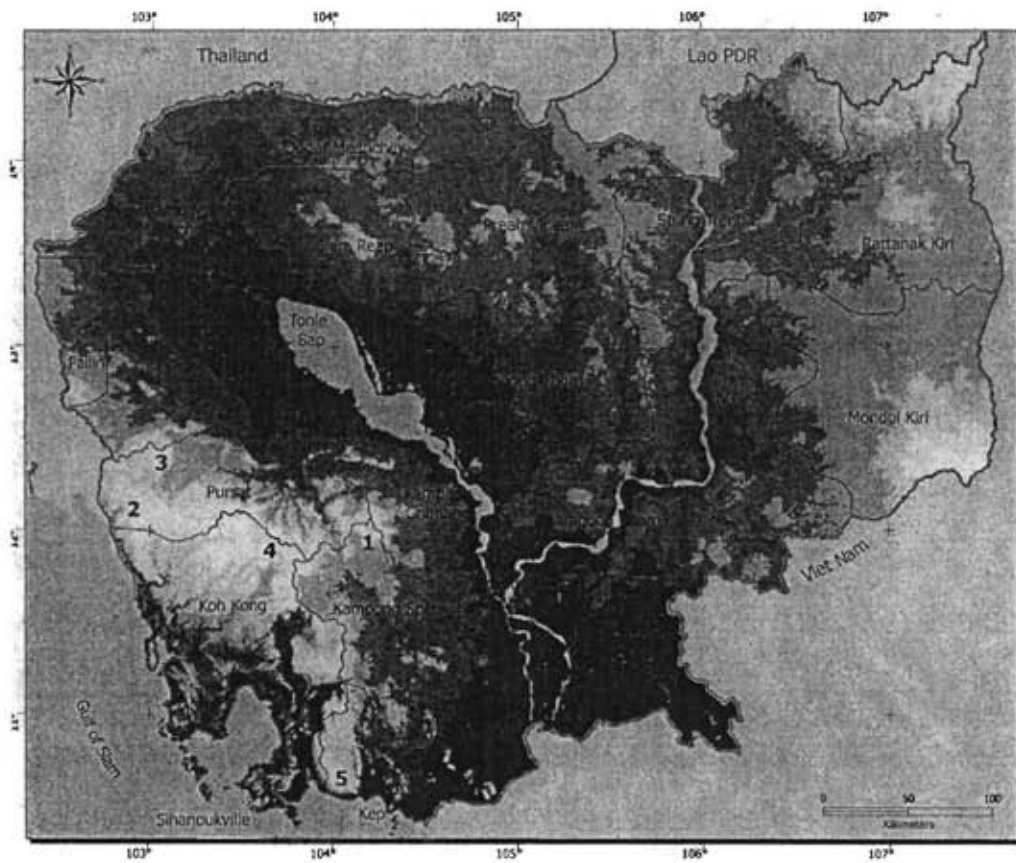
จะเห็นได้ว่า ประเทศกัมพูชามีความหลากหลายของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ พร้อมทั้งยังมีศักยภาพที่ดีเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม โดยมีทะเลสาบเขมรเปรียบเสมือนอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ตั้งอยู่ตอนกลางของประเทศเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการเพาะปลูกพืชระยะสั้นในฤดูน้ำลดและยังสามารถพัฒนาระบบชลประทานเชื่อมต่อและกระจายสู่พื้นที่แห้งแล้ง โดยพื้นที่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือและตอนกลางของประเทศซึ่งมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยไม่สูงมากนักแต่เหมาะต่อการปลูกพืชไร่ที่ไม่ต้องการน้ำมาก อาทิ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย เป็นต้น ส่วนในทางด้านตะวันตกเฉียงใต้และทางใต้ซึ่งมีพื้นที่ติดอ่าวไทยมีปริมาณน้ำฝนสูงก็เหมาะสมในการปลูกพืชพลังงานที่ต้องการน้ำมากเช่น ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นศักยภาพของพื้นที่ในเบื้องต้นเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชพลังงานเพื่อผลิตไบโอดีเซลและเอทานอลของประเทศกัมพูชาดังกล่าว นอกจากนี้ การที่ประเทศกัมพูชามีพื้นที่ติดต่อกับ

¹ เขียน ธีระวิทย์, สุนัย ภาสขุ, กัมพูชา, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543, หน้า 6-8

² เพิ่งอ้าง, หน้า 12

ประเทศไทยเป็นแนวยาวทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภาคตะวันออกของไทยทำให้มีความ
ได้เปรียบแง่ของการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในแง่การผลิตเชิงเศรษฐกิจซึ่งจะ
เป็นการลดต้นทุนในด้านการขนส่งทั้งสินค้า วัตถุดิบ ตลอดจนปัจจัยการผลิตอื่นๆ ด้วย

รูปที่ 3 แสดงสภาพภูมิประเทศของกัมพูชา

Legend

- 0 - 15 m
- 16 - 25 m
- 26 - 50 m
- 51 - 100 m
- 101 - 250 m
- 251 - 500 m
- 501 - 750 m
- 751 - 1,000 m
- 1,001 - 1,500 m
- 1,501 - 1,756 m
- Water Body
- Provincial Boundary
- International Boundary

Data Sources:
 DEM: MRC
 International and Provincial Boundary:
 Department of Geography 2005
 Water Body: ICA Dataset 2002
 Note: elevation calculated using grid
 system may cause variation in total area
 size. Official Area = 181,035 Km².

No.	Mountain Name	Height (m)
1	Phnom Aor	1,613
2	Phnom Samlot	1,717
3	Phnom Krabang	1,721
4	Phnom Anlong Trapeang	1,213
5	Phnom Bokor	1,080
Elevation		Area (Km ²)
0 - 15 m		41,131
16 - 25 m		13,556
26 - 50 m		27,854
51 - 100 m		17,051
101 - 250 m		35,102
251 - 500 m		12,233
501 - 750 m		9,924
751 - 1,000 m		2,704
1,001 - 1,500 m		659
1,501 - 1,813 m		15
Total		181,607

ที่มา: Save Cambodia's Wildlife, The Atlas of Cambodia National Poverty and Environment Maps, 2006.

2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกัมพูชา

กัมพูชาได้มีการปฏิรูปจากระบบสังคมนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจการตลาดเมื่อ พ.ศ. 2532 ภายหลังจากล่มสลายของระบบสังคมนิยมภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนวนเซน จุดประสงค์การปฏิรูปครั้งนี้เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศที่ล้มเหลวต่อเนื่องมายาวนานตั้งแต่สมัยเขมรแดงปกครองในปี พ.ศ. 2522 และภายใต้ระบอบเฮงสาร์น ซึ่งมีเวียดนามหนุนหลังเข้ามาปกครองในปี พ.ศ. 2526 โดยมีสาเหตุสำคัญจากความขัดแย้งทางการเมืองของคนในประเทศจนนำไปสู่ภาวะสงครามกลางเมือง นอกจากนี้ กัมพูชายังถูกโดดเดี่ยวทางเศรษฐกิจจากนานาชาติจึงทำให้เศรษฐกิจของกัมพูชาตกอยู่ในสภาพขาดแคลนอาหาร ขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค เกิดภาวะเงินเฟ้อ มีปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง กัมพูชาจึงต้องพึ่งพาตัวเองในทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น โดยเปิดประเทศเพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกและเปิดเพื่อรับการลงทุนในภาคธุรกิจต่างๆ จากต่างประเทศเพื่อให้มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่กัมพูชามีอยู่แต่ยังไม่ได้มีการนำมาใช้เชิงพาณิชย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ นโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญมาก โดยสภาแห่งชาติกัมพูชาได้ผ่านร่างกฎหมายการลงทุนของต่างชาติในกัมพูชาออกมา 1 ฉบับในปี พ.ศ. 2532 เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่นักลงทุนต่างประเทศที่จะเข้ามาลงทุนในกัมพูชา กฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไขอีกในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2535 ได้รับการรับรองจากรัฐบาลชุดใหม่ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ผ่านสภานิติบัญญัติแห่งชาติกัมพูชาในปี พ.ศ. 2537³

รัฐบาลกัมพูชาได้จัดตั้งสภาพัฒนาแห่งกัมพูชา (Council for the Development of Cambodia: CDC) ขึ้นเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการลงทุนในประเทศกัมพูชา โดยทำหน้าที่หลักเป็นผู้อนุมัติรับรองการลงทุนจากต่างชาติ รวมถึงการกำหนดนโยบายและแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ โดยการลงทุนที่รัฐบาลกัมพูชาให้การสนับสนุนได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อุตสาหกรรมที่สร้างงานให้แก่คนกัมพูชา อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเกษตรหรือการแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือพลังงาน กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาชนบท การรักษาสีงแวดล้อม และการลงทุนในเขตส่งเสริมการลงทุนพิเศษ (Special Promotion Economic Zone) โดยมีมาตรการในการจูงใจทั้งสิทธิพิเศษทางภาษี ระบบการโอนเงินต่างประเทศ มาตรการด้านการนำเข้า-ส่งออก รวมถึงระบบภาษีเงินได้ เป็นต้น⁴

³ วัชรินทร์ ยงศิริ, การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา: ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและแนวทางแก้ไขในอนาคต, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, หน้า 142-151

⁴ เพิ่งอ้าง

การพัฒนาเศรษฐกิจของกัมพูชาในระยะเริ่มแรกของการปฏิรูปนั้นก็ยังคงเติบโตอย่างช้าๆ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2540-2541 กัมพูชาต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและประกอบกับปัญหาความขัดแย้งในการเมืองภายในจึงส่งผลให้นักลงทุนจากต่างประเทศพากันถอนตัวออกไปไม่กล้าเสี่ยงต่อการลงทุนและส่งผลให้การฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า จนกระทั่งใน พ.ศ. 2542 สถานการณ์การเมืองกัมพูชากลับมาได้ว่าเริ่มมีความมั่นคงพอสมควรและนับเป็นปีแรกที่กัมพูชามีสันติภาพอย่างแท้จริงเพราะปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในหมดไป ประกอบกับการที่กัมพูชาได้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหรือ GSP (Generalized System of Preference) จากสหรัฐอเมริกาในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 อันเนื่องมาจากกัมพูชาจัดอยู่ในประเทศยากจนที่สุดของโลก สิทธิดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมในกัมพูชา ซึ่งทำให้มีนักลงทุนจากต่างประเทศเข้าไปลงทุนตั้งโรงงาน โดยเฉพาะโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นจำนวนมาก นักลงทุนเหล่านี้มาจากเกาหลีใต้ ฮองกง ไต้หวัน มาเลเซียและสิงคโปร์ ทั้งนี้เพื่ออาศัยสิทธิ GSP ในการส่งออกไปยังตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา⁵

ปัจจุบันการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของกัมพูชายังอยู่ในขั้นต้น ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและเน้นการใช้ประโยชน์จากแรงงานราคาถูก อุตสาหกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในประเทศเป็นเพียงอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น โรงสีข้าวเป็นส่วนใหญ่ นอกเหนือจากนั้นก็เป็นการแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติในขั้นต้นเท่านั้น นอกจากกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลโดยรอบ และเมืองใหญ่ๆ อย่างเสียมเรียบและจังหวัดพระสีหนุแล้ว ตามหัวเมืองของจังหวัดต่างๆ สภาพการครองชีพของประชาชนยังสัมผัสกับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมน้อย อย่างไรก็ตาม จากการประเมินถึงข้อดีและข้อเสียของการเข้ามาลงทุนในกัมพูชาของบริษัทที่ปรึกษาการลงทุนแห่งหนึ่ง⁶ ได้ประเมินว่า ข้อดีของการลงทุนในกัมพูชา ได้แก่ นโยบายของรัฐที่สนับสนุนการลงทุนจากต่างชาติอย่างมาก โดยชาวต่างชาติสามารถลงทุนเป็นเจ้าของกิจการเองได้ทั้งหมดไม่ต้องมีหุ้นส่วนชาวกัมพูชาวมในเกือบทุกประเภทอุตสาหกรรม การต้อนรับที่ดีจากทั้งทางหน่วยงานรัฐและประชาชนทั่วไป มาตรการสนับสนุนทางภาษีที่ดี ความร่ำรวยทางทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวระดับโลก แรงงานราคาถูกและสามารถเชื่อมโยงสู่ตลาดประเทศรอบข้างเช่น ไทย และเวียดนามได้ง่าย ในขณะที่ข้อเสียนั้นได้แก่ กรอบกฎหมายที่ยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา โดยยังขาดข้อกฎหมายทางการค้าที่สำคัญบางข้อ การบังคับใช้

⁵ วัชรินทร์ ยงศิริ , การค้าชายแดนไทยในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, หน้า 62-64

⁶ DFDLMEKONG (Legal and tax advisers), Cambodia legal & investment guide, 2010

กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ มีต้นทุนในการเริ่มต้นธุรกิจสูง ขาดการสนับสนุนด้านระบบการเงิน ตลาดภายในประเทศที่มีขนาดเล็ก อำนาจการซื้อของประชาชนมีน้อยและขาดแรงงานฝีมือ เป็นต้น

ในภาคเกษตรกรรมนั้น กัมพูชาประสบกับภาวะสินค้าเกษตรราคาตกต่ำ อันเนื่องมาจากการขาดตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้น จึงปลูกข้าวเป็นพืชหลักเพราะสามารถใช้บริโภคในครัวเรือนได้อยู่แล้ว แต่หากปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น อาทิ ข้าวโพด มันสำปะหลัง เกษตรกรต้องหาผู้รับซื้อเนื่องจากไม่ได้เป็นพืชที่ใช้บริโภคในครัวเรือนตามปกติ หากไม่สามารถหาผู้รับซื้อได้ก็ต้องทิ้งผลผลิตหรือถูกกดราคาซื้อจากผู้รับซื้อซึ่งมีอยู่น้อยราย สาเหตุหนึ่งของการขาดตลาดรับซื้อเนื่องจากการคมนาคมขนส่งที่ยังไม่พัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้ต้นทุนในการขนส่งสูง การเชื่อมโยงผลผลิตกับตลาดเป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้นจึงไม่แปลกที่พื้นที่ที่สามารถปลูกพืชไร่อื่นๆ นอกจากข้าวมักจะเป็นพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย เนื่องจากสามารถส่งขายยังพ่อค้าคนไทยที่มารับซื้อได้สะดวก และต้นทุนค่าขนส่งไม่สูงเกินไปนัก อีกสาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในกัมพูชายังมีจำนวนน้อยและขาดความหลากหลายคือมีเพียงโรงสีข้าวเท่านั้น การแปรรูปจากผลผลิตพืชไร่อื่นๆ เช่น โรงงานอาหารสัตว์ โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังยังไม่มี ซึ่งสาเหตุสำคัญก็มาจากการลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าวต้องเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ซึ่งต้องมีวัตถุดิบและตลาดรองรับที่แน่นอนซึ่งหาได้ยากในกัมพูชา หากจะผลิตในปริมาณน้อยให้เหมาะสมกับปริมาณวัตถุดิบและตลาดที่มีอยู่ก็จะมีต้นทุนต่อหน่วยสูง จนไม่สามารถแข่งขันกับผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยและเวียดนามได้ ดังนั้นวิธีที่ง่ายและทำอยู่ในปัจจุบันคือซื้อสินค้าเข้าเป็นหลักหรือพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งต้องเป็นการลงทุนแบบครบวงจรคือ ลงทุนเพาะปลูกเองและตั้งโรงงานแปรรูป โดยมีเป้าหมายในการส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ

ด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจดังกล่าวของกัมพูชาตามที่ได้กล่าวมา จึงทำให้เศรษฐกิจของกัมพูชานั้นผูกติดกับเศรษฐกิจของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านค่อนข้างมาก โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค มาตั้งแต่ราวพ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศกัมพูชายังมีสงครามสู้รบระหว่างกัมพูชาฝ่ายต่างๆ⁷ ในช่วงเวลานั้นประชาชนชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยสงครามมาอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยและตามตะเข็บแนวชายแดนรวมถึงทหารของกองกำลังกัมพูชาทั้งสามฝ่าย ต่างมาพึ่งพิงอาหาร ยารักษาโรคและเครื่องนุ่งห่มเพื่อการยังชีพจากไทยเกือบตลอดแนวชายแดน ไม่เพียงเท่านั้น สินค้าอุปโภคบริโภคจากไทยยังได้ถูกส่งเข้าไปยังพื้นที่อื่นๆ ของกัมพูชาด้วย เนื่องจากในสภาวะสงครามซึ่ง

⁷ ได้แก่ รัฐบาลระบอบเขมร ส่วิน ซึ่งมีเวียดนามหนุนหลัง ต่อสู้กับรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย หรือเขมรสามฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าสิทธิุน ฝ่ายเขมรเสรี และฝ่ายเขมรแดง

ภาคการผลิตภายในประเทศนั้นหยุดชะงักไป ทำให้พ่อค้าชาวไทยเริ่มติดต่อกับพ่อค้ากัมพูชาเพื่อ
ลำเลียงสินค้าสู่ประเทศกัมพูชาในระยะต่อมา ไม่เพียงแต่สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต
เท่านั้น หากแต่ยังขยายตัวไปสู่หมวดสินค้าอื่นๆ เช่น สินค้าจำพวกอุปกรณ์วัสดุก่อสร้าง เพื่อนำไปใช้
ฟื้นฟูประเทศจากภาวะสงคราม รวมถึงสินค้าจำพวกยานพาหนะ สินค้าเชื้อเพลิง และเครื่องใช้ไฟฟ้า
เป็นต้น⁸ นอกจากนี้ เมื่อประเทศกัมพูชาเริ่มกลับสู่ภาวะปกติและเริ่มดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบ
เสรีนิยมในปี พ.ศ. 2532 กัมพูชามีนโยบายเร่งเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศไทยจึงเป็น
ประเทศหนึ่งที่เข้าไปลงทุนในกัมพูชาไม่น้อยในหลายภาคส่วนทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและภาค
บริการ การขยายตัวด้านการค้าและการลงทุนดังกล่าวเป็นการก่อตัวของเครือข่ายทางธุรกิจระหว่าง
ประเทศที่เป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่สำคัญตราบจนปัจจุบัน

ดังนั้น ด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจภายในที่ผลักดันให้กัมพูชาจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจโดย
พึ่งพิงการดำเนินงานร่วมกับต่างชาติทั้งในแง่ของทุน เทคโนโลยีการผลิตและตลาด ประกอบกับ
ความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา ทั้งในด้านการค้า เกษตรกรรม และการลงทุนใน
ภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ตลอดจนเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจของทั้งสองประเทศที่ได้สร้าง
สมมากกว่าสองทศวรรษ จึงทำให้เกิดความร่วมมือโดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชาจึง
มีความเป็นไปได้สูง การพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานซึ่งแม้จะเป็นโครงการขนาดใหญ่ แต่ก็ต้องมีความ
ร่วมมือที่ครบวงจรทั้งในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการค้าการขนส่ง ซึ่งหากได้รับการสนับสนุน
อย่างจริงจังจากภาครัฐของทั้งสองประเทศ คาดว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ของภาคเอกชนและพื้นฐาน
การเชื่อมโยงของเศรษฐกิจทั้งสองประเทศ จะเป็นปัจจัยผลักดันและกลไกการดำเนินการไปสู่ความสำเร็จ
ได้ไม่ยากนัก

2.3 ศักยภาพของพื้นที่ศึกษา

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและศักยภาพการพัฒนาของทั้ง 6 จังหวัด
ของประเทศกัมพูชาตลอดจนลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจกับจังหวัดในฝั่งประเทศไทย โดยเป็น
ข้อมูลจากการเดินทางสำรวจภาคสนามในกัมพูชาครั้งที่ 1 (เกาะกง – พระสีหนุ – กำปอด) ระหว่างวันที่
4-9 ธันวาคม พ.ศ. 2553 และครั้งที่ 2 (ไพลิน-พระตะบอง-อุดรเมียนเจย) ระหว่างวันที่ 31 มกราคม - 5
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 ตลอดจนรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ทั้งในฝั่งประเทศ

⁸ วัชรินทร์ ยงศิริ , การค้าชายแดนไทยในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, หน้า 58-61

ไทยและประเทศกัมพูชา ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและหารูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานทางเลือกร่วมกันระหว่างสองประเทศต่อไป

โดยงานศึกษาชิ้นนี้ได้จำกัดพื้นที่การศึกษาอยู่ใน 6 จังหวัดของประเทศกัมพูชาได้แก่ จังหวัด อุดรเมียนเจย (Oudor Meanchey) จังหวัดพระตะบอง (Battambang) จังหวัดไพลิน (Pailin) จังหวัด เกาะกง (Koh Kong) จังหวัดพระสีหนุ (Sihanouk Ville) และจังหวัดกำปอด (Kampot) ซึ่งส่วนใหญ่เป็น จังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทยตั้งแต่จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดจันทบุรี ตลอดจนถึงจังหวัดตราด และมีพื้นฐานความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านการค้าชายแดนและการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตลอดจน ความสัมพันธ์ในเชิงสังคมที่มีความผูกพันกันในเชิงเครือญาติของผู้คนจากทั้งสองประเทศเป็นทุนเดิม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาร่วมกันในด้านต่างๆ นอกจากนี้ ด้วยความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ยัง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวสามารถติดต่อกันได้สะดวก ผ่านการคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก ทำให้ปัจจัยการผลิตสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเพิ่มความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบให้กับ การผลิตในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 5 แผนที่ประเทศกัมพูชา

ที่มา: <http://www.canbypublications.com/maps/simpleprov.htm>, 2011.

1) จังหวัดอุดรเมียนเจย (Oudor Meanchey)

จังหวัดอุดรเมียนเจยตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศกัมพูชา มีอาณาเขตติดกับพรมแดนไทยทางด้านเหนือ ติดกับจังหวัดพระวิหาร (Preah Vihear) ทางด้านตะวันออก ติดกับจังหวัดเสียมเรียบ (Siem Reap) ทางทิศใต้และติดกับจังหวัดบันเตียเมียนเจย (Banteay Meanchey) ทางทิศตะวันตก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,158 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 5 อำเภอได้แก่ อันลึงเวง (Anlong Vaeng) บันเทียอัมปิล (Banteay Ampil) จ็องกัล (Chong Kal) สำรอง (Samrong) และดรอเปียงปราสาท (Trapeang Prasat) ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอุดรเมียนเจย (Oudor Meanchey) มีลักษณะเป็นที่ราบลูกฟูก ลดหลั่นจากทางตอนเหนือของจังหวัดซึ่งเป็นแนวเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นเส้นพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทย-กัมพูชา ลาดไปทางใต้สู่ทะเลสาบเขมร

จังหวัดอุดรเมียนเจยเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยด้านจังหวัดสุรินทร์ โดยช่องทางติดต่อที่สำคัญได้แก่ ช่องจอม อำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์และช่องสง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งอยู่ติดกับช่องโสมมีจ (O Smach) และเจียม (Choem) อำเภออันลึงเวง จังหวัดอุดรเมียนเจย ประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่ประชาชนในพื้นที่ใช้ในการไปมาหาสู่ระหว่างกันและเป็นชุมชนทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ผ่านทางการค้าชายแดนเล็กๆ น้อยๆ ตลอดจนเป็นช่องทางการส่งออกที่สำคัญของสินค้าจากประเทศไทยเพื่อขายไปยังกัมพูชาและเวียดนาม โดยมีมูลค่าการค้ารวม 1,611.70 ล้านบาท เป็นมูลค่าการส่งออกจากไทย 1,600.27 ล้านบาทและมูลค่าการนำเข้า 11.43 ล้านบาท โดยสินค้าส่งออกของไทยส่วนใหญ่ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องดื่ม เครื่องจักรที่ใช้ในการก่อสร้าง เป็นต้น สินค้านำเข้าได้แก่ พวกพืชผลทางการเกษตรและของป่า⁹

จังหวัดอุดรเมียนเจย มีประชากรประมาณ 144,371 คน อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ได้แก่ การทำเกษตรกรรม พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณอำเภออันลึงเวงโดยมีพืชเศรษฐกิจหลักอยู่เพียงชนิดเดียวคือ ข้าว แม้จะมีการปลูกพืชไร่ชนิดอื่นบ้างเช่น ถั่วเหลือง มันสำปะหลังและข้าวโพด แต่ส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคเท่านั้น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้พืชเศรษฐกิจของอุดรเมียนเจยจำกัดอยู่เพียงการปลูกข้าวเท่านั้น เนื่องมาจากขาดตลาดรับซื้อพืชไร่ เกษตรกรเมื่อเพาะปลูกแล้วไม่สามารถหาตลาดรับซื้อได้ จะมีเพียงผู้รับซื้อที่มาจากเวียดนามเท่านั้น ซึ่งเป็นการซื้อและส่งต่อไปยังเวียดนามซึ่งอยู่ห่างไกลและจำนวนที่รับซื้อก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับผลผลิตได้ ทำให้การเพาะปลูกพืชไร่ในเชิงพาณิชย์ไม่เติบโตเท่าที่ควร¹⁰ แม้ว่าปัจจุบันรองผู้ว่าราชการจังหวัดจะพยายามติดต่อพ่อค้าจากสุรินทร์

⁹ กรมการค้าต่างประเทศ, http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2_Detail_Province.asp?Country_Code=KH, 2554

¹⁰ สัมภาษณ์ นายชาน วันนา รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรเมียนเจย, 4 กุมภาพันธ์ 2554

และศรีสะเกษมารับซื้อผลผลิตแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญของการขยายตัวของภาคเกษตรกรรมของจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์เคยได้กล่าวว่า

“ทั้งถั่วเหลือง หรือผลผลิตอื่นๆ มีพ่อค้าคนเวียดนามมารับซื้อผลผลิตที่นี้แล้วนำไปขายที่เวียดนาม ซื้อหมดไม่ว่าจะเป็นถั่วเหลือง ข้าวเปลือก มันสำปะหลังซื้อส่งเวียดนามหมด.....พ่อค้าคนไทยมีเข้ามาติดต่อ แต่มาติดต่อหลายครั้ง ผมนี้พยายามประสานงานกับจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ ให้พ่อค้ามาซื้อ แต่ก็ไม่มีใครมาซื้อเลย ก็มีแต่พ่อค้าเวียดนาม เขาก็ขายให้เวียดนามอย่างเดียวหมด.....เนื่องจากไม่มีตลาดมารับซื้อ ไม่มีคนซื้อ จึงไม่ปลูกกัน แต่เมื่อมีคนปลูก ก็ไม่มีคนซื้อ จึงพากันทำนาดีกว่า”

นอกจากนี้ราคาที่ได้รับซื้อในปัจจุบันของพ่อค้าเวียดนามยังค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการที่เวียดนามเป็นเจ้าของที่มารับซื้อจึงกลายเป็นการผูกขาดและสามารถเป็นผู้กำหนดราคาซื้อได้ อีกทั้งการที่พ่อค้าต้องขนส่งผลผลิตไปยังเวียดนามซึ่งอยู่ห่างไกลมีต้นทุนค่าขนส่งสูงจึงอาจผลักราคาต้นทุนดังกล่าวให้เกษตรกรช่วยรับผิดชอบด้วย โดยราคารับซื้อปัจจุบันคือ ข้าวเปลือก 850 บาท/กิโลกรัม ถั่วเขียว 6,000 บาท/กิโลกรัม ถั่วเหลือง 1,800 บาท/กิโลกรัม ถั่วลิสง 2,500 บาท/กิโลกรัม งา 4,000 บาท/กิโลกรัม ถ้าเป็นข้าวเปลือกเกรดเอพันธุ์ข้าวหอมมะลิคิดเป็นเงินไทย 8 บาท/กิโลกรัม โดยในปีที่ผ่านมาสามารถส่งออกข้าวเปลือกไปเวียดนาม 53,950 ตัน ถั่วเหลือง 35,095 ตัน ถั่วเขียว 1,110 ตัน แต่มันสำปะหลังส่งออกได้น้อยเพราะไม่มีผู้รับซื้อ จึงสามารถส่งออกไปได้เพียง 700 ตัน¹¹

นอกจากการขาดแคลนตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรแล้ว จังหวัดอุตรดิตถ์ยังมีขาดแคลนอุตสาหกรรมแปรรูป เพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตร แม้แต่อุตสาหกรรมพื้นฐานอย่างโรงสีข้าวซึ่งปัจจุบันจังหวัดอุตรดิตถ์มีโรงสีข้าวอยู่เพียงแห่งเดียวที่อำเภอสารภี ดังนั้นผลผลิตข้าวส่วนใหญ่จึงขายเป็นข้าวเปลือกและตลาดส่วนใหญ่เป็นตลาดภายในประเทศและประเทศเวียดนาม ซึ่งการลงทุนไม่ว่าจะเป็นด้านการทำเกษตร การทำอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรหรือแม้แต่การรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรเป็นสิ่งที่ทางจังหวัดต้องการอย่างมาก ดังที่รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์เคยได้กล่าวว่า

“อะไรก็ได้ (การลงทุน) โรงสี เลี้ยงวัว แล้วก็มาปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอะไรก็ได้ แต่ต้องมีตลาดทำสัญญากับชาวบ้าน ทำเป็น MOU ไปเลย เราก็มาลงทุนส่งเสริม ซื้อพันธุ์ให้เขามาปลูกบ้าง แต่เราก็มีที่

¹¹ เฟื่องอ้าง

นิดหน่อย อาจจะตั้งเป็นบริษัท ชื่อผลผลิตของชาวบ้าน ที่นี้ได้ฉายาว่า บริษัทน้านาน มีคนมาติดต่อว่าจะลงทุนแล้วก็หายไป เป็นอย่างนี้อยู่ตลอด ให้ทางจังหวัดประกาศให้ชาวบ้านปลูก แล้วไม่มีคนมาซื้อ แล้วทางจังหวัดจะตอบชาวบ้านยังไง มาติดต่อแล้วแล้วก็หายไป แล้วก็ไม่มีมา อย่างนี้ ไทยเขาว่าเสียความรู้สึก มาคุยกับทางจังหวัด เรียกนายอำเภอมา คุยกัน อันนี้ตกลงนะ แล้วก็หายไปเลย ทำให้ชาวบ้านเสียความรู้สึก พอบอกชาวบ้านว่าให้ปลูกมันสำปะหลัง ชาวบ้านเขาก็บอกว่า ปลูกทำไม ปลูกแล้วจะขายให้ใคร ปีนี้ถั่วเหลืองราคาดีนะ ปลูกถั่วเหลืองซักหน่อย ปลูกแล้วเหลือกองเต็มไปหมด เขาก็เสียหาย ถ้าแก้จุดนี้ได้ก็จะดีครับ"

อย่างไรก็ตาม ได้มีความสนใจจากนักลงทุนเข้ามาสำรวจพื้นที่เพื่อขอสัมปทานทำการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีรายที่ได้รับสัมปทานแล้วได้แก่¹²

ชื่อบริษัท	Crystal Agro Co., Ltd.	Angkor Sugar	River Sugarcane	(Cambodia) Cane and Sugar Valley
ที่อยู่	#157, Street 128, Sangkat Mittapheap, Khan 7 Makara, Phnom Penh	#211, Street 93 Mao Tse Toung, Sangkat Tuol Svay Prey, Khan Chamkar Morn, Phnom Penh	#60, Street 199, Sangkat Tuol Svay Prey 1, Khan Chamkar Morn, Phnom Penh	#53, Monivong Blvd, Sangkat Srahchak, Khan Duan Pehn, Phnom Penh
ชื่อและสัญชาติของผู้ดำเนินกิจการ	Mr. Suwit Witchawut, ไทย	Mr. Tat Wanakornkul, ไทย	Mr. Buntoeng Vongkusolkil, ไทย	Mr. Krisda Monthiencichienchai, ไทย
พื้นที่(เฮกตาร์)	8,000	6,523	6,618	6,595
บริเวณพื้นที่เพาะปลูก	Samrong District, Uddor Meanchey	O Kreal Commune, Samrong District, Uddor Meanchey	Pong Ro and ChongkalCommunes, Chongkal District, Uddor Meanchey	O Kreal Commune, Samrong District, Uddor Meanchey

¹² Economic land concession, Ministry of Agriculture Forestry and Fisheries, Cambodia. <http://www.elc.maff.gov.kh/profiles.html>.

จุดประสงค์การลงทุน	ปลูกมันสำปะหลัง	ปลูกอ้อยและโรงงานน้ำตาล	ปลูกอ้อยและโรงงานน้ำตาล	ปลูกอ้อยและโรงงานน้ำตาล
ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน	<p>-เสร็จสิ้นการหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในเดือนสิงหาคม 2006</p> <p>-กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และ ประมง อนุญาตให้เคลียร์พื้นที่ตามเส้นแบ่งเขตแดน ตามเอกสารเลขที่ 4535/350 KSK.NP.PK ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2006.</p> <p>-กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และ ประมง อนุมัติแผนแม่บท โดยเอกสารเลขที่ 5595 KSK ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2006</p> <p>-เคลียร์พื้นที่ 50 เฮกตาร์สำหรับการก่อสร้างอาคาร</p> <p>-เริ่มแผนแม่บทโซน 1</p>	<p>-จดทะเบียนเป็นที่ดินของเอกชนกับกระทรวงการจัดการที่ดิน ผังเมืองและการก่อสร้าง</p> <p>-เสร็จสิ้นการหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>-จดทะเบียนเป็นที่ดินของเอกชนกับกระทรวงการจัดการที่ดิน ผังเมืองและการก่อสร้าง</p> <p>-เสร็จสิ้นการหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>-จดทะเบียนเป็นที่ดินของเอกชนกับกระทรวงการจัดการที่ดิน ผังเมืองและการก่อสร้าง</p> <p>-เสร็จสิ้นการหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง</p>

นอกจากนี้ ยังมีการปลูกยางพาราอยู่ที่อำเภออันลืงเวงติดกับช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษของบริษัท สำรองรับเบอร์ด้วย โดยปัจจุบันทางจังหวัดมีแผนในการสร้างระบบชลประทานเพื่อสนับสนุนการเกษตรเพิ่มเติม ทั้งหมด 3 แหล่ง สำหรับใช้ในอำเภอจอมกัลและอำเภออันลืงเวง ซึ่งเป็นการ

ชลประทานขนาดเล็ก แต่ในปีหน้า (พ.ศ. 2555) มีโครงการสร้างชลประทานขนาดใหญ่ซึ่งมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ที่อำเภอจิ่งกัล สามารถทำนาปรังได้ อีกทั้งยังมีการเข้ามาทดลองปลูกยูคาลิปตัสของบริษัทดับเบิลเอของไทย โดยทดลองเอากล้ามาให้ปลูกฟรี 200,000 ต้น ปัจจุบันอายุได้ 3 ปีและมีผลผลิตเป็นที่น่าสนใจ

รูปที่ 6 ร้านค้าอุปกรณ์การเกษตรชนิดต่างๆ และถนนจากตัวจังหวัดอุดรเมียนเจยสู่ชายแดนไทย

ที่มา: จากการลงภาคสนาม, 2554.

2) จังหวัดพระตะบอง (Battambang)

จังหวัดพระตะบองตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกัมพูชา ด้านเหนือติดต่อกับจังหวัดบันเตียเมียนเจย (Banteay Meanchey) ติดกับทะเลสาบเขมรทางด้านตะวันออก ทางด้านตะวันตกติดกับจังหวัดไพลิน (Pailin) และพรมแดนไทยทางด้านตะวันตก และทางด้านใต้ติดต่อกับจังหวัดโพธิสัตว์ (Pursat) มีพื้นที่รวมทั้งหมด 11,702 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 13 อำเภอ ได้แก่ บาน็อน (Banan) ทมอโกล (Thma Koul) พระตะบอง (Battambang) บอเวล (Bavel) เอกพนม (Aek Phnum) โมงรีเสีย (Moung Ruessei) รัตนะมณฑล (Rotonak Mondol) ซ็องแก (Sangkae) ซ็อมโลด (Samlout) สำเปาลูง (Sampov Lung) พนมปรีก (Phnum Proek) ก้อมเรียง (Kamrieng) เคือะฮ์กรอลอ (Koas Krala) ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพระตะบองเป็นที่ราบชุ่มน้ำริมทะเลสาบเขมร และเป็นที่ราบเชิงเขาทางด้านตะวันตกเฉียงใต้

จังหวัดพระตะบองเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยด้านจังหวัดจันทบุรีและสระแก้ว โดยช่องทางติดต่อที่สำคัญ ได้แก่ ช่องบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งอยู่ติดกับบ้านโดง (Doung) อำเภอก้อมเรียง (Kamrieng) จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา เป็นช่องทางสำคัญที่ประชาชนในพื้นที่ใช้ในการไปมาหาสู่ระหว่างกัน และเป็นชุมชนทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างรายได้

ให้กับประชาชนในพื้นที่ผ่านทางการค้าชายแดนเล็กๆ น้อยๆ ตลอดจนเป็นช่องทางการส่งออกที่สำคัญของสินค้าจากประเทศไทยด้วย โดยมูลค่าการค้ารวมในปี 2553 มีมูลค่า 30,903.74 ล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 28,089.87 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้า 2,813.87 ล้านบาท สินค้าส่งออกจากไทยส่วนมาก ได้แก่ ชิ้นส่วนรถยนต์ ผ้าฝ้ายและด้าย จักรยานยนต์และส่วนประกอบ เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ ผัก เหล็ก อลูมิเนียม ทองแดง และเศษกระดาษ เป็นต้น¹³

จังหวัดพระตะบองเป็นจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ มีประชากร 948,706 คน สามารถเชื่อมต่อกับเมืองใหญ่อื่นๆ เช่น พนมเปญ (Phnom Penh) และเสียมเรียบ (Siem Reap) ได้ทั้งทางถนน ทางรถไฟ และทางน้ำ นอกจากนี้ จังหวัดพระตะบองเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 250,000 เฮกตาร์ ในปี 2010 ได้ผลผลิตข้าวประมาณ 780,000 ตัน โดยสามารถส่งออกได้ถึง 400,000 ตัน ซึ่งเป็นทั้งการส่งออกไปต่างประเทศและใช้บริโภคภายในประเทศโดยทางจังหวัดได้พยายามส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ดี เพื่อเน้นตลาดการส่งออกเป็นหลัก อาทิ ข้าวพันธุ์หมากล้าดวน พันธุ์มะลิและพันธุ์แซนปัดอ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่เป็นการทำนาปี โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทางจังหวัดกำลังเร่งปรับปรุงและขยายระบบชลประทานเพิ่มขึ้น โดยมีพื้นที่ชลประทานสำคัญ 3 แหล่งใหญ่ได้แก่ ก้อมบึงปวย บาสักและก้อมฮอด โดยชลประทานก้อมบึงปวยที่โครงการได้แล้วเสร็จพร้อมใช้งานมีความจุอยู่ที่ 110 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณเพียง 50% ของชลประทาน ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรประมาณ 7,000 เฮกตาร์ กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินโครงการอีก 2 แห่งคือ บาสักและก้อมฮอด เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว จะมีปริมาณน้ำในชลประทานจะครอบคลุมพื้นที่ 60,000 เฮกตาร์ เป็นอ่างเก็บน้ำลักษณะเดียวกับแหล่งก้อมบึงปวย ปัจจุบันพื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 50,000 เฮกตาร์ ซึ่งเมื่อรวมกับพื้นที่ชลประทานใหม่จะได้ครอบคลุมพื้นที่กว่า 100,000 เฮกตาร์ โดยเขตพื้นที่ชลประทานทั้งหมดจะใช้ในการปลูกข้าวและอาจปลูกพืชอื่นๆ ร่วมด้วยได้¹⁴

นอกจากการปลูกข้าวแล้ว จังหวัดพระตะบองยังมีพื้นที่เพาะปลูกพืชอื่นๆ อีกประมาณ 180,000 เฮกตาร์ โดยพืชที่ปลูกมากรองจากข้าว ได้แก่ ข้าวโพด (ประมาณ 105,000 เฮกตาร์) และมันสำปะหลัง (ประมาณ 34,000 เฮกตาร์) โดยพื้นที่ปลูกพืชเหล่านี้เกือบทั้งหมดจะอยู่ในอำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยได้แก่ อำเภอพนมปรีก อำเภอสำเปาลูง อำเภอรัตนมณฑลและอำเภอก้อมเรียง โดยตลาดรองรับผลผลิตหลักคือ การส่งออกไปยังไทย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีประเทศอื่นๆ เข้ามารับซื้อผลผลิต

¹³ กรมการค้าต่างประเทศ, http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2.Detail.Province.asp?Country_Code=KH, 2554

¹⁴ สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบอง, 2 กุมภาพันธ์ 2554

ในพื้นที่เพิ่มขึ้น เช่น เวียดนามและเกาหลี ซึ่งมาตั้งไซโลเพื่อรับซื้อพืชผลเหล่านี้ โดยปัจจุบันในจังหวัดพระตะบองมีจุดรับซื้อพืชไร่ขนาดเล็กประมาณ 12 แห่ง โรงอบหรือไซโลขนาดใหญ่ประมาณ 2-3 แห่ง¹⁵ ซึ่งการปลูกพืชแต่ละชนิดนั้น เป็นไปตามความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ ไม่ได้เป็นนโยบายจากภาครัฐ รัฐทำหน้าที่เพียงสนับสนุนทางด้านเทคนิคการปลูกแก่เกษตรกรเท่านั้น ดังที่รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบองได้กล่าวว่า

“นโยบายส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลังแล้วแต่ตลาด โดยมากหากปลูกอะไรแล้วได้ราคาดีก็ส่งเสริมให้ปลูกพืชชนิดนั้นเลยราคาของสินค้านี้ โดยมากแล้วชาวบ้านจะรู้โดยการสอบถามกันเอง ยังไม่มีนโยบายพื้นฐานเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) ทางเกษตรจังหวัดมีการแนะนำวิธีการปลูกให้ได้ผลมาก วิธีรักษาหน้าดินไม่ให้เสียหาย วิธีการใช้ปุ๋ย เป็นต้น”

นอกจากนี้ จังหวัดพระตะบองยังมีพื้นที่ป่าประมาณ 20,000 เฮกตาร์ โดยสามารถเข้ามาขอสัมปทานได้หากแต่ต้องผ่านการอนุมัติจากรัฐบาลกลาง จังหวัดไม่มีอำนาจให้สัมปทานได้ โดยปัจจุบันมีพื้นที่ป่าประมาณ 2,000 เฮกตาร์ ไว้สำหรับแจกจ่ายให้กับประชาชนที่ไม่มีพื้นที่ทำกินและจากพื้นที่ป่าประมาณ 20,000 เฮกตาร์ ในส่วนนี้ก็มีส่วนที่เป็นป่าเสื่อมโทรมอยู่ แต่ทางจังหวัดไม่มีสิทธิ์ในการตัดสินใจให้สัมปทาน กระบวนการต้องผ่านกระทรวงการเกษตรหรือทางรัฐบาล¹⁶ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันในจังหวัดพระตะบองมีบริษัทเอกชนเข้ามาสัมปทานพื้นที่ปลูกพืชแล้ว 1 ราย ได้แก่¹⁷

ชื่อบริษัท	LEANG HOUR HONG Import and Export, Agro Industry Development and Processing
ที่อยู่	#863, group 42, Prek Mohatep Village, Svay Po Commune, Battambang Province
ชื่อและสัญชาติของผู้ดำเนินกิจการ	Ly Mean, กัมพูชา
พื้นที่(เฮกตาร์)	8,000
บริเวณพื้นที่เพาะปลูก	Kamreang Village, Takrey Commune, Battambang
จุดประสงค์การลงทุน	ปลูกอ้อย
ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน	-ปลูกพันธุ์อ้อย 40 เฮกตาร์ -ปลูกอ้อย 150 เฮกตาร์

¹⁵ สัมภาษณ์ ดร.อสิวุฒิ ตั้งเกียรติ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี / นายกสมการการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา จันทบุรี, 31 มกราคม 2554

¹⁶ สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบอง, 2 กุมภาพันธ์ 2554

¹⁷ Economic land concession, Ministry of Agriculture Forestry and Fisheries, Cambodia. <http://www.elc.maff.gov.kh/profiles.html>, 2554

ในด้านอุตสาหกรรมนั้น จังหวัดพระตะบองมีอุตสาหกรรมหลักได้แก่ โรงสีข้าวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยอุตสาหกรรมที่ทางจังหวัดต้องการแต่ยังขาดผู้มาลงทุน เช่น โรงงานปุ๋ย โรงงานทำอาหารสัตว์และโรงงานเพื่อการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดมาก ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ทางจังหวัดต้องการในขณะนี้ ดังที่รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบองได้กล่าวว่า

“เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยากจะพูดมานานแล้วว่า ทางจังหวัดนั้น ต้องการภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมอยู่ด้วยกัน 1.คือให้มีการแปรรูปผลิตอาหารสัตว์ 2.ทำปุ๋ย ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อม และกำจัดขยะ แต่ยังไม่มีการมาติดต่อสัมปทานทำในจังหวัด”

ปัจจุบันเริ่มมีแนวคิดในการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เพิ่มเติมเช่น การปลูกยางพารา ซึ่งพื้นที่ที่สามารถปลูกได้เช่นที่อำเภอช้อมโสดและรัตนมะณฑลและพบบ้างในอำเภอก้อมเรียง โดยที่ดินที่ใช้ปลูกมีไม่มากนัก ประมาณ 1,000 กว่าเฮกตาร์ แต่เนื่องจากว่าชาวบ้านต้องการเงินมาใช้เลี้ยงชีพเฉพาะหน้า ดังนั้นจึงเลือกที่จะปลูกมันสำปะหลังและข้าวโพดมากกว่าเพื่อที่จะได้รายได้ในระยะสั้นกว่าเมื่อเทียบกับการปลูกยางพารา¹⁸

รูปที่ 7 โรงสีข้าวและพื้นที่ปลูกข้าวในจังหวัดพระตะบอง

ที่มา: จากการลงภาคสนาม, 2554.

¹⁸ สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบอง, 2 กุมภาพันธ์ 2554

3) จังหวัดไพลิน (Pailin)

จังหวัดไพลินตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของกัมพูชาติติดกับจังหวัดพระตะบองทั้งทางตอนเหนือ ตะวันออกและใต้ โดยทางทิศตะวันตกติดกับพรมแดนไทยที่จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ทั้งหมดรวม 803 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 2 อำเภอได้แก่ ไพลิน (Pailin) และศาลาเกรา (Sala Krau) ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาและมีดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก

จังหวัดไพลินเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยด้านจังหวัดจันทบุรี โดยช่องทางติดต่อที่สำคัญได้แก่ ช่องบ้านผักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่ประชาชนในพื้นที่ใช้ในการไปมาหาสู่ระหว่างกันและเป็นชุมชนทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ผ่านทางการค้าชายแดนเล็กๆ น้อยๆ ตลอดจนเป็นช่องทางการส่งออกที่สำคัญของสินค้าจากประเทศไทยเพื่อขายไปยังกัมพูชาและเวียดนาม โดยในปี พ.ศ. 2553 มีมูลค่าการค้ารวม 3,624.70 ล้านบาท เป็นการส่งออกจากไทยมูลค่า 2,253.23 บาทและนำเข้ามูลค่า 1,371.47 ล้านบาท สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ได้แก่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กระจาดข น้ำมันเชื้อเพลิง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป รวมถึงอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ สินค้าเข้าสำคัญได้แก่ ผลผลิตพืชไร่ ผักและผลไม้¹⁹ ซึ่งจะเห็นได้ว่าไทยนำเข้าพืชไร่จากช่องทางนี้เป็นจำนวนมาก

ปัจจุบันเศรษฐกิจจังหวัดไพลินพึ่งพาการเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดไพลินเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา การเติบโตดังกล่าวทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ขึ้นอย่างมาก ทำให้มีแรงงานจากส่วนอื่นๆ ของประเทศ หลังไหลเข้ามาตั้งรกราก จับจองและขยายพื้นที่การเกษตรเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากเดิมประชากรเมืองไพลินมีอยู่เพียงประมาณ 30,000 คน แต่ปัจจุบันมีถึงประมาณ 70,000 คน ซึ่งจำนวนที่เพิ่มขึ้นมานั้นเกือบทั้งหมดมาจากการย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากของคนจากจังหวัดอื่นๆ ในกัมพูชา โดยปัจจุบัน จังหวัดไพลินมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 50,000-60,000 เฮกตาร์²⁰

"ตอนนี้ทางจังหวัดมีการพัฒนาในทางการเกษตรมากขึ้น แต่ก็อยากให้เป็นอุตสาหกรรมด้วย การพัฒนาทางด้านเกษตรของไพลินยังไม่ถึง 10 ปี เดิมนั้นความเจริญเริ่มเข้ามามากขึ้น เมื่อ 8 ปีก่อน ไปประชุมก็เห็นนักเรียนนักศึกษาเดินไปโรงเรียน แต่เดิมนั้น ทุกคนมีรถมอเตอร์ไซค์กันหมด ความเจริญเข้ามา อะไรๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปหมด....คนที่อยู่เดิมก็มีไม่ถึง 70,000 คน หลังจากที่ยรวมกันแล้ว มีประชาชน

¹⁹ กรมการค้าต่างประเทศ, http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2_Detail.Province.asp?Country_Code=KH, 2554

²⁰ สัมภาษณ์ นายอี เขียน ผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน, 1 กุมภาพันธ์ 2554

จากที่อื่น ๆ เข้ามาอยู่ด้วย เมื่อก่อนมีอยู่ประมาณ 30,000 กว่าคน คาดว่าในปี 2015 อาจมีประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่า 100,000 คน”

พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดไพลินได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง โดยพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดในเขตชลประทานคลองไพลิน ซึ่งบางพื้นที่สามารถทำนาปรังได้ โดยทางจังหวัดมีแผนจะขยายพื้นที่ชลประทานเป็น 20,000 เฮกตาร์ โดยจะขยายทำนบและคลองส่งน้ำไปทางตะวันออกของคลองไพลินที่ระบบชลประทานยังไม่ถึงเพื่อขยายพื้นที่การทำนาปรังเป็นหลักซึ่งจะเน้นการผลิตเพื่อส่งออก นอกจากนี้ ยังสนับสนุนประชาชนให้ทำฝายน้ำล้นตามลำน้ำขนาดเล็กต่างๆ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งด้วย²¹ ดังที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดไพลินได้กล่าวว่

“การวางนโยบายเรื่องการชลประทานกับทางกระทรวงเกษตรฯเพื่อปลูกข้าวนาปรัง และมีอีกโครงการชลประทานเพื่อใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชนเมืองและไว้ทำการเกษตร มีเจ้าหน้าที่ที่ชำนาญการจากทางกระทรวงมาดูแลจัดการเรื่องการชลประทาน การชลประทานของที่นี่น่าจะดีกว่าที่อื่น ที่สำคัญคือ การชลประทานนี้เพื่อการปลูกข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพด ข้าวในไพลินปลูกเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในจังหวัดและสามารถส่งออกไปที่อื่นได้อีก ข้าวเหลืออยู่ประมาณ 1,000 ตันที่ส่งออกขาย การปลูกมันสำปะหลังและข้าวโพดนี้สำหรับการส่งออกเพียงอย่างเดียว ไม่ได้นำมาใช้บริโภค และกำลังวางแผนที่จะทำการชลประทานเพื่อให้ได้ครอบคลุมพื้นที่เกษตร 20,000 เฮกตาร์ หากปลูกข้าวได้มากขึ้นอาจจะนำส่งออกต่างประเทศเพราะที่ผ่านมาก็พอสำหรับการบริโภคภายในจังหวัด”

ส่วนทางตอนใต้ของจังหวัดนั้นจะปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด (สามารถปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง) และมันสำปะหลังเป็นหลัก โดยพึ่งพาน้ำฝนตามฤดูกาลและยังมีการปลูกยางพาราซึ่งมีพื้นที่ปลูกประมาณ 3,000 เฮกตาร์และอายุประมาณ 3 ปี²² นอกจากนี้ ยังมีการปลูกพืชอื่นๆ บ้างเช่น ลำไย มะม่วงและผัก แต่ยังไม่มากนัก มีประมาณไม่เกินร้อยละ 3 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด²³

การเติบโตของภาคการเกษตรในจังหวัดไพลินนั้น ปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง มาจากตลาดการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรในประเทศไทยที่ขยายตัวมากขึ้น ประกอบกับพื้นที่เพาะปลูกในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรีมีจำนวนลดน้อยลงและมีต้นทุนในการจัดหาสูง เกษตรกรของไทยจึงหันไปส่งเสริมให้เกษตรกรในจังหวัดไพลินทำการเพาะปลูกพืชไร่ เพื่อป้อนผลผลิตเข้าสู่โรงงานแปรรูปใน

²¹ เฟิงอ้าง

²² เฟิงอ้าง

²³ สัมภาษณ์ ดร.อิสริวดี ตั้งเกียรติ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี / นายกสมากมการคำและการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา จันทบุรี, 31 มกราคม 2554

ประเทศไทย โดยพืชไร่ส่วนใหญ่ที่ให้การสนับสนุนนั้นได้แก่ ข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีสูง ดูแลรักษาง่าย ไม่ต้องพึ่งพาระบบชลประทาน ใช้เงินลงทุนไม่สูงมากนัก รวมถึงใช้ระยะเวลาในการเพาะปลูกสั้น โดยในเบื้องต้นจะเป็นการส่งเสริมในลักษณะที่เกษตรกรไทยเข้าไปเช่าพื้นที่ปลูก ในอัตราไร่ละประมาณ 300-400 บาทและผลผลิตที่ได้ก็แบ่งกับเจ้าของที่ดิน ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรชาวกัมพูชาเจ้าของที่ดินก็ได้เรียนรู้เทคโนโลยีในการเพาะปลูกและสะสมทุนเพิ่มมากขึ้น จนปัจจุบันเกษตรกรชาวกัมพูชาส่วนใหญ่จะสามารถทำการเพาะปลูกเองได้แล้ว ไม่ต้องพึ่งพาเกษตรกรไทยอีก บางรายสามารถซื้อเครื่องจักรมือสองต่อจากเกษตรกรไทยไปใช้เองในพื้นที่ดินและรับจ้างในพื้นที่ข้างเคียงได้อีกด้วย²⁴

ปัจจุบันประเทศไทยจึงกลายเป็นตลาดรับซื้อพืชไร่ที่สำคัญของจังหวัดไพลิน ตลอดจนเป็นแหล่งทุนให้กับเกษตรกรในฝั่งกัมพูชาด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีพ่อค้าจากนอกพื้นที่เข้ามารับซื้อผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งจากเวียดนาม เกาหลี จีน รวมถึงชาวกัมพูชาจากจังหวัดอื่นๆ ด้วย การพัฒนาโดยการพึ่งพาซึ่งกันและกันของจังหวัดจันทบุรีของไทยและจังหวัดไพลินของกัมพูชาดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของจังหวัดไพลิน ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดไพลินจึงเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ โดยได้ให้ความเห็นว่า

“เรื่องกรณีพิพาทจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ปล่อยให้เป็นเรื่องของฝ่ายที่รับผิดชอบ ส่วนเรื่องการค้าขายนั้นไม่เกี่ยว เราเป็นประชาชนจะมามั่วทะเลาะกันทำไม ตอนนี้มีชาวพม่ามาทำการบูรณะพระเจดีย์บนภูเขา สมัยก่อนชาวพม่ามาสร้างวัดและพระเจดีย์ไว้ ชาวไพลินก็มีเชื้อสายพม่าอยู่ด้วย สมัยก่อนเรียกชาวโกลา(กูลา) นโยบายของท่านนายกฯ เช่น กล่าวไว้ให้อยู่กันอย่างสันติ ไม่ทะเลาะกัน การทะเลาะกันไม่มีประโยชน์อะไรเลย เพราะที่กัมพูชานี้ประสบสงครามมากกว่า 30 ปี จึงเบื่อหน่ายกับการขัดแย้งกัน ไม่มีผลดีเลย”

ปัจจุบันจังหวัดไพลินมีพื้นที่เกษตรประมาณ 50,000-60,000กว่า เฮกตาร์และยังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์อีกประมาณ 4,000-5,000 เฮกตาร์ ซึ่งที่ดินที่เหลืออยู่นี้จะเน้นแจกจ่ายให้กับประชาชนที่ไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นหลัก ซึ่งหากมีนักลงทุนต้องการมาหาที่ปลูกก็สามารถรวบรวมและเช่าต่อจากชาวบ้านได้²⁵

²⁴ เฟื่องอ้าง

²⁵ สัมภาษณ์ นายอี เขียน ผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน, 1 กุมภาพันธ์ 2554

“...ต้องการให้ประชาชนได้มีที่ทำกินเสียก่อนถึงจะให้คนภายนอกเข้ามาสัมปทาน หากต้องการปลูกแล้วใช้พื้นที่จำนวนมากก็ต้องมาติดต่อกับชาวบ้าน ตอนนี้ประชาชนก็ปลูกอยู่ หลายหมื่นเอเคอร์... ยังพอมืออยู่ (ที่ดิน) แต่ต้องมาปรึกษาหารือกันก่อนกับท่านผู้ว่าฯ ท่านก็พอจะหาให้ได้ ทุกวันนี้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชาที่ช่องผ่านแดนนี้ดีที่สุดในที่สุด”

รูปที่ 8 ลานตากมันสำปะหลัง / ข้าวโพดและการเตรียมพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดไพลิน

ที่มา: จากการลงภาคสนาม, 2554.

4) จังหวัดเกาะกง (Koh Kong)

จังหวัดเกาะกงตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศกัมพูชา และอยู่ติดกับทะเลอ่าวไทย และจังหวัดพระสีหนุทางด้านใต้ ด้านเหนือติดกับจังหวัดโพธิสัตว์ ด้านตะวันออกติดต่อกับจังหวัดกำปงสปีอ (Kampong Speu) และจังหวัดกำปอต และติดกับจังหวัดตราดของไทยทางด้านทิศตะวันตก มีพื้นที่รวมทั้งหมด 11,160 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ โบทุมสาคร (Botum Sakor) คีรีสาคร (Kiri Sakor) เกาะกง(Koh Kong) สมัจเมียนเจย (Smach Meanchey) มณฑลสีมา (Mondol Seima) สเรอ้อมเบิล (Srae Ambel) ทมอบัง (Thma Bang) และกำปงสีลา (Kampong Seila) ภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นพื้นที่ป่าและเทือกเขาสูง ในเขตอุทยานแห่งชาติพนมกรอวาน และเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมากที่สุดในประเทศคือ ประมาณ 4,000 มิลลิเมตรต่อปี

จังหวัดเกาะกงเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทย ทางด้านจังหวัดตราด มีช่องทางติดต่อที่สำคัญได้แก่ด่านบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่ประชาชนในพื้นที่ใช้ในการไปมาหาสู่ระหว่างกัน และเป็นชุมชนทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ผ่านทาง การค้าชายแดนเล็กๆ น้อยๆ ตลอดจนเป็นช่องทางการส่งออกที่สำคัญของสินค้าจากประเทศไทยเพื่อขายไปยังกัมพูชาและเวียดนาม โดยในปี พ.ศ. 2553 มีมูลค่าการค้ารวม 19,019.32 ล้านบาท เป็นมูลค่า

การส่งออกจากไทย 18,917.75 ล้านบาท และมีมูลค่าการนำเข้า 101.57 ล้านบาท โดยสินค้าออกส่วนใหญ่ ได้แก่ น้ำตาลทราย เครื่องสำอาง สบู่ ยางรถยนต์ เครื่องดื่ม รถยนต์และส่วนประกอบ ส่วนสินค้าเข้าส่วนใหญ่ได้แก่ ไม้แปรรูป พืชและผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากพืช เป็นต้น²⁶

นอกจากนี้ การค้าและการติดต่อที่สำคัญอีกเส้นทางหนึ่งคือ การค้าทางน้ำ ผ่านทางทะเล เนื่องจากจังหวัดทั้งสองต่างมีพื้นที่ติดต่อกับทะเลสามารถเดินทางระหว่างกันทางน้ำได้สะดวก อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังประกอบอาชีพประมงและมีเรืออยู่แทบทุกครอบครัว ซึ่งกลายเป็นพาหนะสำคัญในการไปมาหาสู่ระหว่างกัน ทั้งในเรื่องการขายอาหารทะเลของชาวกำพูชาที่ได้จากการทำประมงชายฝั่ง การซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากฝั่งไทย การเข้ามาใช้บริการทางสาธารณสุขในฝั่งไทย เป็นต้น เส้นทางทางน้ำดังกล่าวยังเป็นเส้นทางสำคัญในการส่งออกสินค้าจากไทยอีกด้วย โดยในปัจจุบันในจังหวัดตราดมีท่าเรือถึง 4 แห่งได้แก่ ท่าเรือ ส.กฤตวัน ท่าเรือกัลป์งา ท่าเรือชลาลัยและท่าเรือป.เกษม โดยท่าเรือเหล่านี้เป็นท่าเรือสำหรับขนส่งสินค้าไปยังประเทศกำพูชา โดยจุดหมายจะอยู่ที่ท่าเรือแก้วโพ๊ะ อำเภอสระอีอมเบิล จังหวัดเกาะกงและท่าเรือกำปงโสม จังหวัดพระสีหนุ เป็นต้น โดยสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าจำพวกเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะประเภทที่มีน้ำหนักมากได้แก่ น้ำตาล เบียร์ ปูนซีเมนต์ ยางรถยนต์ เป็นต้น

จังหวัดเกาะกงมีประชากรประมาณ 130,562 คน ประชากรร้อยละ 78 อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยเฉพาะในเขตชายฝั่ง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งเป็นหลัก นอกจากนั้นจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญ ได้แก่ ข้าวและผลไม้ต่างๆ รองลงมาได้แก่ การค้าขายโดยเฉพาะการค้าชายแดน²⁷ จังหวัดเกาะกงถือว่ามีประชากรเบาบางมาก เพราะสาเหตุหนึ่งก็คือเป็นจังหวัดที่อยู่ห่างไกลจากพนมเปญและรัฐบาลเพิ่งเริ่มพัฒนาอย่างจริงจังมาได้ไม่นาน ดังคำกล่าวของท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง

“ขอเรียนให้ท่านทราบว่า เกาะกงเป็นจังหวัดที่หากเปรียบได้เปรียบเหมือนกันลูกคนสุดท้องและประชากรน้อย ในปี 2008 จังหวัดเกาะกงมีพื้นที่ทั้งหมด 10,045 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 120,000 คน คิดเป็นจำนวนประชากรต่อพื้นที่ ไม่ถึง 12 คน/ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่อยู่ตามชนบทและชายฝั่งทะเล คิดเป็น 78% อยู่ชนบท ประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นเกษตรกรรมและค้าขาย พื้นที่ 10,045 ตารางกิโลเมตร นี้ 90% ถูกบัญญัติให้เป็นเขตป่าสงวนและอยู่ในความดูแลของกระทรวงการเกษตร ประมงและป่าไม้และกระทรวงสิ่งแวดล้อม”

²⁶ กรมการค้าต่างประเทศ, http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2_Detail.Province.asp?Country_Code=KH, 2554

²⁷ สัมภาษณ์ นายคุม ยูเคียม รองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง, 6 มกราคม 2553

เนื่องจากจังหวัดเกาะกงมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าประมาณกว่าร้อยละ 90 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขตอุทยานแห่งชาติเทือกเขาพนมกรอวาน โดยอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การนำพื้นที่ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์จึงต้องดำเนินการผ่านหน่วยงานส่วนกลางดังกล่าวเพื่อตรวจสอบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมก่อนพิจารณาความเหมาะสมของการใช้พื้นที่²⁸

“หากพื้นที่ป่าบริเวณใดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้ ทางรัฐบาลยินดีที่จะให้การสัมปทาน เพื่อทำกิจกรรมทางการเกษตรได้เหมือนที่โรงงานน้ำตาล ที่อำเภอสรอ้อมเบ็ล (Srae Ambel) ในจังหวัดเกาะกง (Koh Kong) นี้มีการให้สัมปทานปลูกอ้อย ปลูกต้นสีเสียด (acacia) อำเภอกำปงสีลา (Kampong Seila) ที่ถูกแบ่งไปออกไป ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งในจังหวัดพระสีหนุ (Sihanouk Ville) มีการปลูกปาล์มน้ำมัน”

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ของจังหวัดที่เป็นที่ราบเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมจะอยู่ในอำเภอสรอ้อมเบ็ลซึ่งปัจจุบันมีทั้งการปลูกข้าว ทำสวนผลไม้และการทำสัมปทานเพื่อปลูกอ้อย ยูคาลิปตัสและต้นสีเสียด (Acacia) เป็นต้น โดยปัจจุบันมีการขอสัมปทานในพื้นที่จังหวัดเกาะกง 3 ราย ได้แก่²⁹

ชื่อบริษัท	The Green Rich Co., Ltd.	Koh Kong Plantation Co.,Ltd.	Koh Kong Sugar Co., Ltd.
ที่อยู่	#29 E3, Street 19, Sangkat Cheychumneah, Khan Don Penh	Cham yeam Village, Paklong Commune, Mondulseyma District, Koh Kong Province, Cambodia	Cham yeam Village, Paklong Commune, Mondulseyma District, Koh Kong Province, Cambodia
ชื่อและสัญชาติของผู้ดำเนินการ	Mr. Shen Shang Pang, จีน	Mr. Chamroon Chinthammit, ไทย	Mr. Chamroon Chinthammit, ไทย
พื้นที่(เฮกตาร์)	60,200	9,400	9,700
บริเวณพื้นที่เพาะปลูก	เกาะกง	Botomsakor District, Koh Kong	Sre Ambel District, Koh Kong
จุดประสงค์การลงทุน	ปลูกปาล์มน้ำมัน ผลไม้ และต้นสีเสียด	ปลูกอ้อย	ปลูกอ้อยและทำโรงงานน้ำตาล

²⁸ เฟ็งอ้าง

²⁹ Economic land concession, Ministry of Agriculture Forestry and Fisheries, Cambodia. <http://www.elc.maff.gov.kh/profiles.html>.

<p>ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> -ปลูกต้นสีเสียด 200 ha ถูกไฟไหม้เสียหายไปประมาณ 70% -ทำไร่เพาะต้นสีเสียด 7 เฮกตาร์ 80,000 เมล็ด -สร้างอาคารสำนักงานและบ้าน 8 หลัง และบ่อน้ำ 3 บ่อ -สร้างถนน 9 กิโลเมตร -สร้างโรงงานแปรรูป01 รวมไปถึง 3 ห่วงโซ่การผลิต -เสร็จสิ้นภารกิจกับตัวแทนของกระทรวงสิ่งแวดล้อม -ได้รับอนุมัติแผนช่วงโซน C -ได้รับอนุญาตให้เคลียร์พื้นที่สำหรับปี 2008โซนที่ 1 1,536 เฮกตาร์ตามเอกสาร 6431/52 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2007. 	<ul style="list-style-type: none"> -เริ่มต้นหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ในเดือนกันยายน 2006 แต่ยังไม่แล้วเสร็จ สืบเนื่องมาจากเกิดปัญหาเกี่ยวกับชาวบ้าน -เคลียร์พื้นที่ได้ 50 เฮกตาร์ -สร้างถนน 3 กิโลเมตร -ดำเนินการเคลียร์พื้นที่ต่อ 	<ul style="list-style-type: none"> -เริ่มต้นหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ในเดือนกันยายน 2006 แต่ยังไม่แล้วเสร็จ สืบเนื่องมาจากเกิดปัญหาเกี่ยวกับชาวบ้าน -เคลียร์พื้นที่ได้ 2,600 เฮกตาร์ -ปลูกอ้อย 720 เฮกตาร์ -ขุดคลองเพื่อปักปันเขต 26 เฮกตาร์ -สร้างถนน 10 กิโลเมตร -แรงงานกัมพูชา 30,000 คน -ชาวบ้านร้องเรียนและได้รับการแก้ปัญหาแล้ว 220 ครอบครัว
------------------------------------	---	---	--

โดยการขอสัมปทานพื้นที่เพาะปลูกนั้นสามารถขอโดยตรงกับทางจังหวัดได้ แต่ต้องเป็นการลงทุนที่มีมูลค่าไม่เกิน 2 ล้านเหรียญสหรัฐ บนพื้นที่ไม่เกิน 1,000 เฮกตาร์³⁰ และต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในเขตอนุรักษ์ โดยพื้นที่สำหรับการเกษตรกรรมที่สามารถขอสัมปทานได้ของจังหวัดเกือบทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของภาคเอกชนแล้ว จะมีพื้นที่แค่พื้นที่ตามแนวชายฝั่งทะเลซึ่งเหมาะกับการลงทุนด้านการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง อาทิ การเลี้ยงกุ้ง การเลี้ยงปู เป็นต้น ซึ่งทางจังหวัดมีพื้นที่ที่สามารถให้สัมปทานได้กว่า 1,000 เฮกตาร์ และเป็นกิจกรรมการลงทุนที่ทางจังหวัดพยายามผลักดันและส่งเสริม อย่างไรก็ตาม พื้นที่พื้นที่เกษตรกรรมที่เป็นกรรมสิทธิ์ของภาคเอกชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยหากต้องการลงทุนเพาะปลูกสามารถติดต่อได้โดยตรงกับเจ้าของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่นั้นๆ ในลักษณะการเช่าพื้นที่เพาะปลูกได้ ซึ่งมีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวอยู่หลายราย³¹

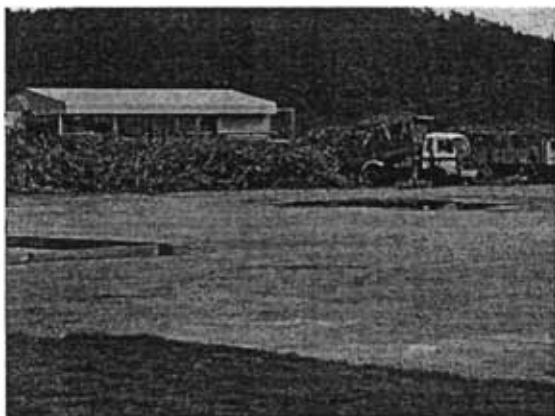
³⁰ สัมภาษณ์ Mr. Bun Tun ประธานหอการค้าจังหวัดเกาะกง, 4 ธันวาคม 2553.

³¹ เพิ่งอ้าง

ในด้านนโยบายการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรม Bio-energy นั้น ทางจังหวัดยังไม่เน้นเป็นเป้าหมายหลักในปัจจุบัน หากแต่เน้นการทำเกษตรกรรมเพื่อการบริโภคภายในเป็นอันดับแรกเพื่อลดการนำเข้า โดยพืชที่สนับสนุนจะเป็นพืชอาหารเป็นหลักโดยเฉพาะข้าว และกำลังขยายสู่พืชอื่นๆ ต่อไป อาทิ ผลไม้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามรัฐก็เริ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับพลังงานทางเลือกอยู่เพราะปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาน้ำมันในการปั่นไฟฟ้าใช้ ซึ่งมีต้นทุนสูงและทำให้ประเทศต้องนำเข้าน้ำมันเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีแนวโน้มต้องพึ่งพาการใช้พลังงานมากขึ้น อาทิ การเริ่มใช้รถไถนา ใช้รถมอเตอร์ไซด์ เพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยรัฐบาลได้มีการส่งเสริมการใช้โซลาร์เซลล์แทนการใช้เครื่องปั่นไฟ เป็นต้น³² ดังที่ท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกงให้ข้อสังเกตไว้ว่า

“จังหวัดเกาะกงในอดีตนั้นมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก แต่ในปัจจุบัน มีการลงทุนจากภายนอกเข้ามาทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้น ในการปลูกพืชพลังงานทางเลือกนั้น ไม่ว่าจะเป็นการปลูกอ้อยหรือปาล์มน้ำมัน ควรมีการพิจารณาในลำดับต่อไปว่าเราต้องการใช้งานทางด้านใดมากกว่า ระหว่างเพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้นกับเพื่อใช้เป็นพลังงานทางเลือก นี่เป็นแผนพัฒนาชาติระยะสั้นปี 2009-2013 รวมทั้งเป็นแผนพัฒนาของทางจังหวัดอีกด้วย รัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์เรื่องการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อการส่งออกตามแผนพัฒนาชาติระยะสั้น 2009-2013 อีกทั้งยังไม่มีแผนพัฒนาสำหรับการใช้พลังงานทางเลือก นโยบายที่มีอยู่ในขณะนี้คือ เป็นไปเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นสำคัญ”

รูปที่ 9 โรงงานน้ำตาลเกาะกงและพื้นที่ปลูกอ้อยของโรงงานน้ำตาล

ที่มา: จากการลงภาคสนาม, 2553.

³² เฟิงอ้าง

5) จังหวัดพระสีหนุ (Sihanouk Ville)

จังหวัดพระสีหนุตั้งอยู่ทางด้านใต้ของประเทศกัมพูชาติติดกับอ่าวไทย โดยทางทิศเหนือติดกับจังหวัดเกาะกงและจังหวัดกำปอต ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่มีราบเล็กน้อยทางตอนเหนือของจังหวัดและมีที่ราบชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ มีพื้นที่รวม 868 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอมิตทภาพ (Mittakpheap) อำเภอปรีญนุบ (Prey Nob) และอำเภอสตึงฮาว (Stueng Hao) มีพื้นที่ป่าไม้ 114,007,691 เฮกตาร์ ที่ดินทำการเกษตร 106,163,746 เฮกตาร์ ที่ดินทำนา 15,000 เฮกตาร์ พื้นที่สร้างที่อาศัย 20,734,557 เฮกตาร์ ที่ดินใช้ประโยชน์อื่น 15,128 เฮกตาร์และมีชายฝั่งทะเลยาว 115 กิโลเมตร มีประชากรจำนวน 173,904 คน

จังหวัดพระสีหนุเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดเล็กเนื่องจากมีพื้นที่ราบไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลและที่ราบเชิงเขา จึงทำให้มีพื้นที่ทำการเกษตรได้ไม่มากนัก พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอปรีญนุบ ซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดเกาะกงและที่ดินที่ยังไม่ได้ทำประโยชน์เกือบทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของภาคเอกชน หากต้องการใช้ประโยชน์จากที่ดินดังกล่าวต้องติดต่อโดยตรงกับภาคเอกชนเจ้าของพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ ราคาที่ดินในจังหวัดพระสีหนุยังค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากเป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่ง โดยที่ดินในเขตการท่องเที่ยวราคาประมาณ 1,000 – 1,500 เหรียญสหรัฐต่อตารางเมตร ที่ดินในเขตเกษตรกรรมราคาประมาณ 5,000-10,000 เหรียญสหรัฐต่อเฮกตาร์³³

“ที่ดินของรัฐตอนนี้เหลืออยู่น้อยมาก ถ้าต้องการปลูกพืชชนิดใด ต้องติดต่อกับเจ้าของที่ดิน ที่ดินของรัฐส่วนมากเอกชนได้สัมปทานที่ดินไปแล้ว ที่ดินของรัฐแทบไม่เหลือสำหรับการทำการเกษตร”

ปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดเป็นพื้นที่ปลูกข้าว ปาล์ม น้ำมัน อ้อยและมันสำปะหลัง เป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรรมถือเป็นอาชีพรองของประชากร เฉพาะข้าวมีการปลูกอยู่ประมาณ 11,500 เฮกตาร์ หากแต่ยังไม่พอต่อการบริโภคของจังหวัด ยังต้องซื้อข้าวจากจากจังหวัดอื่นๆ เช่น จากจังหวัดกำปงสปีอ จังหวัดพระตะบอง จังหวัดกำปอตและจังหวัดตาแก้ว เป็นต้น³⁴ อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมจึงทำให้มีการลงทุนสัมปทานที่ดินเพื่อทำการเกษตรจากภาคเอกชนจำนวน 2 ราย ได้แก่³⁵

³³ สัมภาษณ์ นายสง สารี ผู้ว่าราชการจังหวัดพระสีหนุ, 7 ธันวาคม 2553

³⁴ เพิ่งอ้าง

³⁵ Economic land concession, Ministry of Agriculture Forestry and Fisheries, Cambodia. <http://www.elc.maff.gov.kh/profiles.html>,

ชื่อบริษัท	Mong Reththy Investment Oil Palm Cambodia Co., Ltd.	Mong Reththy Investment Cassava Cambodia Co., Ltd.
ที่อยู่	#130, PreahSihanouk Blvd., Sangkat Boeng Keng Kang I, Khan Chamkamorn, Phnom Penh	#130, PreahSihanouk Blvd., Sangkat Boeng Keng Kang I, Khan Chamkamorn, Phnom Penh
ชื่อและสัญชาติของผู้ ดำเนินกิจการ	Mr. Mong Reththy, กัมพูชา	Mr. Mong Reththy, กัมพูชา
พื้นที่(เฮกตาร์)	11,000	1,800
บริเวณพื้นที่เพาะปลูก	Prey Nup District, Sihanoukville Municipality	Prey Nup District, Sihanoukville Municipality
จุดประสงค์การลงทุน	ปลูกปาล์มน้ำมัน	ปลูกมันสำปะหลัง และโรงงานแปรรูป
ความก้าวหน้าของการ ดำเนินงาน	-ปี 1997-2004 ปลูกปาล์มน้ำมัน บนพื้นที่ 4,906 เฮกตาร์ ในแผน 11,000 เฮกตาร์ -ปี 2005 ปลูกปาล์ม 800 เฮกตาร์ ในแผน 1,800 เฮกตาร์ -ในปี 2002 โรงงานแปรรูปเริ่มทำงานด้วย ความสามารถ 5-10 ตัน/ชม. -สร้างโครงสร้างพื้นฐานในฟาร์ม -เริ่มเลี้ยงสัตว์ -คณะทำงานด้านเทคนิคจากสำนักเลขาธิการ SCL ต่อรองเรื่องการตัดพื้นที่ให้เหลือ 10,000 เฮกตาร์ ในเดือนมีนาคม 2007.	ปลูกมันสำปะหลังประมาณ 700-800 เฮกตาร์ -ยังไม่ชำระเงิน

อย่างไรก็ตาม แม้จังหวัดพระสีหนุจะไม่มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกมากนัก หากแต่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและศูนย์กลางการขนส่งที่สำคัญของประเทศ โดยมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่สำคัญคือท่าเรือสีหนุวิลล์ (Sihanoukville Autonomous Port) ซึ่งได้รับการพัฒนาเป็นท่าเรือน้ำลึกระดับมาตรฐานสากล นอกจากนี้ ยังได้มีการเตรียมพื้นที่สำหรับตั้งนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดพระสีหนุมีถึง 2 แห่งคือ เขตเศรษฐกิจพิเศษท่าเรือสีหนุวิลล์ (Port of Sihanouk ville Special Economic Zone) ตั้งอยู่ที่บริเวณใกล้ท่าเรือสีหนุวิลล์และเขตเศรษฐกิจพิเศษและท่าเรือสตีงฮาว (Stueng Hav International Port and Special Economic Zone) ตั้งอยู่ที่อำเภอสตีงฮาว โดยโอกาสในการขยายตัวด้านการลงทุนในเขต

เศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดพระสีหนุ โดยเฉพาะที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสตึงฮาวนั้น มีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากการสำรวจค้นพบแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในทะเลนอกชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ซึ่งพอจะคาดการณ์ได้ว่า ในอนาคตอันใกล้คงจะมีการตั้งโรงกลั่นน้ำมันที่บนฝั่งจังหวัดพระสีหนุ โดยการลำเลียงน้ำมันมาตามท่อขึ้นฝั่งยังโรงกลั่นที่อำเภอสตึงฮาวเพราะอยู่ไม่ไกลจากแหล่งสำรวจในอ่าวไทยของ กัมพูชา³⁶ ศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมดังกล่าวของจังหวัดพระสีหนุ อาจสามารถนำมาพิจารณาแนวทางการร่วมมือในแง่ของการแปรรูปผลผลิตพืชพลังงานในเชิงอุตสาหกรรมได้

รูปที่ 10 ท่าเรือแก้วโพิะและพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน

ที่มา: จากการลงภาคสนาม, 2553.

6) จังหวัดกำปอต (Kampot)

จังหวัดกำปอตตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศกัมพูชาติติชายฝั่งอ่าวไทย โดยติดต่อกับจังหวัดกำปงสปีอทางตอนเหนือ ติดกับจังหวัดตาแก้วและพรหมแดนเวียดนามทางทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดพระสีหนุ และจังหวัดเกาะกงทางด้านตะวันตก โดยมีพื้นที่รวม 7,873 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 8 อำเภอได้แก่ อังกอร์เจย (Angkor Chey) บันเตียมเมียะฮ์ (Banteay Meas) ฉุก (Chhuk) จุมคีรี (Chum Kiri) ดองต้วง (Dang Tong) กำปงตราจ (Kampong Trach) ตึกชู (Teuk Chhu) และกำปอต (Kampot) ภูมิประเทศมีส่วนที่เป็นภูเขาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติพนมโบกอร์ในทางตะวันตกที่เหลือนเป็นที่ราบลุ่มทางตะวันออก และที่ราบชายฝั่งทางตอนใต้ โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดมี 126,000 เฮกตาร์ เป็นภูเขา 52,900 เฮกตาร์ นาเกลือ 3,341 เฮกตาร์ ป่าไม้ที่มีน้ำท่วมถึง (ป่าชายเลน)

³⁶ พรพิมล ตรีโชติ และคณะ, โครงการศึกษาผลกระทบและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือจาก สพท, โครงการปรับปรุงและลาดยางผิวจราจรเส้นทางตราด/เกาะกง-เสร์อ้อมเบิล, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 108-110

3,650 เฮกตาร์ ทำเรือกสวนประมาณ 30,000 เฮกตาร์ พื้นที่ติดทะเลระยะทางรวม 76 กิโลเมตร ที่เหลือเป็นที่อยู่อาศัย

จังหวัดกำแพงดงมีประชากรประมาณ 575,013 คน ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดทำเกษตรกรรม โดยปลูกข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก นอกจากนี้ มีการปลูกพริกไทย ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง มะพร้าว และกล้วย ขณะที่จังหวัดกำแพงดงเป็นจังหวัดเดียวในประเทศกัมพูชาที่มีการทำนาเกลือ ในปี พ.ศ. 2553 ผลิตเกลือได้ผลมาก ประมาณมากกว่า 100,000 ตัน³⁷

ทางจังหวัดได้สนับสนุนเกษตรกรในหลายด้าน อาทิ การส่งเสริมชาวบ้านในการใช้ปุ๋ย การปลูกพืชโดยใช้พันธุ์ใหม่ การใช้ยาฆ่าแมลง ทางกระทรวงเกษตรในพนมเปญมีการลงพื้นที่มาสำรวจพื้นที่การทำเกษตรของจังหวัดกำแพงดงทุกปีและผลผลิตทางการเกษตรก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ รัฐยังส่งเสริมการลงทุนสัมปทานพื้นที่การเกษตรด้วย เนื่องจากยังมีพื้นที่ว่างในหลายจุดเช่น ในอำเภอฉะเชิงเทรา อำเภอจุมคีรี อำเภอตึกชู อำเภอทองดิ่ง โดยเฉพาะอำเภอตึกชูมีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมากที่สุด ดังที่รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงดงได้กล่าว

“ทางภาคการเกษตร รัฐบาลมีการส่งเสริมเป็นพิเศษและมีความต้องการให้มีการลงทุนทางด้าน การเกษตร อย่างการปลูกปาล์มที่มีเฉพาะที่จังหวัดพระสีหนุ มีการปลูกอ้อย และมันสำปะหลังอยู่บ้าง แต่ ยังไม่มีโรงงานน้ำตาล การปลูกปาล์ม อ้อย และมันสำปะหลัง เป็นไปเพื่อการบริโภคยังไม่มียุทธศาสตร์เพื่อเป็นพลังงานทางเลือก ต่อไปในอนาคตอาจมีการใช้น้ำมันมากขึ้น รัฐบาลคงจะเริ่มมีการวางนโยบายเกี่ยวกับพลังงานทางเลือก”

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีนโยบายในการขยายพื้นที่ชลประทาน โดยปัจจุบันมีทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ 1. เตี้ยะกรอลา อยู่ที่อำเภอตึกชู 2. มาลิจ ที่ อำเภอจุมคีรี 3. สดิงเพ อยู่ที่อำเภอจุมคีรี มีอีกที่หนึ่งซึ่งรัฐบาลกำลังกำลังวางแผนโครงการอยู่ เป็นชลประทานขนาดใหญ่ให้ป้องกันน้ำท่วมด้วยคือ เขื่อนตึกแกว อยู่ที่สดิงแกว อำเภอตึกชู โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากประเทศจีน เป็นชลประทานขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดกำลังอยู่ในช่วงการวางแผนโครงการ เพื่อใช้ในการป้องกันน้ำท่วมและเก็บน้ำทำการเกษตร ซึ่งปัญหาน้ำท่วมก็เป็นปัญหาสำคัญหนึ่งสำหรับเกษตรกรในจังหวัดกำแพงดง ซึ่งมักจะเกิดน้ำท่วมบ่อยแต่ไม่หนักและเกิดการชะล้างหน้าดินลงทะเล ทำให้น้ำทะเลขึ้นเขินด้วย³⁸

³⁷ สัมภาษณ์ นายเฮง วันทา รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงดง, 8 ธันวาคม 2554

³⁸ เพิ่งอ้าง

การเข้ามาลงทุนปลูกพืชในจังหวัดกำปอดสามารถทำได้หลายทางเช่น การลงทุนปลูกในที่ดินเอกชนสามารถติดต่อโดยตรงกับเอกชนได้เลยในลักษณะการเช่าที่ปลูกหรือการลงทุนร่วม แต่หากต้องการสัมปทานที่ดินของรัฐสามารถติดต่อกับทางจังหวัด โดยพื้นที่ของรัฐที่ให้ทำการลงทุนได้เป็นพื้นที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ซึ่งนักลงทุนควรทำการศึกษาสภาพพื้นที่ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยเฉพาะในเรื่องของสภาพดินในบริเวณที่ต้องการปลูก ว่ามีความเหมาะสมกับพืชชนิดนั้นๆหรือไม่³⁹ อย่างไรก็ตามปัจจุบันมีการสัมปทานพื้นที่เพื่อทำการเกษตรในกำปอดแล้วจำนวน 3 ราย ได้แก่⁴⁰

ชื่อบริษัท	CAMLAND Co., Ltd.	FIRST BIO-TECH AGRICULTURAL (CAMBODIA)Co., Ltd.	WORLD TRISTAR ENTERTAINMENT (CAMBODIA) Co., Ltd.
ที่อยู่	#36, Sothea Rous st., Khan Don Penh, Phnom Penh	#50 B, Street 240, Sangkat Chaktomuk, Khan Don Penh, Phnom Penh	#93 Eo, Street 130, Sangkat Phsar Chas, Khan Don Penh, Phnom Penh
ชื่อและสัญชาติของผู้ดำเนินกิจการ	Ms.Eung Sophep, กัมพูชา	Mr.Chan Sothea, กัมพูชา	Mr. Kim Hout, กัมพูชา
พื้นที่(เฮกตาร์)	16,000	10,000	9,800
บริเวณพื้นที่เพาะปลูก	Kampong Bay District, Kampot	Chhouk District, Kampot	Chhouk District, Kampot
จุดประสงค์การลงทุน	ปลูกปาล์มน้ำมัน	ปลูกข้าวโพดและเลี้ยงสัตว์	ปลูกข้าวโพดและโรงงาน
ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน	-พื้นที่สัมปทานทั้งหมด 16,400 เฮกตาร์ ในขณะที่พื้นที่ 5,439 เฮกตาร์ เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติโบโกร์ พื้นที่ 5,005 เฮกตาร์ เป็นป่า พื้นที่ 3,008 เฮกตาร์เป็นของชาวบ้าน และที่เหลือ 3,010 เฮกตาร์	-ในเดือนมีนาคม ทางกระทรวงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง -ทางกระทรวงกำลังอยู่ในระหว่างการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ซึ่ง	-ในเดือนมีนาคม ทางกระทรวงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อหาจุดแบ่งเขตและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง -ทางกระทรวงกำลังอยู่ในระหว่างการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ซึ่ง

³⁹ เพิ่งอ้าง

⁴⁰ Economic land concession, Ministry of Agriculture Forestry and Fisheries, Cambodia. <http://www.elc.maff.gov.kh/profiles.html>,

	<p>-ได้รับอนุมัติแผนแม่บท ตามหนังสือ 6343/508 KSK ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2007.</p> <p>-ได้รับอนุญาตให้ทำการเคลียร์พื้นที่ในโซน 1 พื้นที่ 906 เฮกตาร์ ตามเอกสาร 7157/813 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2007.</p>	<p>ชาวบ้านครอบครองอยู่</p> <p>-บริษัทได้ทำการเคลียร์พื้นที่เป็นที่เรียบร้อย</p> <p>-ชำระเงิน</p>	<p>ชาวบ้านครอบครองอยู่</p> <p>-ชำระเงิน</p>
--	--	--	---

รูปที่ 11 พื้นที่ปลูกข้าวและท่าเรือขนาดเล็กในจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา: จากการลงภาคสนาม, 2553.

2.4 สรุปและข้อสังเกต

จากข้อมูลพื้นฐานทั้งทางด้านสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจของกัมพูชาและความสัมพันธ์กับประเทศไทย ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม คณะผู้วิจัยจึงขอสรุปประเด็นและตั้งข้อสังเกต ดังนี้

1) เมื่อพิจารณาพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 จังหวัดของกัมพูชา จะพบว่า มีลักษณะร่วมที่สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มจังหวัดที่อยู่ตอนในได้แก่ จังหวัดอุดรเมียนเจย จังหวัดพระตะบองและจังหวัดโพลิน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มจังหวัดชายฝั่งทะเล ได้แก่ จังหวัดเกาะกง จังหวัดพระสีหนุและจังหวัดกำปอต โดยลักษณะร่วมสำคัญของกลุ่มจังหวัดที่อยู่ตอนในนั้นคือ เป็นจังหวัดที่ประชากรมีอาชีพเพาะปลูกพืชเกษตรเป็นสำคัญได้แก่ ข้าว และพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลังและถั่วเหลือง อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจกับจังหวัดชายแดนของไทยโดยเฉพาะในเรื่องการเพาะปลูกพืชไร่อย่าง

เข้มข้น โดยเฉพาะจังหวัดไพลิน นอกจากนี้ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นที่ราบและป่าเสื่อมโทรม และมีพื้นที่รกร้างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อีกมาก อีกทั้งมีปริมาณฝนอยู่ในระดับปานกลาง สามารถทำการเพาะปลูกพืชไร่ที่อาศัยเพียงน้ำฝนตามฤดูกาลได้ ส่วนลักษณะร่วมของกลุ่มจังหวัดชายฝั่งทะเล คือ ประชากรมีอาชีพหลากหลายเกี่ยวเนื่องกับการประมง การค้า การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม โดยมีสัดส่วนอาชีพเกี่ยวกับการเพาะปลูกไม่มากนักเมื่อเทียบกับกลุ่มจังหวัดตอนใน มีศักยภาพด้านการขนส่งทางน้ำและเป็นศูนย์กลางด้านการนำเข้าและส่งออกของประเทศ มีความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจกับไทยเข้มข้นในเรื่องการค้าชายแดน และการค้าผ่านแดน ส่วนความสัมพันธ์ในทางการเพาะปลูกยังมีน้อย นอกจากนี้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าและเทือกเขา หากแต่ยังมีพื้นที่รกร้างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอีกมาก มีปริมาณน้ำฝนมาก มีฝนตกตลอดปีเหมาะกับการปลูกพืชที่ต้องการน้ำมากเช่น ปาล์มน้ำมัน และมีศักยภาพในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมสูง

2) รัฐไม่มีนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชพลังงาน และการใช้พลังงานทางเลือกภายในประเทศ อย่างเป็นรูปธรรม โดยในด้านการเพาะปลูกนั้นรัฐจะเน้นส่งเสริมการปลูกพืชอาหารเพื่อใช้บริโภคภายใน เป็นสำคัญ ในส่วนของการปลูกในเชิงเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกนั้น รัฐไม่สามารถเข้ามากำหนดนโยบาย ได้ หากแต่เป็นไปตามภาวะตลาด รัฐจะสนับสนุนการเกษตรกรรมในเรื่องการจัดระบบชลประทาน และสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีการผลิตเป็นสำคัญเช่น วิธีการปลูกพืชให้ได้ผลผลิตดี วิธีการรักษาหน้าดิน และวิธีการใช้ปุ๋ย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รัฐก็เริ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับการใช้พลังงานทางเลือก เพราะปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาน้ำมันในการปั่นไฟฟ้าใช้ ซึ่งมีต้นทุนสูงและทำให้ประเทศต้องนำเข้าน้ำมันเป็นจำนวนมาก และประเทศกัมพูชามีแนวโน้มในการบริโภคพลังงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีแนวโน้มต้องพึ่งพาการใช้พลังงานมากขึ้น อาทิ การเริ่มใช้รถไถนา ใช้รถมอเตอร์ไซด์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดต่างๆ ที่มากขึ้น เป็นต้น

3) พืชสำคัญในภาคเกษตรกรรมได้แก่ ข้าว โดยเป็นการปลูกเพื่อบริโภคภายในเป็นสำคัญ ปัจจุบันสามารถขยายการเพาะปลูกจนเพียงพอต่อความต้องการและสามารถส่งออกเป็นรายได้สำคัญของประเทศ หากแต่ยังไม่สามารถขยายการผลิตสู่พืชเศรษฐกิจชนิดอื่นได้ เนื่องจากขาดตลาดภายในที่เข้มแข็ง ขาดอุตสาหกรรมรองรับและต้องแข่งขันกับสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม กัมพูชาก็มีจุดเด่นในเรื่องพื้นที่เกษตรที่มีจำนวนมากมีต้นทุนต่ำในการจัดหา ประกอบกับมีแรงงานจำนวนมาก ดังนั้น ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเกษตรกรรมสู่การขยายการเพาะปลูกสู่พืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ คือ การร่วมมือกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้จุดแข็งในด้านการเป็นตลาดรับซื้อผลผลิต ตลอดจนเรื่องทุนและเทคโนโลยีในการเพาะปลูก ทั้งนี้เพื่อจะสามารถขยายปริมาณ

การผลิตในประเทศซึ่งเป็นปัจจัยเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเช่น โรงงานอาหารสัตว์ โรงงานปุ๋ย และโรงงานแปรรูปอาหารอื่นๆ ต่อไปในอนาคต ซึ่งนอกจากจะเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในประเทศและลดการนำเข้าแล้ว ยังเป็นแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตรของประเทศในระยะยาวอีกด้วย

4) ในปัจจุบันนอกจากข้าวแล้ว ชนิดของพืชที่ปลูกในพื้นที่ศึกษาจะเป็นพืชไร่เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นพืชที่ใช้เวลาการเพาะปลูกสั้น ลงทุนต่ำ เทคโนโลยีในการเพาะปลูกอยู่ในระดับต้นและไม่ต้องอาศัยระบบการจัดการที่ซับซ้อนนัก ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่ไม่ใช่ข้าวจะมีความเสี่ยงสูง ในเรื่องของตลาดรับซื้อ การปลูกในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเป็นการปลูกเพราะมีตลาดรับรองแน่นอนแล้วเช่น การมีนายทุนมาลงทุนให้และใช้หนี้เป็นผลผลิต เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่แปลกที่พื้นที่ปลูกพืชไร่ส่วนใหญ่จะอยู่ติดชายแดนไทย เช่นที่จังหวัดไพลินและบางอำเภอของจังหวัดพระตะบอง เนื่องจากตลาดรับซื้อเกือบทั้งหมดคือโรงงานแปรรูปผลผลิตที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย การเพาะปลูกในพื้นที่ดังกล่าว ย่อมส่งผลดีต่อต้นทุนการขนส่งและเป็นผลจากความไว้นื้อเชื่อใจในการร่วมงานกันเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันอยู่ ลักษณะการปลูกพืชดังกล่าว ทำให้ความเสี่ยงมีต่ำลงทั้งความเสี่ยงต่อเกษตรกรกัมพูชาที่จะมีตลาดรองรับผลผลิตแน่นอน อีกทั้งด้วยการที่เป็นพืชระยะสั้นทำให้สามารถทำกำไรได้เร็วตอบสนองต่อความต้องการใช้จ่ายเงินที่เร่งด่วนของเกษตรกรได้ ในส่วนของนักลงทุนไทยก็มีความเสี่ยงต่ำ เนื่องจากการปลูกพืชชนิดนี้ใช้เงินลงทุนไม่สูงนักและมีระยะเวลาคืนทุนที่สั้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการลงทุนร่วมกันในลักษณะดังกล่าว เริ่มขยายตัวสู่การเพาะปลูกพืชชนิดอื่น ๆ มากขึ้น เช่น ลำไยและผลไม้อื่นๆ เป็นต้น เนื่องจากเกิดความไว้นื้อเชื่อใจกันมากขึ้นโดยลำดับระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้ลงทุน ประกอบกับที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรมในประเทศไทยมีต้นทุนในการจัดหาสูงจนยากแก่การขยายการผลิต

5) ไทยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาภาคเกษตรของกัมพูชา ทำให้พืชเศรษฐกิจในกัมพูชามีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เกิดจากแรงผลักดันด้านต้นทุนในการผลิตในประเทศไทย โดยเฉพาะต้นทุนในการจัดหาที่ดินและแรงงาน ในขณะที่สินค้าเกษตรก็มีความต้องการในตลาดสูงขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับในฝั่งประเทศกัมพูชาที่มีที่ดินและแรงงานจำนวนมาก สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นตัวผลักดันให้เกษตรกรไทยโดยเฉพาะในจังหวัดชายแดน เข้าไปลงทุนทำการเกษตรในกัมพูชา โดยใช้จุดแข็งในด้านที่ดินและแรงงานของกัมพูชา มีการดำเนินงานโดยเข้าไปสนับสนุนด้านเงินทุนและเทคโนโลยี ตลอดจนเครื่องจักรในการทำการเกษตร ซึ่งนอกจากจะทำให้เกษตรกรกัมพูชามีรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการปลูกข้าวแล้ว เกษตรกรยังได้เรียนรู้เทคโนโลยีในการปลูกอีกด้วย อีกทั้งรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นก็ทำให้เกษตรกร

สามารถสะสมทุน จนในปัจจุบันเกษตรกรกัมพูชาสามารถทำการเพาะปลูกพืชอื่นๆ นอกเหนือจากข้าว ได้เอง ฟังพาประเทศไทยเพียงการเป็นตลาดรับซื้อผลผลิตเท่านั้น

6) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรยังขาดแคลนอยู่มากในกัมพูชา ทั้งการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรตั้งแต่การแปรรูปขั้นต้นอย่างโรงสีข้าว โรงงานทำมันเส้น แป้งมันสำปะหลัง หรือโรงงานหีบน้ำมันปาล์ม จนถึงการแปรรูปในระดับสูงขึ้นไปอย่างโรงงานอาหารสัตว์ โรงงานน้ำตาล เป็นต้น การขาดแคลนดังกล่าวทำให้เกษตรกรไม่สามารถขยายการเพาะปลูกได้ เนื่องจากขาดอุตสาหกรรมที่จะรองรับผลผลิต ดังนั้นการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ภาคเกษตรของกัมพูชายาวตัว อย่างไรก็ตาม การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรต้องทำแบบครบวงจร กล่าวคือ ต้องมีการวางแผนการจัดหาวัตถุดิบและวางแผนการตลาด เนื่องจากผลผลิตของท้องถิ่นอาจไม่เพียงพอและมีปริมาณที่ไม่แน่นอนในแต่ละปี เพราะเกษตรกรกัมพูชาขาดความมั่นใจเรื่องภาวะตลาด การมีพื้นที่เพาะปลูกเพื่อป้อนโรงงานเองเป็นหลักและซื้อจากเกษตรกรเป็นส่วนเสริมจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกว่า และเมื่อเกษตรกรเห็นการดำเนินงานของโรงงานและมั่นใจว่าโรงงานจะสามารถรองรับผลผลิตของตนได้ ก็จะทำให้ปริมาณวัตถุดิบในแต่ละปีเพิ่มขึ้นและสม่ำเสมอ โรงงานก็สามารถปรับสัดส่วนการรับซื้อหรือขยายกำลังการผลิตได้เช่นเดียวกับการหาตลาดซึ่งอาจต้องฟังพาดตลาดต่างประเทศในระยะเริ่มแรก เนื่องจากกัมพูชาเป็นประเทศที่มีประชากรไม่มากนัก กำลังซื้อไม่สูง อีกทั้งการส่งออกไปยังประเทศซีกโลกตะวันตกยังสามารถใช้สิทธิ GSP ง่ายต่อการแข่งขันในตลาดโลก

7) ในประเทศกัมพูชายังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อีกมาก สามารถใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชเศรษฐกิจได้ ซึ่งพื้นที่ว่างเหล่านี้เกือบทั้งหมดเป็นของเอกชน ดังนั้น การที่นักลงทุนจากไทยจะเข้าไปลงทุนต้องติดต่อโดยตรงกับเจ้าของที่ดิน และสามารถเช่าที่ดินใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งในส่วนของเอกชนกัมพูชานั้น ก็มีความต้องการจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ หากแต่ขาดปัจจัยการผลิตอื่นๆ และตลาดรองรับผลผลิต อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยเครือข่ายธุรกิจระหว่างไทย-กัมพูชาที่มีอยู่ เนื่องจากต้องใช้ความเชื่อใจในการร่วมมือเป็นสำคัญเพราะไม่มีรูปแบบทางกฎหมายรองรับการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว นอกจากนี้ เอกชนไทยสามารถพิจารณารูปแบบการเข้าไปขอสัมปทานพื้นที่ทำการเกษตรได้ โดยหากพื้นที่มีขนาดไม่เกิน 1,000 เฮกตาร์ ก็สามารถขอได้โดยตรงกับทางจังหวัด ถ้ามากกว่านั้นต้องขอตรงจากรัฐบาลกลางผ่านกระทรวงการเกษตร ป่าไม้ และการประมง (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries: MAFF) หากแต่พื้นที่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นพื้นที่มีเจ้าของแล้วตามกล่าวข้างต้น ความเป็นไปได้ในการหาที่ดินขนาดใหญ่ที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์จึงได้แก่การ

สำรวจพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและขออนุมัติสัมปทานได้ หากแต่ต้องผ่านการเพื่อประเมินความเสียหายต่อ
สิ่งแวดล้อมจากทางกระทรวงร่วมด้วย

บทที่ 3

ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพในกัมพูชา

ในบทนี้จะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานร่วมระหว่างไทย-กัมพูชา โดยเน้นการพิจารณาในส่วนศักยภาพด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของกัมพูชา โดยเฉพาะเรื่องสถานการณ์พลังงานในกัมพูชาและนโยบายการส่งเสริมการใช้พลังงานชีวภาพ เรื่องการใช้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการจัดหาวัตถุดิบ ตลอดจนสถานะแรงงานในกัมพูชาซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง การพิจารณาในประเด็นดังกล่าวจะทำให้เห็นศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานของกัมพูชาและทิศทางการพัฒนาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและยังพิจารณาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อความร่วมมือในอนาคตที่เป็นได้ ทั้งปัจจัยสนับสนุนหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือ นอกจากนี้ ยังพิจารณาถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน ทั้งความร่วมมือในระดับรัฐและภาคเอกชน ซึ่งจะนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมและเป็นไปได้ของความร่วมมือต่อไป

3.1 สถานการณ์พลังงานในกัมพูชา และนโยบายการส่งเสริมการใช้พลังงานชีวภาพในกัมพูชา

กัมพูชาเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานน้ำมันทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 ในปี 2548 กัมพูชากลายเป็นประเทศที่มีแหล่งน้ำมันและก๊าซ จากการที่บริษัทเชฟรอนคอร์ปอเรชั่น (Chevron Corporation) บริษัทน้ำมันยักษ์ใหญ่ของสหรัฐฯ ซึ่งได้รับสัมปทานการสำรวจและขุดเจาะตั้งแต่ปี 2545 ได้ขุดพบแหล่งน้ำมันนอกชายฝั่งกัมพูชาออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพระสีหนุประมาณ 200 กิโลเมตร (หรือในเขตอ่าวไทยของประเทศกัมพูชา) ที่บ่อเจาะทดสอบจำนวน 4 บ่อ จากทั้งหมด 6 บ่อ ในแปลงสำรวจ A (Block A) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 6,278 ตารางกิโลเมตร¹ อย่างไรก็ตาม หลังจากค้นพบจนกระทั่งในปัจจุบัน (2554) บริษัทเชฟรอนยังไม่มี การนำน้ำมันขึ้นมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

การอุปโภคพลังงานในปัจจุบันของประชากรกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นการใช้ฟืนและถ่านไม้ธรรมชาติ โดยเฉพาะในภาคครัวเรือนในชนบทซึ่งใช้สำหรับการประกอบอาหาร ส่วนการใช้พลังงานในรูปแบบอื่นนั้นจะเป็นการใช้พลังงานจากปิโตรเลียมโดยกัมพูชานำเข้าปิโตรเลียมจากต่างประเทศทั้งหมด ทั้งเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงของยานพาหนะซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หรือใช้ในครัวเรือน

¹ ผู้จัดการ (20 มกราคม 2549): 11; ผู้จัดการ (22 กุมภาพันธ์ 2550): 10.

(LPG) และส่วนใหญ่ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งการผลิตกระแสไฟฟ้าในกัมพูชานั้นเป็นการผลิตจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจากน้ำมันดีเซล โดยมีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายหลากหลายรูปแบบเช่น เป็นการผลิตไฟฟ้าและขายสู่ครัวเรือนต่างๆ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตของกัมพูชา (Electricity du Cambodge: EDC) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตัวเมืองใหญ่ๆ บางแห่ง รวมถึงกรุงเทพมหานครหรือการผลิตโดยเอกชนรายใหญ่และส่งขายต่อ EDC เพื่อแจกจ่ายโดยใช้ระบบสายส่งของ EDC หรือการผลิตโดยสำนักงานของกระทรวงอุตสาหกรรม เหมืองแร่ และพลังงานประจำจังหวัดต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการลงทุนระบบสายส่งโดยภาคเอกชน ตลอดจนจุดบริการชาร์ตแบตเตอรี่ รวมถึงการที่แต่ละครัวเรือนจะมีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าใช้เอง เป็นต้น²

นอกจากการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยใช้น้ำมันดีเซลแล้ว ยังมีโครงการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำกว่า 10 โครงการ รวมกำลังการผลิตแล้วประมาณ 5,000-8,600 เมกะวัตต์ โครงการเหล่านี้ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขงประมาณร้อยละ 50 อยู่ในแม่น้ำสาขาร้อยละ 40 ที่เหลืออยู่ในแถบภาคตะวันตกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม เชื้อเพลิงเหล่านี้กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินงานและส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจ่ายไฟได้³ โดยปัจจุบันรัฐบาลกัมพูชากำลังหาเงินลงทุนสร้างเขื่อนจำนวน 7 แห่ง ตามที่กำหนดในแผนแม่บทซึ่งทำการศึกษาโดยองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น หรือ "ไจก้า" กับกระทรวงอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และพลังงานกัมพูชาคาดว่าจะต้องใช้เงินลงทุนถึง 1,140 ล้านดอลลาร์สหรัฐ บริเวณที่ตั้งเขื่อนต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ ปัจจุบันกัมพูชามีเขื่อนขนาดเล็กอยู่ 2 แห่งในจังหวัดกำปงสปีคือ เขื่อนคีร์โรมย์ (Kirirom) กับเขื่อนโอจุม (O Chum) นอกจากนี้มีเขื่อนขนาดใหญ่ที่จีนเข้ามาลงทุนสร้างในจังหวัดกำปอต คือเขื่อนพนมกำจาย (Phnom Kamchay) ในปี 2007 นักลงทุนจีนได้เซ็นสัญญาลงทุนสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้า 3 แห่งในจังหวัดเกาะกง ซึ่งได้เริ่มก่อสร้าง 2 แห่งแรกไปแล้วเมื่อกลางปี 2007⁴

ที่มาของพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญของกัมพูชาอีกแหล่งหนึ่งในปัจจุบันได้แก่ การซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านคือ จากประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และลาว โดยพื้นที่ที่ใช้ไฟฟ้าจากแหล่งดังกล่าวได้แก่ อำเภอที่อยู่ติดชายแดนของประเทศเหล่านี้โดยรวมแล้ว 7 จังหวัด 12 อำเภอ โดยเป็นการซื้อจากประเทศไทย 5 จังหวัดได้แก่ จังหวัดเกาะกง จังหวัดบันเตียเมียนเจย จังหวัดพระตะบอง

² Andrew Williamson, *Biofuel: A Sustainable Solution for Cambodia?*, Cambodian Research Centre for Development (CRCD)

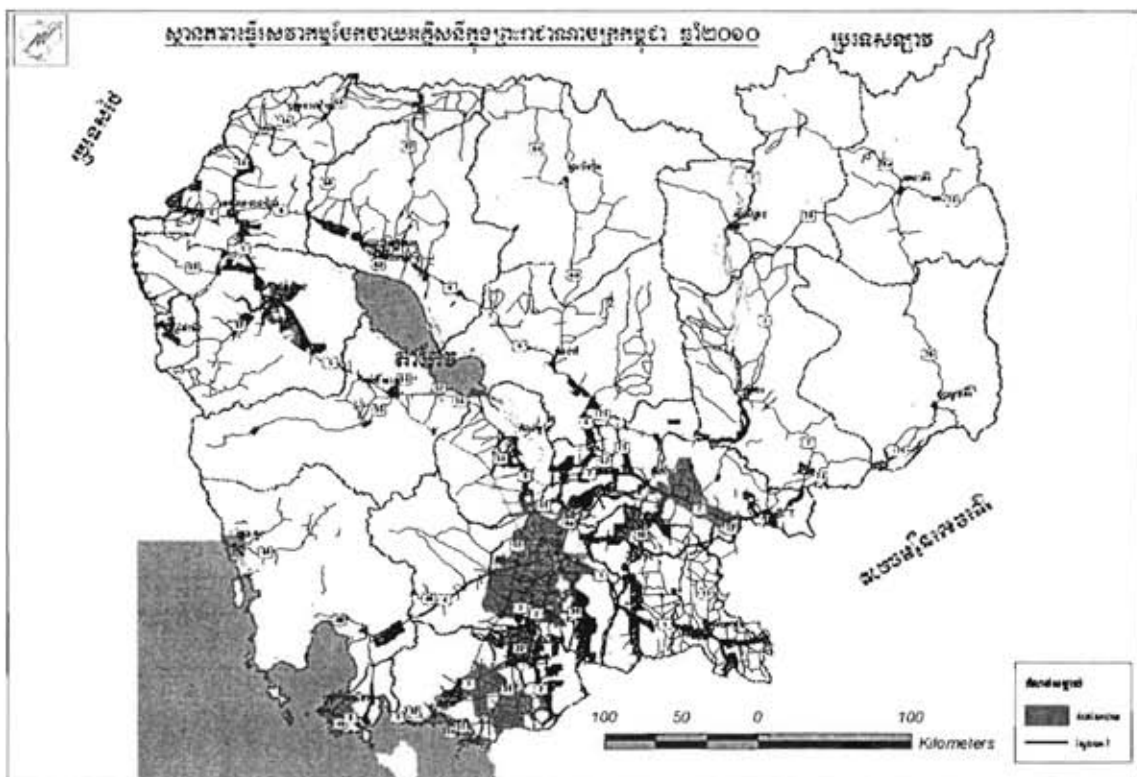
³ Asian Development Bank, *Status and Potential for the Development of Biofuels and Rural Renewable Energy: Cambodia*, 2009, *ibid* 11

⁴ เอเซียรายปี: ฉบับพฤษภาคม 2552/2009, "กัมพูชา", สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2010.

จังหวัดไพลิน และจังหวัดอุตรดิตถ์และเป็นการซื้อจากเวียดนาม 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดกำปงจาม จังหวัดสวายเรียง กำปอต และแก๊บ และซื้อจากลาว ได้แก่ จังหวัดสตั้งแตง

เมื่อพิจารณาสถานการณ์พลังงานในกัมพูชาแล้วจะเห็นได้ว่า กัมพูชาต้องพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศมาก อีกทั้งยังมีต้นทุนสูงในการจัดหา โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้า โดยสาเหตุสำคัญเนื่องจาก ระบบสายส่งไฟฟ้าในกัมพูชายังไม่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายทั่วทั้งประเทศเข้าด้วยกัน หากแต่แยกออกเป็นโครงข่ายย่อยๆ 24 โครงข่าย โดยเป็นโครงข่ายที่บริหารจัดการโดยกระทรวงอุตสาหกรรมเหมืองแร่และพลังงาน 10 โครงข่ายใน 10 จังหวัดและเป็นการบริหารจัดการโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตกัมพูชา (EDC) 14 โครงข่ายใน 14 จังหวัดรวมถึงกรุงพนมเปญด้วย⁵ การแยกเป็นโครงข่ายขนาดย่อยดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถลงทุนระบบผลิตกระแสไฟฟ้าขนาดใหญ่ ซึ่งมีต้นทุนโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าระบบขนาดเล็กที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้และรัฐก็ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาโครงข่ายพลังงานครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ จึงไม่แปลกที่ในปัจจุบันกัมพูชาจึงเป็นประเทศที่มีค่าพลังงานต่อหน่วยสูงกว่าเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ

รูปที่ 12 แสดงโครงข่ายการจ่ายไฟฟ้าในประเทศกัมพูชา

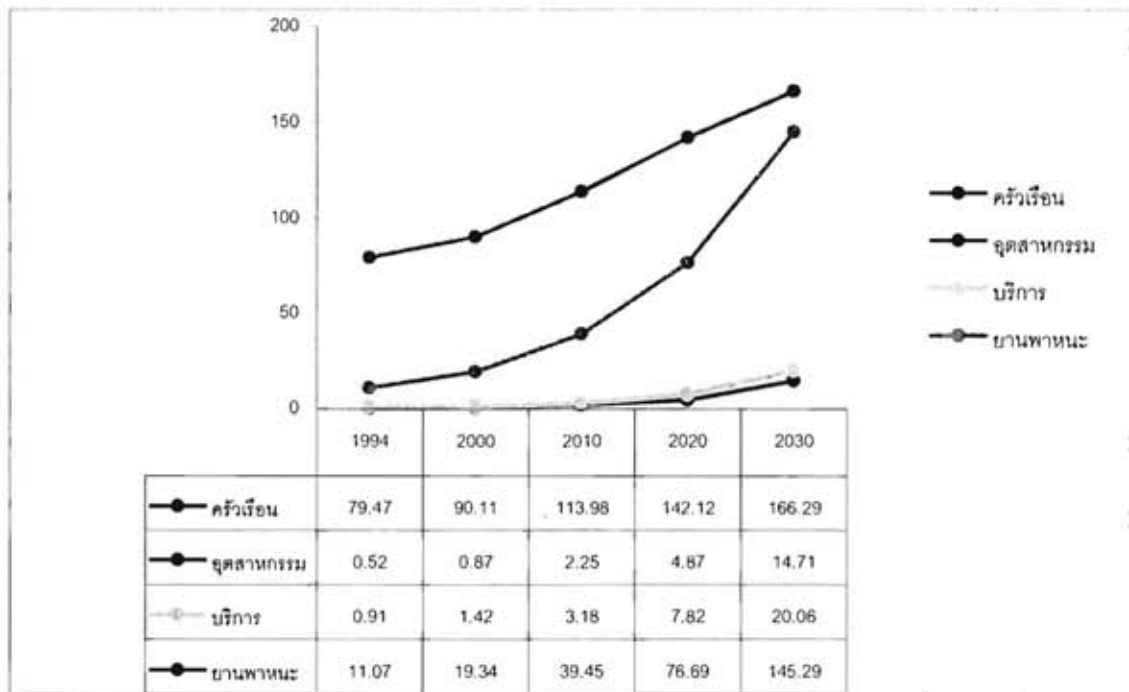

ที่มา: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตกัมพูชา, http://www.eac.gov.kh/eac_map/CamMap2010_A3.png, 2554

⁵ ibid 9

นอกจากปัญหาด้านการจัดหาพลังงานดังกล่าวแล้ว ด้านการอุปโภคพลังงานภายในประเทศก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย เนื่องมาจากเศรษฐกิจของกัมพูชาที่พัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในปัจจุบัน ซึ่งประชาชนมีการใช้พลังงานมากยิ่งขึ้น ทั้งในภาคการผลิตและการอุปโภค อาทิ การเริ่มใช้เครื่องจักรการเกษตรในการผลิตมากยิ่งขึ้นซึ่งต้องใช้น้ำมันเป็นปัจจัยสำคัญ การพัฒนาของอุตสาหกรรมด้านการค้าและบริการ ที่ทำให้เกิดการขยายตัวของการใช้ยานพาหนะ รวมถึงการอุปโภคของประชาชนทั่วไปเนื่องจากการมีกำลังซื้อเพิ่มมากขึ้น แต่ละครัวเรือนเริ่มใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ มีการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อความความสะดวกสบายและความบันเทิงในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้มีการคาดการณ์ใช้พลังงานในกัมพูชาดังนี้

รูปที่ 13 กราฟแสดงการบริโภคพลังงานในประเทศกัมพูชา (TJ)⁶

TJ = terajoules.

ที่มา: ดัดแปลงข้อมูลจาก the World Bank and HECCEC Australia, 1998; and Electricite du Cambodge, 1999, by De Lopez, T.T., C. Praing, and S. Toch. 2003.

การเพิ่มขึ้นของการอุปโภคด้านพลังงานดังกล่าวทำให้รัฐบาลกัมพูชา ให้ความสนใจกับพลังงานทางเลือกอื่นๆ และได้ศึกษาโครงการการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนหลากหลายวิธีการผ่านการดำเนินการโดยรัฐบาลเองและผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชน ตลอดจนความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

⁶ ibid 7

ทั้งความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA) กฎหมายและนโยบายใหม่ๆ กำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุง โดยได้รับการช่วยเหลือจากที่ปรึกษาจากนานาประเทศ แหล่งเงินทุนสนับสนุนหลักมาจากธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ธนาคารโลก (World Bank) และได้รับบริจาคจากประเทศทวีปภาคี เช่น ญี่ปุ่นและออสเตรเลีย รวมไปถึง องค์กรเอกชนต่างๆ จำนวนมากที่กำลังดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ และกัมพูชายังสามารถนำแบบอย่างเรื่องการหมุนเวียนพลังงานจากประเทศใกล้เคียงอื่นๆ มาปรับใช้กับนโยบายของตนได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพของประเทศกัมพูชายังอยู่ในช่วงเริ่มต้น แม้ว่านโยบายการพัฒนาพลังงานชีวภาพยังไม่มีผลชัดเจนนัก หากแต่ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนทางเลือกหรือที่เรียกว่า "Rural Electrification by Renewable Energy Policy"⁷ ที่มีความเชื่อมโยงกับการลดปัญหาความยากจนในเบื้องต้นโดยจัดหาพลังงานให้คนยากจนโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล การให้ชุมชนในชนบทได้ใช้พลังงานทางเลือกถือเป็นแม่แบบซึ่งอยู่ในทิศทางเดียวกับการสนับสนุนกิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันประชากรราวร้อยละ 85 ตามชนบทไม่มีไฟฟ้าใช้และโดยส่วนมากมีฐานะยากจนและประกอบอาชีพเกษตรกรรม แหล่งพลังงานที่สามารถหาได้คือ แบตเตอรี่รถยนต์หรือเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ใช้น้ำมันดีเซลขนาดกลางถึงเล็กที่มีราคาแพง นโยบายดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนจากวัตถุดิบที่มาจากภาคเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของเกษตรกรและยังได้พลังงานที่ประหยัดค่าใช้จ่ายโดยการผลิตพืชผลทางการเกษตรที่สามารถเปลี่ยนแปลงให้กลายเป็นเชื้อเพลิงเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ใช้ น้ำมันดีเซลขนาดกลางถึงขนาดเล็กได้และลดการใช้ น้ำมัน ฟืนและถ่าน เป็นการตอบสนองความต้องการพลังงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งจ่ายไฟเข้าถึง

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ในการสนับสนุนนโยบายดังกล่าวได้แก่⁸ การลดการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันประเทศกัมพูชาพึ่งพาน้ำมันจากต่างประเทศร้อยละ 100 ในแง่การพัฒนาพลังงานทางเลือกจึงเป็นการเพิ่มความมั่นคงทางด้านพลังงานของประเทศ การพัฒนาพลังงานชีวภาพยังเป็นการช่วยสร้างงานในเขตชนบททั้งในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันได้เริ่มมีการลงทุนจากภาคธุรกิจในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในเบื้องต้น โดยเฉพาะเพื่อการผลิตเอทานอล เช่น การผลิตแป้ง การผลิตแอลกอฮอล์ ซึ่งโดย

⁷ Christina Schott, *Socio-economic dynamics of bio-fuel development in Asia Pacific*, Friedrich Ebert Stiftung, 2009

⁸ เพิ่งอ้าง

ส่วนใหญ่ผลิตจากมันสำปะหลัง นอกจากนี้ พืชพลังงานเหล่านี้ยังได้กลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปถึง 300,000 เฮกตาร์

นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพยังมีความเกี่ยวเนื่องกับการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งพลังงานสำคัญในชนบท อีกทั้งยังสามารถต่อยอดพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศได้ในอนาคต โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชพลังงานในลักษณะแปลงปลูกพืชขนาดใหญ่ (Large-scale plantation) โดยพืชที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อยและปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

ปัจจุบันกัมพูชาเริ่มสนใจให้เอกชนเข้ามาลงทุนในการจัดหาพลังงานมากยิ่งขึ้น แม้กรอบการดำเนินการในทางกฎหมายยังขาดความสมบูรณ์ในหลายส่วน โดยทั่วไปแล้วข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ สามารถสืบค้นได้จากแหล่งข้อมูลทางเอกสารตามหน่วยงานราชการต่างๆ แต่ในกรณีของกัมพูชานั้นเป็นการยากที่จะได้รับเอกสารที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนโยบายโดยมากเป็นนโยบายที่ร่างในทันที กฎหมายเกี่ยวกับการผลิตและการจัดหาไฟฟ้ายังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการนำมาใช้และเป็นลักษณะการแนะแนวทางเป็นภาพรวม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลกัมพูชาได้พยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในกลุ่มพลังงานและการใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียนก็ได้รับการสนับสนุนเช่นกัน การผลิตพลังงานหมุนเวียนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนพร้อมกันทั้งระบบ ทั้งในเรื่องของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการได้มาของวัตถุดิบ กรรมวิธีเปลี่ยนสภาพให้กลายเป็นเชื้อเพลิงชีวภาพและการนำออกสู่กระบวนการจัดจำหน่าย โดยเป้าหมายของโครงการคือให้ประชาชนได้ใช้พลังงานในราคาที่ต่ำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ทั้งในภาคส่วนของการเพาะปลูก การเก็บวัตถุดิบ กรรมวิธีต่างๆ ในการแปรรูป การขนส่งและการจำหน่าย ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเช่น การฝึกอบรมทางการเกษตร การส่งเสริมให้เข้าร่วมทำการผลิตร่วมกับภาคเอกชนในลักษณะเกษตรพันธสัญญา เป็นต้น

ในส่วนของการสนับสนุนต่อภาคเอกชนในการลงทุนนั้น โครงการเชื้อเพลิงชีวภาพควรจะมีสถานะทางการเงินที่เพียงพอและมีกฎหมายคุ้มครองอย่างปลอดภัย เพื่อให้นักลงทุนเอกชนมีความสนใจที่จะร่วมอยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทานของโครงการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมมือกันในโครงการลงทุนขนาดใหญ่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานและการเพาะปลูก รวมไปถึงระบบการจัดจำหน่ายภายในประเทศ ทั้งเรื่องการผลิตกระแสไฟฟ้าและเชื้อเพลิงสำหรับยานพาหนะและการใช้บริโภคในครัวเรือน ซึ่งการพัฒนาระบบขนาดใหญ่ดังกล่าวในแง่หนึ่งก็จะเป็นการประกันแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตร สร้างรายได้สำหรับเกษตรกรในท้องถิ่นจากวัตถุดิบที่เป็นผลิตผล โดยหน่วยงานสำคัญของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญกับการดำเนินการของภาคเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ มีดังนี้

- สภาพัฒนาแห่งกัมพูชา (Council for the Development of Cambodia: CDC) เป็นหน่วยงานสูงสุดของทางการที่จะทำการตัดสินใจอนุมัติหรือไม่อนุมัติโครงการการลงทุนต่างๆ ที่เสนอโดยเอกชน โดยมีคณะกรรมการการลงทุนเป็นกลไกการดำเนินงานสำคัญ ซึ่งจะพิจารณาคุณสมบัติต่างๆ ของโครงการที่แจ้ง อ้างอิงตามกรอบของกฎหมายการลงทุนปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักสำหรับกำกับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยรัฐบาลได้เร่งดำเนินงานพิจารณาโครงการลงทุนต่างๆ ที่เสนอเข้ามาและปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ โดยมีเป้าหมายที่จะให้ CDC เป็นจุดบริการเบ็ดเสร็จ ดังนั้นการลงทุนขนาดใหญ่ต่างๆ จึงควรที่จะเข้ามารับการแนะนำจาก CDC
- กระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries: MAFF) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและแนะนำให้คำปรึกษาสูงสุดเกี่ยวกับนโยบายรัฐด้านเกษตรกรรม ให้แก่การลงทุนโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน้าที่ทบทวนโครงการต่างๆ บนพื้นฐานความมั่นคงด้านอาหาร การปรับปรุงผลผลิตและความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ในเขตชนบทเพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ในการเข้าถึงตลาดได้ง่ายและมีต้นทุนต่ำ อีกทั้งยังทำหน้าที่สำคัญในการพิจารณาอนุมัติการขอสัมปทานที่ดินเพื่อการเกษตรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเพาะปลูกพืชพลังงานด้วย
- กระทรวงอุตสาหกรรมเหมืองแร่และพลังงาน (Ministry of Industry, Mines and Energy: MIM) มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาและดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของรัฐ โดยเน้นให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตและการบริโภคพลังงานในประเทศและทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการผลิตพลังงาน กระทรวงนี้จึงมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเทคโนโลยีการผลิตพลังงานชีวภาพ
- หน่วยงานปกครองระดับจังหวัดและระดับเทศบาล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการทำเกษตรกรรมขนาดกลางและเล็ก ซึ่งรัฐบาลกลางให้อำนาจหน่วยงานส่วนท้องถิ่นดังกล่าวในการอนุมัติโครงการการลงทุนด้านเกษตรกรรม ซึ่งมีพื้นที่โครงการไม่เกิน 1,000 เฮกตาร์ นอกจากนี้ ยังมีอำนาจในการแจกจ่ายพื้นที่ที่ยังไม่มีผู้ครอบครองให้แก่ชาวกัมพูชาที่ยังไม่มีพื้นที่ทำกิน หน่วยงานดังกล่าวจึงเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะสามารถประสานงานในพื้นที่ซึ่งนอกจากจะจัดหาพื้นที่ในการขออนุมัติโครงการแล้ว ยังสามารถประสานติดต่อเจ้าของที่ดินราย

ต่างๆ ในจังหวัดที่สนใจเข้าร่วมโครงการและร่วมดำเนินงานกับโครงการในลักษณะเกษตรพันธะสัญญาได้

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกิจกรรมการสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในประเทศกัมพูชาก็ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายและเพิ่งอยู่ในระยะเริ่มต้น เนื่องจากประเทศเพิ่งสงบจากภาวะสงคราม โดยรัฐบาลได้ตั้งหน่วยงานในการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมโดยเฉพาะเรียกว่า คณะกรรมการปิโตรเลียมแห่งชาติกัมพูชา (Cambodia National Petroleum Authority: CNPA) โดยเฉพาะการดูแลกิจกรรมการสำรวจซึ่งเป็นการลงทุนจากต่างประเทศในปัจจุบัน จากการสำรวจศักยภาพพบว่าประเทศกัมพูชามีศักยภาพในการลงทุนขุดเจาะก๊าซธรรมชาติทั้งในพื้นที่นอกชายฝั่งในอ่าวไทย กินพื้นที่ประมาณ 27,000 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ขัดแย้งเรื่องการอ้างอำนาจอธิปไตยระหว่างไทย-กัมพูชาและแหล่งก๊าซธรรมชาติในเขตน่านน้ำของกัมพูชา ครอบคลุมพื้นที่ 37,000 ตารางกิโลเมตร รวมไปถึงแหล่งก๊าซบนพื้นดินในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลสาบเขมรบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 30,000 ตารางกิโลเมตร⁹

3.2 สถานการณ์ด้านการใช้ที่ดินและแรงงานในกัมพูชา

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมของกัมพูชาในช่วง 30 ปี นับจากปี พ.ศ. 2513 ซึ่งประสบกับภาวะสงครามอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลเสียต่อการพัฒนาของประเทศอย่างรุนแรงในทุกๆ ด้าน มีผลทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็ว เกิดภาวะสูญญากาศแห่งอำนาจรัฐ กฎหมายไม่อาจดำเนินอำนาจอิทธิพลเถื่อน เกิดการบุกรุกทำลายป่าและการยึดครองที่ดินของผู้มีอิทธิพลโดยรัฐไม่สามารถเข้าไปห้ามได้ โดยเฉพาะเมื่อหลังสงครามเริ่มสงบลง รัฐเปิดเสรีให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ เท่ากับเปิดเสรีให้มือใครยาวสาวได้สาวเอา เนื่องจากเอกสารกรรมสิทธิ์ทั้งหลายที่มีอยู่เดิมถูกทำลายไปกับสงครามเกือบหมด แม้อาคารบ้านเรือนในกรุงพนมเปญ ก็ยังถูกผู้มีอิทธิพลเข้าไปยึดครองตามอำเภอใจ รวมถึงที่ดินในเขตชนบทด้วย ดังนั้น ในด้านการถือครองที่ดินจะพบว่าเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างสูงระหว่างผู้มีอำนาจที่ถือครองที่ดินจำนวนมากกับชาวบ้านทั่วไปที่ไม่มีแม้ที่ทำกิน สภาพความวุ่นวายอันเนื่องจากภาวะสงครามดังกล่าว ยังส่งผลสำคัญต่อลักษณะการย้ายถิ่นของประชากรในประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะในช่วงการปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์กัมพูชาและคอมมิวนิสต์เวียดนาม ที่ทำให้มีการ

⁹ H.E. Mr. Ho Vichit, Vice Chairman of the Cambodian National Petroleum Authority, Oil and Gas Prospects in Cambodia Overview of status of current exploration and future plans for oil and gas development and production, ASEAN Energy Business Forum 2006

อพยพย้ายเทประชากรทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างใหญ่หลวงเช่น มีการปลุกระดมและต้อนคนในเมืองประมาณ 3 ล้านคนออกสู่ชนบทและส่วนหนึ่งลี้ภัยไปต่างประเทศ ทั้งประเทศเสรีประชาธิปไตย ตะวันตกและประเทศไทยด้วย จนเมืองสงครามเริ่มสงบลงประชาชนจึงได้เริ่มตั้งรกรากกันใหม่¹⁰

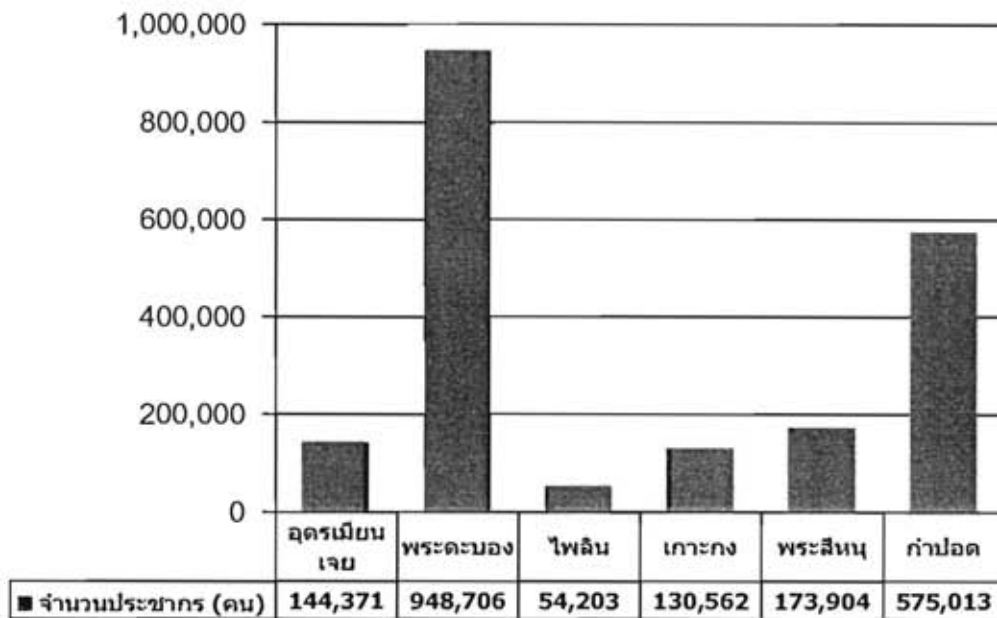
การย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้สังคมกัมพูชาเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่แบบถอนรากถอนโคนในการตั้งหลักแหล่งของชุมชน การตั้งหลักแหล่งของประชาชนไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือชนบทมิได้เป็นไปตามธรรมชาติ ขาดการผสมกลมกลืนกันในลักษณะชุมชนและความสามัคคี¹¹ การย้ายถิ่นจะถูกกำหนดโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามความต้องการแรงงานในภาคเกษตรกรรมเศรษฐกิจหลักของประเทศ ดังนั้น แนวโน้มที่สามารถเห็นได้ชัดเจนก็คือ พื้นที่ใดที่มีอัตรา การเติบโตของภาคเกษตรกรรมสูงก็จะมีประชาชนย้ายเข้าไปอยู่อาศัยมาก เช่น จังหวัดโพลินซึ่งอยู่ติดต่อกับชายแดนไทยด้านจังหวัดจันทบุรีและมีการเติบโตของภาคเกษตรกรรมอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความต้องการผลผลิตทางการเกษตรจากประเทศไทย ทำให้มีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 30,000 คน เป็น 70,000 คน ภายในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปี¹² ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาวะการว่างงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของกัมพูชา แม้ว่าปัจจุบันการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมจะช่วยดูดซับแรงงานได้บางส่วนหากแต่แรงงานไร้ฝีมืออีกเป็นจำนวนมาก ก็ยังไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีอยู่ได้มากนักและแรงงานเหล่านี้ก็ต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อกลับเข้าสู่ตลาดภาคเกษตร ตลอดจนออกไปจับจองพื้นที่ทำกินในเขตจังหวัดห่างไกลในชนบท

¹⁰ เขียน วีระวิทย์, สุนัย ผาสุข, กัมพูชา, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543, หน้า 58-60

¹¹ เฟิงอ่าง

¹² สัมภาษณ์ นายอี เขียน ผู้ว่าราชการจังหวัดโพลิน, 1 กุมภาพันธ์ 2554

รูปที่ 14 กราฟแสดงจำนวนประชากร

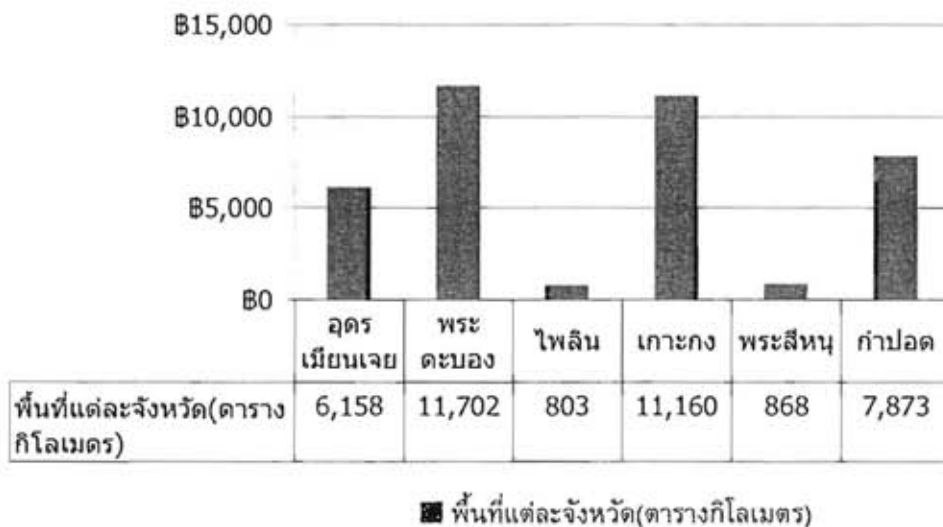
■ จำนวนประชากร (คน)

ที่มา: ดัดแปลงข้อมูลจาก Atlas of Cambodia National Poverty and Environment Maps, Department of Geography 2005.

ดังนั้น แนวทางการจัดการที่ดินที่ดีจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกัมพูชาอย่างมาก โดยปัจจุบันร้อยละ 85 ของประชากร ใช้ประโยชน์จากที่ดินในการเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นแหล่งที่มาของรายได้ทั้งจากการทำเกษตรกรรม การประมงและการหาของป่าเพื่อยังชีพ เป็นต้น อีกทั้งกัมพูชายังมีศักยภาพด้านการเพาะปลูกอย่างสูง โดยมีที่ดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 20.44 ซึ่งเท่ากับ 36,080 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ปลูกพืชยืนต้นราวร้อยละ 0.59 เท่ากับ 1,041 ตารางกิโลเมตร และปลูกพืชอื่นๆ ราวร้อยละ 78.9 เท่ากับ 139,274 ตารางกิโลเมตร โดยร้อยละ 80 ของพื้นที่ไม่มีการเพาะปลูกเลย แม้ว่าการทำเกษตรกรรมจะยังไม่สามารถขยายได้เต็มกำลังศักยภาพของพื้นที่ หากแต่พื้นที่การเกษตรก็มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากการบุกรุกป่าและจับจองที่ดิน พื้นที่รกร้างอันเกิดจากการทำสัมปทานป่าไม้ หากแต่ด้วยมูลค่าของที่ดินที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและการขยายตัวของเศรษฐกิจ เกิดการขยายตัวของทุนเข้ามารุกล้ำจับจองที่ทำกินซึ่งเคยเป็นของกลางของชุมชนได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญของปัญหาการกระจายที่ดินในประเทศกัมพูชา

ในทศวรรษที่ผ่านมา รูปแบบหลักของการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นการสัมปทานแบบอุตสาหกรรมป่าไม้ การประมง ซึ่งสะท้อนได้จากการสำรวจของรัฐที่พบว่าแม้ปริมาณที่ดินเพื่อการเกษตรจะเพิ่มมากขึ้นแต่ผลผลิตทางการเกษตรก็ไม่ได้เพิ่มจากเดิมมากนัก การใช้งานอย่างไม่ถาวรของการสัมปทานป่าไม้ได้เหลือพื้นที่บริเวณกว้าง กลายเป็นพื้นที่รกร้างและคุณภาพของที่ดินลดลง¹³

รูปที่ 15 กราฟแสดงพื้นที่แต่ละจังหวัด

ที่มา: ดัดแปลงข้อมูลจาก Atlas of Cambodia National Poverty and Environment Maps, Department of Geography, 2005.

แนวทางการจัดการที่ดินที่สำคัญของรัฐบาลในปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การจัดสรรที่ดินให้กับประชาชนเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ทำกิน ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของการเกษตรกรรมในกัมพูชาซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของชุมชนเกษตรขนาดเล็ก การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนประชาชนทั้งในเชิงเศรษฐกิจและความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยการจัดสรรกรรมสิทธิ์ที่ดินแบ่งเป็น 2 ประเภท อันได้แก่ 1) จดทะเบียนเป็นระบบของที่ดินที่มีผู้อยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพอยู่ การจดทะเบียนในรูปแบบนี้เกิดขึ้นในหมู่บ้านโดยเป็นข้อตกลงพื้นฐานของหมู่บ้าน กระบวนการนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากธนาคารโลกและได้จดทะเบียนที่ดินประมาณ 20,000

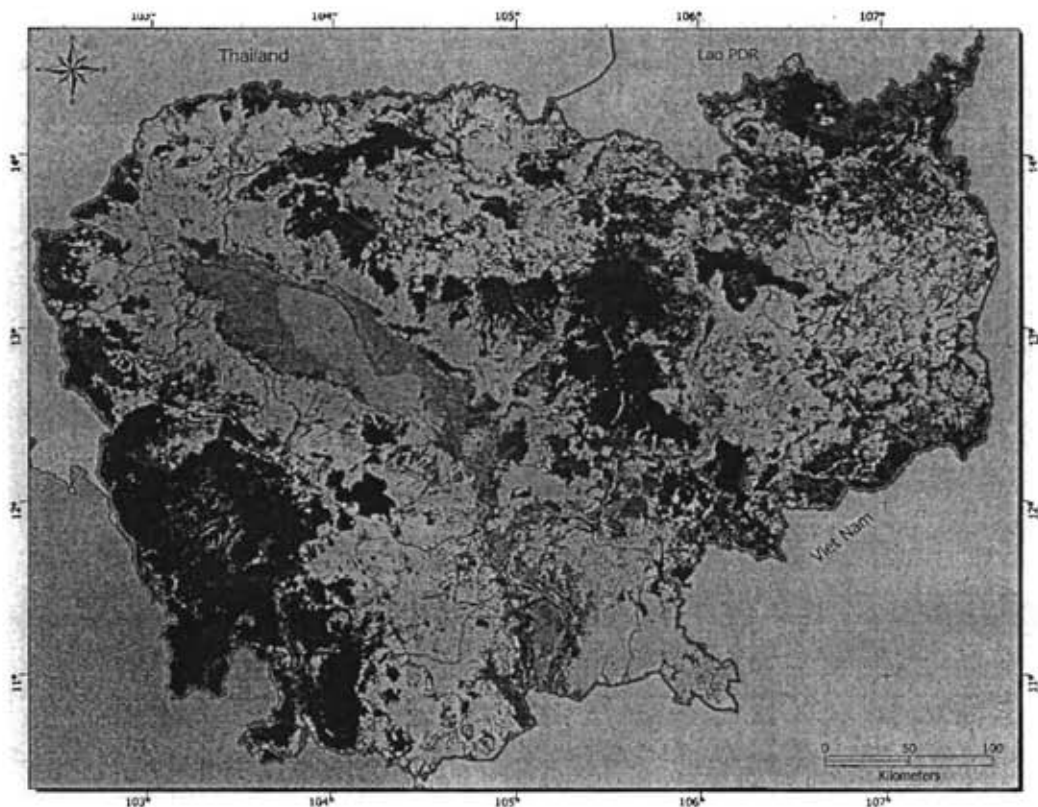
¹³ Atlas of Cambodia National Poverty and Environment Maps, Department of Geography, 2005.

รายการต่อเดือน 2) การจดทะเบียนที่ดินเป็นระยะๆ โดยพิจารณาเป็นรายไปสำหรับผู้ไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งค่าของจดทะเบียนจะขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี โดยจุดมุ่งหมายคือ การบรรเทาความยากจนจากการที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและเพื่อให้ครอบครัวที่ยากจนได้มีที่ดินทำกินและได้รับบริการทางระบบโครงสร้างพื้นฐานในการดำรงชีพ

นอกจากแนวทางการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและที่ทำกินแล้ว แนวโน้มในปัจจุบันของนโยบายรัฐที่เริ่มมีไม่นานมานี้ ได้แก่การให้สัมปทานพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ทั้งให้กับเอกชนภายในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐสามารถให้สัมปทานในพื้นที่ไม่เกิน 10,000 เฮกตาร์และจังหวัดสามารถพิจารณาให้สัมปทานได้ไม่เกิน 1,000 เฮกตาร์ หากแต่หลายโครงการกลับไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย ไม่สามารถที่จะเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นได้จริง แต่กลับเป็นการกีดกันการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น โดยมีการประมาณการว่า พื้นที่เพียงร้อยละ 5 ของพื้นที่ที่ได้รับสัมปทานเท่านั้นที่ได้เริ่มดำเนินการปลูกพืช ส่วนที่ยังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากมีปัญหาข้อพิพาทเรื่องปักปันเขตพื้นที่ และปัญหาด้านเงินทุนในการดำเนินงาน ปัญหาในด้านการถือครองที่ดินก็กำลังกลายเป็นปัญหาสำคัญของกัมพูชา เนื่องจากผู้ครอบครองที่ดินหลายรายมีแนวโน้มที่จะมีการครอบครองพื้นที่ขนาดใหญ่อย่างผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีข้อพิพาทหลายเรื่องเกี่ยวกับที่ดินรอบพื้นที่สัมปทานเศรษฐกิจหลายโครงการระหว่างเจ้าของโครงการและรัฐบาล กับประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแม้ที่ดินในประเทศกัมพูชามีอยู่มากและมีต้นทุนในการจัดหาที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับประเทศไทย ประกอบกับนโยบายของรัฐที่สนับสนุนการลงทุนด้านเกษตรกรรม หากแต่จากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่าการบริหารจัดการของภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพในหลายกรณี โดยเฉพาะเรื่องความซับซ้อนของกรรมสิทธิ์และการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่สัมปทานที่ให้แก่เอกชนกับการใช้ประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้ขอสัมปทานควรตรวจสอบและสำรวจก่อนการตัดสินใจเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง ส่วนในด้านแรงงานนั้น กัมพูชายังมีอัตราการว่างงานสูงและมีระดับค่าแรงขั้นต่ำที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย ทำให้สามารถลดต้นทุนการเพาะปลูกตลอดจนขยายพื้นที่การเพาะปลูกได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีระบบนายหน้าเพื่อจัดหาแรงงานเพื่อใช้เฉพาะช่วงเวลาหรือแรงงานตามฤดูกาล ทำให้สามารถจัดหาแรงงานจำนวนมากได้และมีค่าบริหารจัดการที่ไม่สูงมากนักและหากมีงานรองรับที่มั่นคงและมีระบบสวัสดิการที่ได้มาตรฐานแรงงานจากส่วนต่างๆ ทั่วประเทศก็พร้อมที่จะหลั่งไหลเข้ามาทำงาน อย่างไรก็ตาม แรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือจำเป็นที่จะต้องผ่านระบบการฝึกอบรมในเบื้องต้นก่อนจึงจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปที่ 16 แสดงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของกัมพูชา

Legend

Landuse Type	Ha				
Rice Field	3,163,000	Evergreen broad leaved forest	3,922,638	Perennial Water Body	91,100
Field Crops	372,600	Deciduous forest	3,549,993	Mangrove	64,900
Swidden Agriculture	349,700	Mixed forest from evergreen and deciduous species	1,429,007	Marsh or Swamp	44,600
Village Garden Crops	198,300	Woodland and Scattered trees	1,266,100	Flooded Forest	20,600
Receding Rice and Floating Rice Fields	194,000	Shrubland	1,094,000	Water Body	
Rubber Plantation	88,700	Grassland	861,600	Provincial Boundary	
Urban, and Built-up Areas	18,100	Flooded Shrub	533,200	International Boundary	
Orchards	8,800	Flooded Grassland	173,500		
Salt Evaporator	6,100	Barren Land	27,200		
		Sand Terrain	7,500		
		Rock Outcrops	1,800		

Note: Vegetation types are broadly defined. For greater detail refer to Terrestrial Vegetation and Landuse Patterns map.

ที่มา: Atlas of Cambodia National Poverty and Environment Maps, Department of Geography, 2005.

3.3 เครือข่ายการคมนาคมขนส่งระหว่างไทย-กัมพูชา

ในการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานระหว่างไทย-กัมพูชานั้น ปัจจัยหนึ่งซึ่งมีความสำคัญได้แก่เรื่องของการคมนาคมขนส่ง เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ ในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน นับตั้งแต่การขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปยังโรงงานผลิต

ตลอดจนการขนส่งผลผลิตจากโรงงานกระจายออกสู่ตลาด เป็นต้น หากการขนส่งไม่ได้มาตรฐาน ก็จะส่งผลกระทบต่อต้นทุนของสินค้า ซึ่งเกิดจากความเสียหายของสินค้าระหว่างการขนส่ง ค่าเชื้อเพลิงในการขนส่ง ตลอดจนระยะเวลาของการขนส่งที่ต้องสูญเสียมากขึ้นและแม้ว่าเส้นทางการคมนาคมในกัมพูชาจะยังไม่ได้มาตรฐานมากนักเมื่อเทียบกับประเทศไทย หากแต่ปัจจุบันรัฐบาลกัมพูชาโดยกระทรวงโยธาธิการและการขนส่งก็ได้พยายามขยายเครือข่ายการคมนาคมโดยเฉพาะทางถนนให้เพิ่มมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งเครือข่ายการคมนาคมขนส่งดังกล่าวยังได้ถูกผลักดันให้เกิดการพัฒนาโดยลำดับมาโดยตลอดจากความจำเป็นอันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งไม่ได้หมายถึงการค้าเพียงบริเวณชายแดนหรือการค้าระหว่างจังหวัดชายแดนของสองประเทศเท่านั้น ยังรวมหมายถึงการค้าและการขนส่งสินค้าเข้าและสินค้าออกทางบกระหว่างไทย-กัมพูชา ไปยังจุดหมายปลายทางอื่น เช่น กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ลึกเข้าไปในประเทศกัมพูชาอีกด้วย

นอกจากนี้ ปัจจุบันกัมพูชาก็ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศในรูปแบบของเงินช่วยเหลือเพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ตลอดจนปฏิรูปการเมือง ระเบียบราชการ กฎหมาย เศรษฐกิจและการจัดระบบนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ประมาณครึ่งหนึ่งของเงินช่วยเหลือมาจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศอาทิ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) นอกจากนี้ ยังมีความช่วยเหลือในลักษณะทวิภาคี โดยประเทศที่ให้การสนับสนุนสำคัญก็มีทั้งประเทศญี่ปุ่น จีน รวมถึงประเทศไทยด้วย เป็นต้น โดยมีการประมาณการว่าในแต่ละปีงบประมาณการพัฒนาประเทศของกัมพูชานั้นได้มาจากเงินสนับสนุนจากต่างประเทศราวร้อยละ 60 ซึ่งแรงสนับสนุนดังกล่าวก็จะเป็นแรงผลักดันให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในกัมพูชาพัฒนาอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเช่น โครงการก่อสร้างถนนหมายเลข 57B เชื่อมต่อการคมนาคมของจังหวัดบันเตียเมียนเจย พระตะบองและกรุงไพลิน ระยะทางรวม 176 กิโลเมตร มีมูลค่าการก่อสร้างประมาณ 89.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้รับการสนับสนุนเงินทุนในรูปของเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำจากรัฐบาลจีนและการให้เงินกู้ของรัฐบาลไทยในโครงการปรับปรุงและลาดยางผิวจราจรเส้นทางหมายเลข 48 ตราด/เกาะกง-สเรอียมเบิล เพื่อเชื่อมเข้ากับทางหลวงหมายเลข 4 ซึ่งเป็นถนนหลักในโครงข่ายการคมนาคมด้านตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ โดยมีระยะทางรวมประมาณ 151 กิโลเมตร งบประมาณในการก่อสร้างประมาณ 866.66 ล้านบาท และทำการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้น

โครงข่ายการคมนาคมที่สำคัญซึ่งสัมพันธ์กับพื้นที่ศึกษาของงานชิ้นนี้ ประกอบไปด้วยโครงข่ายการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ โดยกลุ่มจังหวัดทางตอนเหนือ อันประกอบไปด้วยจังหวัดอุดรเมียนเจย จังหวัดพระตะบองและกรุงไพลิน จะใช้ประโยชน์จากโครงข่ายการคมนาคมทางบกเป็นสำคัญ เชื่อมโยงกับจังหวัดชายแดนของไทยตั้งแต่จังหวัดสุรินทร์ ตลอดจนถึงจังหวัดจันทบุรีและกลุ่มจังหวัด

ทางตอนใต้ อันประกอบไปด้วยจังหวัดเกาะกง จังหวัดพระสีหนุและจังหวัดกำปอต จะใช้ประโยชน์จากโครงการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ เชื่อมโยงกับจังหวัดชายแดนและจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ของไทย อย่างจังหวัดตราด รวมไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ศูนย์กลางการขนส่งทางน้ำที่สำคัญของไทยด้วย

การคมนาคมทางตอนเหนือจะเป็นโครงการคมนาคมทางบกครอบคลุมระหว่างจังหวัดชายแดนของไทยและกัมพูชาถึงกรุงเทพมหานครซึ่งตั้งอยู่ตอนกลางของประเทศ โดยอาศัยเส้นทางหลวงสำคัญ 2 เส้นทางของกัมพูชาได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 5 และทางหลวงหมายเลข 6 เส้นทางที่สำคัญได้แก่ เส้นทางด้านจังหวัดสระแก้วออกจากจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ > ปอยเปต > บ้านเด็ยเมียนเจย (ศรีโสภณ) > ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 5 ไปพระตะบอง > โพธิสัตว์ > กำปงชะนัง > กรุงเทพมหานคร ระยะทาง 400 กว่ากิโลเมตร และจากจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก เช่นเดียวกัน > ปอยเปต > บ้านเด็ยเมียนเจย (ศรีโสภณ) > ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 6 ไปเสียมราฐ > กัมปงธม > กรุงเทพมหานคร โดยทั้งสองเส้นทางนี้ปริมาณสินค้าประมาณร้อยละ 30 ของสินค้านำเข้าจากไทยกระจายตัวตามจังหวัดที่เป็นเส้นทางผ่านก่อนเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เมื่อสินค้าเข้าสู่กรุงเทพมหานครจะถูกส่งต่อไปยังเวียดนามประมาณร้อยละ 50 ของสินค้าที่ส่งมายังกรุงเทพมหานคร ที่เหลือจำหน่ายในกรุงเทพมหานครเพียงร้อยละ 20

เส้นทางด้านจังหวัดสุรินทร์ จากจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม อำเภอกาบเชิง > ช่องโอรส์เสมิง > อุดรเมียนเจย > ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 68 ไปเสียมราฐ > ใช้เส้นทางหมายเลข 6 ไปกัมปงธม > กรุงเทพมหานคร ปริมาณสินค้าจากไทยในช่องทางนี้ ประมาณร้อยละ 30-40 จำหน่ายในเส้นทางนี้ ที่เหลือประมาณร้อยละ 60-70 ส่งต่อไปยังเวียดนาม

เส้นทางด้านจังหวัดจันทบุรี จากจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน > มีเส้นทางไปกรุงไพลิน เป็นระยะทาง 24 กิโลเมตร จากไพลินมีเส้นทางไปพระตะบองระยะทาง 93 กิโลเมตร ต่อจากพระตะบอง > กรุงเทพมหานคร มีระยะทาง 240 กิโลเมตร คือใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 5 อีกทางหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี จากจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อนและจุดผ่อนปรนบ้านซันดาอี อำเภอสอยดาว > มีเส้นทางไปพระตะบองระยะทางประมาณ 105 กิโลเมตร ต่อจากพระตะบอง > กรุงเทพมหานคร เป็นเส้นทางเดียวกันใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 5 โดยปริมาณสินค้าจากไทยที่กระจายตัวอยู่ในเส้นทางนี้ ประมาณร้อยละ 40 จำหน่ายในกรุงไพลิน อีกร้อยละ 60 ส่งต่อไปยังพระตะบอง การส่งออกสินค้าจากไทยในเส้นทางนี้ส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดไพลินและพระ

ตะบอง¹⁴ หากแต่เส้นทางดังกล่าวเป็นจุดนำเข้าสินค้าจากกัมพูชาที่สำคัญโดยเฉพาะสินค้าจำพวกพืชไร่ โดยมีมูลค่าการนำเข้าสูงกว่าด้านอื่นๆ

ในด้านการขนส่งในบริเวณกัมพูชาตอนใต้ นั้น จะมีความได้เปรียบที่สามารถขนส่งได้ทั้งทางบกและทางเรือ ในทางบกนั้นสามารถใช้ถนนหมายเลข 48 ซึ่งเป็นถนนที่ไทยโดยสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างทั้งถนนและสะพาน ระยะทางรวม 151.429 กิโลเมตร รวมวงเงิน 866.66 ล้านบาท แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2550 โดยถนนดังกล่าวเริ่มต้นจากจังหวัดเกาะกงถึงอำเภอสรอ้อมเบิลและไปเชื่อมต่อกับถนนหมายเลข 4 ซึ่งสามารถใช้ถนนหมายเลข 4 นี้เดินทางต่อไปยังจังหวัดพระสีหนุและต่อไปยังจังหวัดกำปอดได้ ถนนดังกล่าวเป็นถนนลาดยางสภาพดี ความกว้าง 2 เส้นทางเดินรถ สามารถใช้ในการขนส่งได้อย่างดี ปัจจุบันเป็นเส้นทางสำคัญที่ใช้ในการลำเลียงผลไม้จากประเทศไทยเข้าสู่กรุงเทพมหานคร และเวียดนามตอนใต้¹⁵ นอกจากนี้ ยังมีการขนส่งปูนซีเมนต์เพื่อนำไปใช้ในการก่อสร้างเขื่อนคีรีรม 2 และที่แม่น้ำดาไต ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างก่อสร้างอีกด้วย¹⁶ ถนนเส้น 48 นอกจากจะใช้เป็นเส้นทางขนส่งแล้ว ตลอดพื้นที่ที่ถนนตัดผ่านยังเป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างดีอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ช่วยประหยัดค่าขนส่งเครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้ในการเตรียมพื้นที่และการเพาะปลูก รวมถึงประหยัดการขนส่งผลผลิตไปยังโรงงานอีกด้วย

นอกจากการขนส่งทางถนนหมายเลข 48 แล้ว พื้นที่จังหวัดเกาะกง พระสีหนุและกำปอด ยังสามารถใช้เส้นทางขนส่งทางน้ำได้อีกด้วย เนื่องจากจังหวัดดังกล่าวมีพื้นที่เรียบขนานไปกับทะเล อีกทั้งยังมีแม่น้ำอีกหลายสายไหลออกสู่ทะเลที่จังหวัดเหล่านี้ และยังมีเกาะแก่งที่ช่วยกำบังคลื่นลม ทำให้มีศักยภาพในการสร้างท่าเรือ รวมถึงการพัฒนาเป็นท่าเรือน้ำลึก ปัจจุบันมีท่าเรือหลายแห่งที่ใช้งานอยู่ทั้งท่าเรือขนาดใหญ่ที่จังหวัดพระสีหนุ (The Sihanoukville Autonomous Port: PAS) ซึ่งเป็นท่าเรือขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศและเป็นท่าเรือขนส่งสินค้าเพื่อการนำเข้า-ส่งออก สามารถรับเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่และอยู่ในเส้นทางเดินเรือที่สำคัญของภูมิภาค โดยปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการประมาณ 124.76 เฮกตาร์¹⁷ และยังมีท่าเรือขนาดเล็กอีกหลายแห่งที่ใช้ในการขนส่งสินค้าในบริเวณใกล้เคียงเช่น ท่าเรือแก้วโพิะที่อำเภอสรอ้อมเบิล หรือชื่ออย่างเป็นทางการคือ Oknha Mong Port โดยมีการขนส่งสินค้าเกือบทุกชนิดเช่น สินค้าอุปโภคบริโภค รวมถึงอุปกรณ์ก่อสร้างจากไทย สินค้าพวกเครื่องจักรจากมาเลเซีย อาหารสัตว์จากเวียดนาม มีโกดังเก็บสินค้าเพื่อเตรียมกระจายไปยังทั่วประเทศ

¹⁴ วรวิทย์ ยงศิริ, การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, หน้า 56

¹⁵ สัมภาษณ์ คุณประเสริฐ สิริ ประธานหอการค้าจังหวัดตราด, 3 ธันวาคม 2553

¹⁶ สัมภาษณ์ Mr. Bun Tun ประธานหอการค้าจังหวัดเกาะกง, 4 ธันวาคม 2553

¹⁷ Sihanoukville Autonomous Port, <http://www.pas.gov.kh/>, 2554

3.4 ความร่วมมือในปัจจุบัน

3.4.1 ความร่วมมือภาครัฐ

ความร่วมมือในภาครัฐระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในด้านการพัฒนาพลังงานร่วมกันนั้น ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกและยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรมมากนัก ความร่วมมือทั้งหมดจะอยู่ภายใต้กรอบพหุภาคีภายใต้กรอบของการรวมกลุ่มระหว่างประเทศได้แก่ ความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน (Association of South East Asian Nations: ASEAN) และความร่วมมือภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) โดยกรอบของอาเซียนนั้นข้อตกลงที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพระหว่างทั้งสองประเทศได้แก่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งทำให้สามารถเคลื่อนย้ายวัตถุดิบโดยเฉพาะผลผลิตระหว่างประเทศได้สะดวกและมีต้นทุนต่ำลงและในกรอบของ ACMECS นโยบายที่สำคัญได้แก่ เกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) ซึ่งสนับสนุนการขยายพื้นที่การเกษตรในประเทศกัมพูชาโดยเฉพาะในเขตติดต่อกับประเทศไทย อีกทั้งยังมีโครงการความร่วมมือด้านพลังงานทางเลือกและอนุรักษ์พลังงานระหว่างไทยกับกัมพูชาซึ่งกำลังอยู่ในระยะเริ่มต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ความร่วมมือภายใต้กรอบ ASEAN

สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ ASEAN ตั้งเดิมมีด้วยกัน 6 ประเทศอันได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์และไทย ซึ่งต่อมาได้มีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นอีก 4 ประเทศคือ เวียดนามในปี พ.ศ. 2538 ลาวและพม่าในปี พ.ศ. 2540 และกัมพูชาในปี พ.ศ. 2542 ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจซึ่งอาเซียนได้ลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ในปี พ.ศ.2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การค้าภายในอาเซียนเป็นไปโดยเสรี โดยปราศจากการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรและใช้อัตราภาษีศุลกากรต่ำที่สุดเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในภูมิภาคอาเซียน เพื่อเสริมสร้างสถานะในการแข่งขันของอาเซียนและเพื่อรับกับสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าของโลกที่จะเสรียิ่งขึ้น²⁰

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนดังกล่าวทำให้การขนส่งวัตถุดิบในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพ ซึ่งก็คือผลผลิตทางการเกษตรนั้น สามารถทำได้โดยมีอุปสรรคทางด้านภาษีที่ลดน้อยลงทั้งประเทศไทย

²⁰ ความเป็นมาของอาเซียน, กระทรวงต่างประเทศ, <http://www.mfa.go.th/internet/document/6179.pdf>, 2554

และกัมพูชา ซึ่งเป็น การลดต้นทุนการผลิตที่สำคัญและทำให้การเชื่อมโยงการผลิตของประเทศทั้งสองมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- ความร่วมมือภายใต้กรอบ ACMECS

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง หรือ ACMECS ก่อตั้งมาจาก แนวคิดที่เห็นว่าไทยมีระดับการพัฒนาสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก โดยหากรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม ประชาชาติของไทย กัมพูชา ลาวและพม่าเข้าด้วยกัน สัดส่วนของไทยจะเป็นร้อยละ 91 ส่วนอีก 3 ประเทศรวมกันเป็นร้อยละ 9 เท่านั้น (ข้อมูลปี พ.ศ.2546) ซึ่งในอนาคตถ้าหากไทยยังคงเติบโตเช่นนี้ใน อีก 5 ปี สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของไทยอาจเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95 และถึงแม้ว่าประเทศ เพื่อนบ้านทั้งสามจะสามารถยกระดับทางเศรษฐกิจและลดช่องว่างการพัฒนาได้ระดับหนึ่ง แต่เมื่อ เปรียบเทียบกับไทยแล้วยังคงแตกต่างกันมาก ซึ่งหากการเติบโตยังเป็นลักษณะเช่นนี้ต่อไปจะไม่ส่งผลดี ต่อไทย อันจะนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมตามแนวชายแดนและข้ามแดน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อระบบ เศรษฐกิจของไทยซึ่งส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาการส่งออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านด้วย ดังนั้น ประเทศสมาชิกจึง เห็นความสำคัญในการริเริ่มกรอบความร่วมมือ ACMECS ขึ้นมา โดยได้มีการลงนามร่วมกันใน ปฏิญญาพุกาม เพื่อจัดตั้งกรอบความร่วมมือ ACMECS ร่วมกัน ในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ที่ เมืองพุกาม ประเทศสหภาพพม่า ภายใต้ปฏิญญาพุกามนั้น ประเทศสมาชิกได้ให้ความเห็นชอบ แผนปฏิบัติการซึ่งครอบคลุมความร่วมมือ 5 สาขาในเบื้องต้น อันได้แก่ การอำนวยความสะดวกการค้า การลงทุน เกษตรและอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงคมนาคม การท่องเที่ยวและการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ ต่อมา ในการประชุมระดับรัฐมนตรีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 ที่เมืองเสียมราฐ ที่ประชุม เห็นชอบให้สาธารณสุขเป็นสาขาความร่วมมือที่ 6 กรอบความร่วมมือ ACMECS มีเป้าประสงค์หลักเพื่อ ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้นตามแนวชายแดน ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายภาคอุตสาหกรรม การเกษตรและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิง เปรียบเทียบ (comparative advantage) สร้างโอกาสในการจ้างงาน ลดความแตกต่างของรายได้ ส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่งคั่งร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับ กิจกรรมใน 6 สาขาความร่วมมือหลักได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน ความร่วมมือ ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงการคมนาคม ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และความร่วมมือด้านสาธารณสุข²¹

²¹ กระทรวงต่างประเทศ .ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง
<http://www.mfa.go.th/web/1658.php>. 2554

อาจกล่าวได้ว่า นโยบายของไทยดังกล่าวเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชาผ่านการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยโครงการที่สำคัญโดยเฉพาะความร่วมมือในด้านพลังงานระหว่างไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ ACMECS ได้แก่ การศึกษาความเป็นไปได้เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลจนถึงพื้นที่ชายฝั่ง การศึกษาแผนแม่บทระบบไฟฟ้าให้การไฟฟ้ากัมพูชา โครงการความร่วมมือด้านพลังงานไฟฟ้า (การจำหน่ายไฟฟ้าให้จังหวัดบันเตียนเมียนเจย จังหวัดเสียมราฐ และจังหวัดพระตะบอง) โครงการศึกษาความเป็นไปได้โครงการไฟฟ้าพลังน้ำสตึงนัม โครงการศึกษาความเป็นไปได้ของท่อส่งก๊าซจากประเทศไทยไปยังปอยเปต (อยุธยา-สระแก้ว-ปอยเปต) และโครงการศึกษาความเป็นไปได้ของท่อส่งก๊าซจากประเทศไทยไปยังเกาะกง (มาบตาพุด-จันทบุรี-ตราด-เกาะกง)²²

นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มโครงการความร่วมมือที่สำคัญอีกโครงการหนึ่ง คือ โครงการความร่วมมือด้านพลังงานทางเลือกและอนุรักษ์พลังงานระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยมีแผนการดำเนินการที่สำคัญเป็นโครงการย่อย ได้แก่

- การศึกษาความเหมาะสมและออกแบบโครงการไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็ก
- การจัดทำโครงการอนุรักษ์พลังงาน
- การพัฒนาเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูง
- การศึกษาและประเมินศักยภาพพลังงานแสงอาทิตย์
- การศึกษาศักยภาพพลังงานลม
- การศึกษาศักยภาพของผลิตทางการเกษตรเพื่อใช้ในโครงการผลิต Biofuels²³

ความร่วมมือสำคัญอีกประการหนึ่งภายใต้กรอบ ACMECS ซึ่งส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานทางเลือกระหว่างไทย-กัมพูชาได้แก่ โครงการ Contract Farming (เกษตรพันธสัญญา) โดยการสนับสนุนภาคธุรกิจไทยในการปลูกพืชที่ประเทศไทยต้องการในประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชา พม่า และลาว) โดยนำเข้ามาแปรรูปในประเทศไทย ภายใต้สิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีขาเข้าภายใต้กรอบอาเซียน ที่เรียกว่า AISP ซึ่งประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากแหล่งวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตผลการเกษตรของไทย โดยได้ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 3 จุดได้แก่ ดาก-เมียวตี (พม่า) เลย-ไชยะบูลี (ลาว) และจันทบุรี-พระตะบอง/โพลิน (กัมพูชา) โดยจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดดูแลการดำเนินการ สำหรับสินค้าเกษตรที่อยู่ในโครงการ Contract Farming เดิมมี 10

²² กระทรวงต่างประเทศ, สถานะล่าสุดความร่วมมือด้านพลังงาน, www.mfa.go.th/internet/document/2134.doc, 2554

²³ กระทรวงต่างประเทศ, สถานะล่าสุดความร่วมมือด้านพลังงาน, www.mfa.go.th/internet/document/2124.doc, 2554

ชนิด ได้แก่ ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันฝรั่ง ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ละหุ่ง ยูคาลิปตัส ลูกเดือยและถั่วเขียวผิวมัน ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 รัฐบาลได้ขยายครอบคลุม ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลังและอ้อย เพื่อส่งเสริมโครงการพัฒนาพลังงานทางเลือกและเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในการให้มีการยกเว้นภาษีนำเข้าเฉพาะกับสินค้า เกษตรภายใต้โครงการ Contract Farming โดยไม่จำเป็นต้องมีใบ C/O ทั้งนี้ ทางจังหวัดของไทยเป็นผู้ ออกเอกสารที่จัดทำขึ้นใหม่ โดยเฉพาะเพื่อประกอบการขอยกเว้นภาษีนำเข้าของไทย โดยให้กำหนด ชนิดพืชเป้าหมาย พื้นที่เพาะปลูก (เพื่อป้องกันการแอบอ้างแหล่งกำเนิดสินค้า) และปริมาณการนำเข้า โดยผู้มีสิทธิขอเอกสารดังกล่าวต้องเป็นผู้ที่จดทะเบียนเข้าร่วมโครงการ Contract Farming กับทาง จังหวัดของไทย โดยกระทรวงต่างประเทศจะเป็นผู้ดำเนินการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสนับสนุน การดำเนินโครงการและหารือกับประเทศเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการลงทุน Contract Farming โดยมี คณะทำงานด้าน Contract Farming และพลังงาน Bio-Fuel เพื่อใช้ประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นฐานปลูก พืชพลังงานให้กับประเทศไทย²⁴

3.4.2 ความร่วมมือในภาคเอกชน

เมื่อพิจารณาความร่วมมือในภาคเอกชนแล้วจะพบว่ามีความก้าวหน้า และประสบผลสำเร็จเป็น รูปธรรมกว่า เมื่อเทียบกับความร่วมมือที่เกิดขึ้นในภาครัฐ ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินงานของเอกชน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นเป้าหมายหลักและมีเงื่อนไขในการดำเนินงานที่น้อยกว่าภาครัฐ การดำเนินงานจึง มีความคล่องตัวสูงและเกิดผลสำเร็จอย่างชัดเจน โดยจากการเก็บข้อมูลของคณะวิจัยสามารถสรุป รูปแบบของความร่วมมือในภาคเอกชนได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การที่นักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุนทำ การเกษตรโดยใช้พื้นที่ในกัมพูชาและรับซื้อผลผลิตเพื่อนำกลับมาแปรรูปในไทย 2) การที่นักธุรกิจไทย เข้าไปลงทุนร่วมกับนักธุรกิจกัมพูชาในการดำเนินธุรกิจ โดยมีนักธุรกิจกัมพูชาเป็นผู้ดำเนินการ 3) การ ที่นักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุนร่วมกับนักธุรกิจกัมพูชาในการดำเนินธุรกิจ โดยมีนักธุรกิจไทยเป็น ผู้ดำเนินการ โดยในที่นี้จะได้หยิบยกตัวอย่างของการดำเนินงานในแต่ละรูปแบบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การขยายพื้นที่เพาะปลูกของนักธุรกิจไทยในเขตประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะนักธุรกิจใน จังหวัดจันทบุรีในพื้นที่จังหวัดโพลินและพระตะบอง เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันออกของไทยโดยเฉพาะใน จังหวัดจันทบุรีและตราด เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศไทย อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรมี อาชีพเกษตรกรรม โดยมีพืชเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย ทั้งผลไม้ชนิดต่างๆ เช่น ลำไย ทุเรียน

²⁴ ธนิต ไสรัตน์ รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ACMECS โครงการยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง, <http://www.tanitsorat.com/file/ACMECS.pdf>, 2551

มังคุด เป็นต้น พืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง และข้าวโพด ยางพารา ตลอดจนพืชพลังงานเช่นปาล์ม น้ำมันด้วย และด้วยความต้องการจากตลาดทั้งในและต่างประเทศในปัจจุบันต่อพืชผลทางการเกษตร เหล่านี้ ประกอบกับเทคโนโลยีการเพาะปลูกที่พัฒนาอย่างรวดเร็วที่ทำให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการแปลงการเกษตรขนาดใหญ่ได้ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมในภาคตะวันออกของไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของพื้นที่การเกษตรส่งผลให้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมีต้นทุนในการจัดหาที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันราคาไร่ละไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาทและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งพื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ก็เหลือน้อยมากในปัจจุบัน²⁵ นอกจากนี้ ภาคตะวันออกยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม โรงงานผลไม้กระป๋อง โรงงานแปงมันสำปะหลัง และโรงงานอาหารสัตว์ เป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของภาคตะวันออกของไทย ขณะเดียวกันก็ต้องการผลผลิตทางการเกษตรที่มีปริมาณต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆเพื่อการขยายปริมาณการผลิตเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการแข่งขันในตลาดโลก ความต้องการสินค้าเกษตรซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของภาคเกษตรในภาคตะวันออกของไทยจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ข้อจำกัดในด้านปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินตามที่ไดกล่าวไว้ข้างต้นจึงกลายเป็นอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งของผู้ผลิตทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกของไทย

ในขณะที่เรื่องที่ดินเป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคตะวันออกของไทยทั้งในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม แต่สำหรับในด้านของประเทศกัมพูชาโดยเฉพาะในจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทย เช่น จังหวัดโพลินและเกาะกงแล้ว ที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมากมาย และยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อีกเป็นจำนวนมาก หากแต่ปัญหาและอุปสรรคของกัมพูชาในการพัฒนาที่ดินเหล่านี้เพื่อให้เกิดมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจก็คือการขาดแคลนทุน เทคโนโลยี และตลาด โดยเฉพาะในทางเกษตรกรรมซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในเบื้องต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ประเทศไทยมีความพร้อมในทุกด้านอยู่แล้ว ประกอบกับสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความใกล้ชิดติดกันทำให้ปัจจัยการผลิตต่างๆสามารถเคลื่อนย้ายโดยมีต้นทุนที่ไม่สูงมากนัก ความร่วมมือในการทำการเกษตรกรรมระหว่างนักธุรกิจ/เกษตรกรชาวไทยและกัมพูชาจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติในปัจจุบัน

ลักษณะของความร่วมมือดังกล่าวสามารถเห็นได้ชัดเจนในเขตจังหวัดโพลินซึ่งมีพื้นที่ติดกับจังหวัดจันทบุรี และเขตอำเภอชายแดนของจังหวัดพระตะบอง ได้แก่ อำเภอพนมปรีก อำเภอสำเปาสอง

²⁵ สัมภาษณ์ คุณวุฒิพงษ์ วัฒนมณี ประธานกลุ่มสหกรณ์การเกษตรจังหวัดตราด / นายกมลมาศชาวสวนผลไม้จังหวัดตราด / เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน, 2 ธันวาคม 2553

อำเภอรัตนเมณฑล และอำเภอก้อมเรียง ซึ่งมีพื้นที่ติดกับจังหวัดสระแก้วและจันทบุรีของไทย โดยเกษตรกรของไทยเข้าไปส่งเสริมในด้านเงินทุนและเทคโนโลยี ตลอดจนเครื่องจักรที่ใช้ในการเพาะปลูก ให้กับเกษตรกรชาวกัมพูชา พืชที่เข้าไปส่งเสริมนั้นได้แก่พืชไร่ อาทิ ข้าวโพด และมันสำปะหลัง เนื่องจากเป็นพืชที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีสูง ดูแลรักษาง่าย ไม่ต้องพึ่งพาระบบชลประทาน ใช้เงินลงทุนไม่สูงมากนัก รวมถึงใช้ระยะเวลาในการเพาะปลูกสั้น ซึ่งทำให้เกษตรกรกัมพูชาได้รับผลตอบแทนเร็ว และเกษตรกรไทยมีความเสี่ยงในการลงทุนที่ไม่สูงมากนัก พืชไร่เหล่านี้ยังเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในภาคตะวันออกของไทย ซึ่งเป็นตลาดสำคัญที่รองรับผลผลิตเหล่านี้ได้เป็นจำนวนมาก

การร่วมมือกันดังกล่าวนั้นในเบื้องต้นจะเป็นการส่งเสริมในลักษณะที่เกษตรกรไทยเข้าไปเช่าพื้นที่ปลูกและผลผลิตที่ได้ก็ขายแบ่งกับเจ้าของที่ดินชาวกัมพูชา ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรชาวกัมพูชาเจ้าของที่ดินก็ได้เรียนรู้เทคโนโลยีในการเพาะปลูกและสะสมทุนเพิ่มมากขึ้น จนปัจจุบันเกษตรกรชาวกัมพูชาส่วนใหญ่จะสามารถทำการเพาะปลูกเองได้แล้ว ไม่ต้องพึ่งพาเกษตรกรไทยอีก บางรายสามารถซื้อเครื่องจักรมือสองต่อจากเกษตรกรไทยไปใช้เองในพื้นที่ตนเองและรับจ้างในพื้นที่ข้างเคียงได้อีกด้วย²⁶ หากแต่ประเทศไทยยังคงเป็นตลาดรองรับผลผลิตที่สำคัญของเกษตรกรกัมพูชา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ดังกล่าวขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดไพลิน และอำเภอชายแดนของจังหวัดพระตะบอง และมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น เช่น โรงงานแปรรูปผลผลิตการเกษตรข้างต้น หรือการทำปศุสัตว์ขนาดใหญ่ เป็นต้น

2) สวนปาล์มมงฤที (Mong Reththy Investment Cambodia Oil Palm Co.,Ltd.: MRICOP) เป็นของเอกชนชาวกัมพูชา (H.E. Dr. Oknha Mong Reththy) โดยมีหุ้นส่วนจากกลุ่มธุรกิจไทย กลุ่มไทยเจริญคอร์ปอเรชั่น (TCC Agro-Industry Co., Ltd.)²⁷ สวนปาล์มแห่งนี้เป็นส่วนปาล์มแห่งแรกของประเทศกัมพูชา ภายใต้การปฏิรูปอุตสาหกรรมการเกษตรของรัฐ ซึ่งเริ่มต้นจากแนวคิดที่เห็นโอกาสจากผืนดินอันอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีอยู่มากมายในกัมพูชา รวมถึงแรงงานชาวกัมพูชาซึ่งมีความสามารถในการแข่งขันสูง ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยทำให้ผลผลิตต่อไร่สูง คุ่มค่าต่อการลงทุนและการลงทุนดังกล่าวก็ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นอย่างมาก ธุรกิจดังกล่าวเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2537 โดยการเริ่มขอสัมปทานที่ดินการเกษตรจากรัฐบนเนื้อที่ 11,000 เฮกตาร์ ในอำเภอปรียูนุบ จังหวัดพระสีหนุ ซึ่ง

²⁶ เฟื่องอ้าง

²⁷ Plantheon, <http://www.plantheon.co.th/business-mrt-tcc.html>, 2011

ปัจจุบันสามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้แล้วกว่า 8,500 เฮกตาร์และจะทำการขยายจนเต็มพื้นที่ในปี 2010 และมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อตอบสนองต่อตลาดภายในประเทศในอนาคต²⁸

ในด้านการปลูกต้นปาล์มน้ำมันนั้นทางบริษัทใช้กล้าพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับจากประเทศ มาเลเซียและคอซตาริกา ซึ่งมีความต้านทานโรคสูง ทนสภาพความแห้งแล้ง ด้วยลักษณะภูมิอากาศของ ประเทศทั้งสองที่มีความคล้ายคลึงกับประเทศกัมพูชา ในปี พ.ศ. 2545 ทางบริษัทก็ได้เริ่มผลิตน้ำมัน ปาล์ม (Crude Palm Oil) ในเชิงอุตสาหกรรม หลังจากใช้เวลากว่า 10 เดือนในการก่อสร้างโรงงาน อุตสาหกรรม ปัจจุบันสวนปาล์มแห่งนี้สามารถให้ผลผลิตหลายปาล์ม (Fresh Fruit Bunches) สด ประมาณ 350 ตันต่อวัน หากแต่โรงงานสามารถนำไปแปรรูปได้เพียง 250 ตัน เท่านั้นและทางบริษัทก็ กำลังดำเนินการขยายโรงงานเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตและปัจจุบันผลผลิตสามารถส่งจำหน่ายไปยังหลาย ประเทศอาทิ มาเลเซีย สวิตเซอร์แลนด์ ฮอลแลนด์ อินเดียและฝรั่งเศส เป็นต้น²⁹

บริษัทได้มีแผนในการก่อสร้างโรงงานผลิตน้ำมันพืชเพื่อใช้บริโภคแล้ว โดยใช้เงินลงทุนราว 32 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีเป้าหมายในการผลิตเพื่อป้อนตลาดภายในประเทศ ทดแทนการนำเข้า โดย คาดว่าโรงงานจะสามารถผลิตน้ำมันได้วันละประมาณ 100 ตัน ภายในปี พ.ศ. 2555 โดยปัจจุบันนั้น กำลังอยู่ในขั้นตอนการศึกษารูปแบบการผลิตที่เหมาะสม ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จกว่าร้อยละ 60³⁰

นอกจากนี้ ความร่วมมือดังกล่าวยังรวมไปถึงท่าเรือเอกชน OMP Port (Oknka Mong Port Co., Ltd.) ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอสมรธอมเบิล จังหวัดเกาะกง เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2546 และมีพิธีเปิดเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2547³¹ ปัจจุบันท่าเรือดังกล่าวนอกจากจะใช้สำหรับนำเข้าและ ส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง ตลอดจนเครื่องจักรชนิดต่างๆ จากหลากหลาย ประเทศ อาทิ ประเทศไทย มาเลเซีย เวียดนาม และจีน เป็นต้นแล้ว ยังเป็นท่าเรือที่ใช้ส่งออกผลผลิต ปาล์มน้ำมันของ MRICOP ด้วย³² ท่าเรือแห่งนี้เป็นท่าเรือเดินทะเลซึ่งเป็นของเอกชนแห่งแรกของ กัมพูชา บนพื้นที่ 64 เฮกตาร์ โดยมีแผนจะใช้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาธุรกิจทั้งในด้านการค้า อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวของกลุ่มธุรกิจในอนาคต³³

3) โรงงานน้ำตาลเกาะกง ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบริษัท น้ำตาลขอนแก่น จำกัด มหาชน (KSL) ซึ่งได้เข้าไปทำธุรกิจน้ำตาลในจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา โดยได้จัดตั้งบริษัทขึ้นเพื่อ

²⁸ Mong Reththy Investment Cambodia Oil Palm Co.,Ltd., <http://www.mricop.com.kh/about.php>, 2011

²⁹ เพิ่งอ้าง

³⁰ Phnom Penh Post, Mong Reththy to build \$32m cooking oil plant, 14/9/2010

³¹ Plantheon, <http://www.plantheon.co.th/business-mrt-tcc.html>, 2011

³² สัมภาษณ์ Mr. Kong Rany, ผู้จัดการท่าเรือ Oknha Mong Port, 6 ธันวาคม 2553

³³ Oknha Mong Port Co., Ltd., <http://www.omp.com.kh/about.php>, 2011

ดำเนินงาน 2 แห่งได้แก่ บริษัท เกาะกงแพลนแทชัน จำกัด (Koh Kong Plantation Co.,Ltd.) และ บริษัท เกาะกงซูการ์อินดัสทรี จำกัด (Koh Kong Sugar Industry Co., Ltd.) โดยโรงงานแห่งนี้ถือได้ว่าเป็นโรงงานน้ำตาลแห่งแรกของประเทศกัมพูชา ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้บริหารกลุ่มเคเอสแอล กับนักธุรกิจชาวกัมพูชา ออกญา สี ยง พัด ที่มีความรู้เรื่องพื้นที่ในเขตจังหวัดเกาะกงเป็นอย่างดีและได้ร่วมทุนในโครงการเพาะปลูกอ้อยและก่อสร้างโรงงานน้ำตาลที่จังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา โดยมีบริษัทร่วมทุนเพิ่มเติมคือบริษัท วีวอง คอร์ปอเรชั่น จากประเทศไต้หวัน มาเป็นหุ้นส่วนในการลงทุนครั้งนี้ รวมเป็น 3 หุ้นส่วนคือ ไทย กัมพูชาและไต้หวัน

การดำเนินการนั้น ทางบริษัทได้ดำเนินการขอสัมปทานพื้นที่เพาะปลูกอ้อยจากกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมงของประเทศกัมพูชา ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม 2 อำเภอของจังหวัดเกาะกงคือ อำเภอแสร-อ้อมเบิลและอำเภอโบลุมซากอร์ โดยบริษัท เกาะกงแพลนแทชัน จำกัด ได้รับสัมปทานพื้นที่ จำนวน 9,400 เฮกตาร์และบริษัท เกาะกงซูการ์อินดัสทรี จำกัด ได้รับสัมปทานพื้นที่ จำนวน 8,657.24 เฮกตาร์ รูปแบบการดำเนินงานของทั้งสองบริษัท แบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ บริษัท เกาะกงแพลนแทชัน จำกัดเป็นบริษัทที่ดำเนินการเพาะปลูกอ้อย โดยเริ่มจากการบุกเบิกพื้นที่ ปรับสภาพดินให้มีความเหมาะสมกับการปลูกอ้อย มีการนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ รวมถึงการเตรียมพันธุ์อ้อยที่ได้มีคุณภาพจากประเทศไทย การจัดระบบอนุรักษ์ดินด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ในการปลูกอ้อย³⁴

การดำเนินการของโรงงานน้ำตาลเกาะกงในปัจจุบัน ประสบปัญหาเรื่องของผลผลิตอ้อย เนื่องจากความหวานของอ้อยต่ำเพราะปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในพื้นที่ดังกล่าวมีสูงเกินความต้องการที่พอเหมาะของอ้อย อย่างไรก็ตาม ทางโรงงานก็ได้พยายามคิดค้นและปรับปรุงเทคโนโลยีการเพาะปลูกที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่อยู่ตลอดเวลา โดยโรงงานได้ทำการเพาะปลูกอ้อยต่อเนื่องมา 2 ฤดูกาลแล้ว โดยในปีแรก พ.ศ. 2551 ได้ผลผลิตอ้อยประมาณ 80,000 ตัน และปีที่สอง พ.ศ. 2552 ได้ผลผลิตอ้อยประมาณ 3 แสนตัน และในปีนี้ พ.ศ. 2553 คาดว่าจะได้ผลผลิตประมาณ 6 แสนตัน (อ้อยเมื่อผ่านกระบวนการผลิตเป็นน้ำตาลจะเหลือน้ำตาลประมาณร้อยละ 10 ของน้ำหนักอ้อย)โดยผลผลิตอ้อยดังกล่าวทางโรงงานได้แปรรูปเป็นน้ำตาลดิบ (ยังไม่ได้ผลิตเป็นน้ำตาลทรายขาว) และส่งออกไปยังประเทศอังกฤษเพื่อกระจายต่อไปในกลุ่มประเทศ EU เนื่องจากสามารถใช้สิทธิพิเศษในการยกเว้นภาษีนำเข้า (GSP) ได้ โดยการขนส่งน้ำตาลนั้น จะขนจากโรงงานไปยังท่าเรือแหลมฉับัง จังหวัดชลบุรีและส่งต่อไปยังประเทศอังกฤษ วิธีการขนส่งนั้นจะใช้การขนส่งทางเรือเป็นหลัก เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายถูกกว่าการขนส่งทางถนนเส้น R48

³⁴ KSL กรุ๊ป, กลุ่มเคเอสแอล เปิดโรงงานน้ำตาลแห่งแรกในเกาะกง ประเทศกัมพูชา, http://www.kslsugar.com/th/news/relations/view/119_2554

ประมาณเท่าตัว โดยทางโรงงานได้สร้างท่าเทียบขนาดเล็กที่อำเภอสรอ้อมเบ็ล บริเวณใกล้สะพานข้ามแม่น้ำสรอ้อมเบ็ลเพื่อใช้เรือเล็กขนส่งน้ำตาลดิบไปยังท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีของไทย เมื่อรวบรวมได้ปริมาณมากแล้วจึงขนส่งทางเรือขนาดใหญ่ไปประเทศอังกฤษต่อไป

แรงงานที่ใช้ในการผลิตจะเป็นแรงงานตามฤดูกาลคือ ช่วงปลูกอ้อยและช่วงหีบอ้อย (1 ปี โรงงานจะเปิดหีบอ้อยประมาณ 4 เดือน ประมาณเดือน ธันวาคม-มีนาคม) โดยการจัดหาแรงงานของโรงงานจะใช้วิธีจ้าง sub-contract เพื่อจัดหาแรงงานซึ่งจะเป็นแรงงานชาวกัมพูชาจากจังหวัดอื่นๆ ของประเทศ ซึ่งสามารถจัดหาได้เพียงพอสามารถขยายกำลังการผลิตได้อีก

การขยายพื้นที่เพาะปลูกอ้อยของบริษัท นอกจากจะดำเนินการเพาะปลูกบนพื้นที่สัมปทานของคนแล้ว ยังสนับสนุนให้ชาวบ้านที่มีที่ดินอยู่ในละแวกใกล้เคียงหันมาปลูกอ้อยเพื่อป้อนโรงงานด้วย โดยวิธีการสนับสนุนของโรงงานให้กับชาวบ้านแบ่งเป็น 2 วิธี ได้แก่

1. การสนับสนุนแบบ contract farming เป็นการสนับสนุนที่ให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่มีที่ดินไม่มากนัก โดยโรงงานจะเข้าไปช่วยเหลือในเรื่องการเตรียมพื้นที่ปลูก การจัดหาพันธุ์อ้อย การปลูกและการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรมีหน้าที่ดูแลอ้อยเท่านั้น โดยโรงงานใช้ต้นทุนเหล่านี้คิดเป็นเงินประมาณ 30,000 บาท/เฮกตาร์ (หรือ 5,500 บาท/ไร่) โดยเกษตรกรจะชำระคืนโดยหักจากรายได้จากการขายอ้อยให้แก่โรงงาน โดยเฉลี่ยแล้วครอบครัวหนึ่งจะสามารถดูแลไร่อ้อยได้ประมาณ 2-5 เฮกตาร์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทางโรงงานยังไม่ได้ขยายการส่งเสริมในลักษณะดังกล่าวมากนัก เนื่องจากโรงงานยังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงกรรมวิธีในการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในพื้นที่ เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่เป็นที่น่าพอใจเสียก่อนเพราะทางโรงงานมองว่าหากสนับสนุนเกษตรกรในตอนี้และผลผลิตที่ออกมายังไม่มากพอ เกษตรกรประสบภาวะขาดทุน มีผลทำให้คนในพื้นที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปลูกอ้อยแบบ contract farming กับโรงงาน นอกจากนี้ ทางโรงงานยังต้องพิจารณาเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการในแต่ละรายด้วย เนื่องจากการสนับสนุนดังกล่าวเป็นการลงทุนให้ก่อน ทางโรงงานจึงต้องคำนึงถึงความตั้งใจจริงและศักยภาพในการดูแลแปลงผลิตโดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการนี้เช่น รถไถเดินตาม เป็นต้น อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงศักยภาพในการใช้พื้นที่ในกรณีที่ผลผลิตไม่เป็นไปตามต้องการและเกษตรกรประสบกับภาวะขาดทุนด้วย

2. การสนับสนุนแบบลิสซิ่ง เป็นการสนับสนุนที่ให้แก่เกษตรกรรายใหญ่ ในรูปแบบของเงินกู้ยืมเพื่อซื้อเครื่องจักรขนาดใหญ่ที่ใช้ในการเพาะปลูก เพื่อนำมาใช้ในการปลูกอ้อยในที่ดินของตน และยังสามารถรับจ้างโรงงานในการทำการเพาะปลูกให้กับพื้นที่อื่นๆ ด้วย โดยการสนับสนุนลักษณะดังกล่าวจะต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เท่าที่ผ่านมาจากโรงงานได้ให้การสนับสนุนในลักษณะดังกล่าวหลายราย โดยเคยให้การสนับสนุนสูงสุดในวงเงิน 15 ล้านบาท

เป้าหมายการพัฒนาของโรงงานนั้น ทางโรงงานได้นำตัวอย่างการผลิตของบริษัทแม่มาปรับใช้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เน้นการผลิตแบบครบวงจรปลอดของเสียเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิต โดยรูปแบบดังกล่าวประสบความสำเร็จในการดำเนินการมาแล้วในเมืองไทย เช่น โรงงานที่จังหวัดกาญจนบุรี บริษัท น้ำตาลท่ามะกา จำกัด เป็นต้น โดยรูปแบบการผลิตนี้จะได้ผลผลิต 4 ชนิดได้แก่

1. น้ำตาลทราย โดยใช้กากอ้อย (Bagasses) เป็นเชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต

2. เอทานอล โดยใช้กากน้ำตาล (Molasses) ที่ได้จากกระบวนการผลิตน้ำตาลเป็นวัตถุดิบ โดยเอทานอลที่ได้สามารถใช้ผสมในน้ำมันเชื้อเพลิงในสัดส่วนร้อยละ 10 เรียกว่า "น้ำมันแก๊สโซฮอล์" ซึ่งเป็นพลังงานทางเลือกสำหรับรถยนต์

3. ปุ๋ยอินทรีย์ โดยการนำเอากากหม้อกรอง (Filter Mud) ที่เหลือจากการผลิตน้ำตาลทรายและน้ำกากส่าที่เหลือจากการผลิตเอทานอล มาเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต ซึ่งสามารถลดต้นทุนในการบำบัดน้ำเสียเพื่อรักษาสมดุลให้กับสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

4. พลังงานไฟฟ้า โดยใช้กากอ้อยที่เหลือจากกระบวนการผลิตน้ำตาลเป็นเชื้อเพลิง โดยสามารถใช้ไฟฟ้าในกระบวนการผลิตในโรงงานเองและจำหน่ายภายนอกได้ด้วย

ปัจจุบัน กากน้ำตาล (Molasses) ที่ได้จากกระบวนการผลิตน้ำตาลนั้นทางบริษัทได้ใช้เป็นวัตถุดิบผลิตผงชูรสเพื่อส่งขายในประเทศกัมพูชา หากแต่ในอนาคตเมื่อโรงงานมีกำลังการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น และภาวะความต้องการพลังงานที่เพิ่มมากขึ้นของตลาดภายในประเทศ ทางบริษัทก็มีแผนจะพิจารณาเสริมส่วนการผลิตเอทานอลด้วย³⁵

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชาในระยะ 10 ปีมานี้ มีทั้งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และความขัดแย้ง ซึ่งจะได้นำมาศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมการลงทุน และเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนในงานวิจัยโครงการนี้

สำหรับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับกัมพูชา เป็นปัจจัยเชิงบวกที่จะสนับสนุนให้นักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนในกัมพูชา ได้แก่

1) การมีความสัมพันธ์ที่ดีในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล หมายถึงมีการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน และแต่ละฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตระหว่างกันเพื่อเป็นตัวแทนรัฐบาลในการติดต่อ และทำหน้าที่คุ้มครองดูแลประชาชนของชาติตนในอีกประเทศหนึ่ง

³⁵ สัมภาษณ์ ดร.กร โปษยานนท์ ผู้จัดการฝ่ายวิจัยและพัฒนาธุรกิจ บริษัท น้ำตาลทรายขอนแก่น จำกัด, 19 พฤศจิกายน 2553

นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำรัฐบาล เพื่อประชุมเจรจาหรือความร่วมมือระหว่างกัน หรือร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่ประเทศทั้งสองเผชิญอยู่

2) การมีข้อตกลงความร่วมมือต่างๆ สนธิสัญญาต่างๆ ในระดับทวิภาคีระหว่างไทยกับกัมพูชา อันเป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมหารือร่วมกันของผู้นำรัฐบาลและตัวแทนของสองประเทศ อาทิ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน ความช่วยเหลือทางวิชาการ ความร่วมมือด้านการเกษตร ความร่วมมือทางวิชาการด้านมาตรฐานสุขอนามัย และความร่วมมือพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงไทย-กัมพูชา เป็นต้น

3) การมีกรอบความร่วมมือในระดับพหุภาคี นอกจากไทยกับกัมพูชามีความสัมพันธ์ที่ดีในระดับทวิภาคีแล้วยังมีกรอบความร่วมมือระดับพหุภาคีในอนุภูมิภาคและกรอบความร่วมมือระดับพหุภาคีในภูมิภาค ได้แก่ กรอบความสัมพันธ์การพัฒนาและยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) กรอบการพัฒนาเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion – GMS) และกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคอาเซียน เป็นต้น

ทั้งสามกรอบดังกล่าวเป็นปัจจัยบวกสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกัมพูชา กล่าวเฉพาะกรอบ GMS มีวัตถุประสงค์ความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของอนุภูมิภาค บรรเทาความยากจนของประชาชนในอนุภูมิภาคและสร้างโอกาสใหม่ในการพัฒนาของประเทศในอนุภูมิภาค และกรอบ ACMECS มีวัตถุประสงค์ความร่วมมือเพื่อส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจให้เติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน อำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรม การเกษตร และการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบ เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้ประชาชนของประเทศที่เศรษฐกิจด้อยกว่ามีงานทำ และลดความแตกต่างของรายได้ในระหว่างประเทศสมาชิก และเพื่อส่งเสริมสันติภาพ และความมั่นคงร่วมกัน

กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคสองกรอบ จะเป็นกลไกช่วยสร้างความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกัมพูชา เพราะกรอบทั้งสองเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การค้า และการลงทุน การเกษตรและอุตสาหกรรม และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม

สำหรับกรอบภูมิภาคอาเซียน ทั้งไทยและกัมพูชาต่างเป็นสมาชิกอาเซียนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน ตามกฎบัตรอาเซียน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจต่อกัน

เหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่สร้างความมั่นใจให้กับภาคเอกชนของไทยที่สนใจลงทุนในต่างประเทศ ที่จะมองหาช่องทางเข้าไปลงทุนในกัมพูชาซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านและมีเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างกันได้สะดวก

ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา เป็นปัจจัยเชิงลบต่อการลงทุนของนักลงทุนไทยในกัมพูชา ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา

นับตั้งแต่ปี 2551 ไทยกับกัมพูชาเริ่มบาดหมางกันจากกรณีกัมพูชานำปราสาทพระวิหารไปขึ้นทะเบียนมรดกโลก แต่ฝ่ายไทยไม่ยินยอมจึงยื่นเรื่องทักท้วงต่อยูเนสโก เพราะแผนที่ซึ่งกัมพูชาใช้แนบท้ายคำขอขึ้นทะเบียนล้ำแดนเข้ามาในพื้นที่ซึ่งไทยอ้างสิทธิ์ 4.6 ตารางกิโลเมตร ทั้งไทย-กัมพูชา-ยูเนสโก หาทางออกเรื่องการขึ้นทะเบียน โดยจัดประชุมร่วมกันเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 ที่สำนักงานใหญ่ ยูเนสโก กรุงปารีส และออกร่างแถลงการณ์ร่วมสรุปใจความว่าไทยจะให้การสนับสนุนกัมพูชาในการขึ้นทะเบียนมรดกโลก และกัมพูชาจะนำเฉพาะตัวปราสาทเท่านั้นขึ้นทะเบียน พร้อมทั้งทำแผนที่ฉบับใหม่แนบท้ายคำขอ หลังจากที่ไทยและกัมพูชาลงนามร่วมกันในแถลงการณ์ร่วมแล้ว ได้กลายเป็นประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทย ที่กลุ่มฝ่ายค้านนำเรื่องการขึ้นทะเบียนมรดกโลกมาโจมตีรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนกัมพูชา ด้วยเกรงว่าจะทำให้ไทยเสียดินแดน เรื่องนี้สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายกัมพูชา เนื่องจากไทยได้เปลี่ยนท่าทีจากการให้ความสนับสนุนมาเป็นการขอให้ที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลก ครั้งที่ 32 ที่ประเทศแคนาดา เลื่อนการพิจารณาออกไปก่อน เพราะสาเหตุที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนำเรื่องแถลงการณ์ร่วมไปยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง และในที่สุดได้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2551 ส่งผลให้แถลงการณ์ร่วมเป็นโมฆะอย่างไรก็ตาม ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2551 ปราสาทพระวิหารได้รับมติให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

แต่เรื่องนี้ยังไม่จบยึดเยื้อต่อมามาก เพราะกัมพูชาต้องเสนอแผนบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกต่อยูเนสโก ซึ่งต้องรวมเอาพื้นที่ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตร เข้าไว้ด้วย การที่ไทยและกัมพูชาต่างอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่ดังกล่าวจึงนำไปสู่ข้อพิพาทชายแดนถึง 5 ครั้ง ตามลำดับวันเดือนปี ดังนี้

1. ข้อพิพาทชายแดนเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2551
2. ข้อพิพาทชายแดนเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2551
3. ข้อพิพาทชายแดนเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2552
4. ข้อพิพาทชายแดนเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554
5. ข้อพิพาทชายแดนเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2554

การสู้รบกันทางทหารระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ชายแดน นอกจากจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนแล้ว ยังเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจการค้าชายแดนอีกด้วย เมื่อเกิดการ

ปะทะกันทางทหารที่ชายแดน รัฐบาลไทยจะมีคำสั่งปิดด่านชายแดนเพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้การค้าชายแดนต้องหยุดชะงักลงส่งผลให้ปริมาณการค้าและมูลค่าการค้าชายแดนลดลง และกว่าจะปรับตัวเข้าสู่สถานะเดิมที่พ่อค้าคนไทยและพ่อค้าคนกัมพูชาติดต่อกันอีกครั้งก็ต้องใช้เวลาแต่ละฝ่ายต้องรอดูสถานการณ์การเมืองให้สงบก่อน ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ทำให้ไทยเสียโอกาสในการแข่งขันการค้าชายแดนในตลาดกัมพูชา

ประเทศไทยต้องปกป้องดินแดนในอธิปไตยที่อ้างสิทธิ์ ดังนั้น ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกแต่ละครั้งจึงส่งคณะผู้แทนไปยื่นเรื่องคัดค้านแผนบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกของกัมพูชา ได้แก่ การประชุมครั้งที่ 33 ปี 2552 ที่ประเทศสเปน และครั้งที่ 34 ปี 2553 ที่ประเทศบราซิล ผลลัพธ์คณะกรรมการมรดกโลกให้เลื่อนการพิจารณาออกไป ด้วยหลักฐานสำคัญของฝ่ายไทย คือ ภาพทหารกัมพูชาตั้งฐานทหารและอาวุธในบริเวณปราสาทพระวิหาร และแผนที่ซึ่งแนบท้ายลำเขตแดนไทย

ก่อนที่การประชุมคณะกรรมการมรดกโลก ครั้งที่ 35 ปี 2554 จะมาถึง ได้เกิดการสู้รบระหว่างทหารไทยและทหารกัมพูชาครั้งสำคัญขึ้น ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554 สาเหตุมาจากฝ่ายกัมพูชาต้องการขจัดปัญหาพื้นที่ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตรให้แล้วเสร็จเพื่อนำไปประกอบแผนบริหารจัดการฯ ในข้อเท็จจริงก่อนหน้านี้ กัมพูชาได้กระทำการเข้าครอบครองพื้นที่ทับซ้อนแล้วโดยอพยพประชาชนเข้ามาตั้งชุมชนตั้งร้านค้าและที่อยู่อาศัย สร้างวัดแก้วสิกขาคีรีสวาระ รอบปราสาทพระวิหาร และยังสร้างถนนขึ้นสู่ตัวปราสาทในฝั่งกัมพูชาโดยไม่ฟังคำทักท้วงจากไทย มาครั้งนี้ กัมพูชาได้ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ดังกล่าว โดยตั้งป้ายศิลาใหญ่บนพื้นที่วัดแก้วฯ มีข้อความระบุว่าพื้นที่นี้เป็นของกัมพูชาแต่ถูกทหารไทยรุกราน นอกจากนี้ยังมีการปักธงชาติกัมพูชาเหนือซุ้มประตูทางเข้าวัดแก้วฯอีกด้วย การกระทำเช่นนี้ฝ่ายไทยไม่อาจยอมรับได้ จึงมีการขอเจรจาและกดดันให้กัมพูชาหรือถอนป้ายและนำธงชาติลง

ชนวนสำคัญที่นำไปสู่การสู้รบครั้งใหญ่ระหว่างทหารไทยและทหารกัมพูชา คือการสร้างถนนและสะพานของทหารช่างไทย มีสาเหตุมาจากฝ่ายกัมพูชาสร้างถนนขึ้นปราสาทพระวิหาร แม้ไทยได้ทักท้วงว่าลำเขตแดนไทย แต่กัมพูชาไม่ยอมฟังคำทักท้วงและไม่หยุดสร้าง จึงทำให้ไทยเปิดเกมรุกโดยให้ทหารช่างเข้าไปสร้างถนนและสะพานไปเชื่อมต่อกับถนนขึ้นปราสาทมีความยาว 3.6 กิโลเมตร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ทหารกัมพูชาเกรงว่าทหารไทยจะใช้ถนนที่สร้างขึ้นส่งกองทหารเข้าโจมตีกองทหารกัมพูชาที่ตั้งมั่นบนปราสาท จึงเปิดฉากโจมตีทหารไทยที่กำลังก่อสร้างถนนอยู่ก่อน ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554

เหตุการณ์การสู้รบครั้งนี้นับว่าเป็นการสู้รบครั้งสำคัญและหนักที่สุด เพราะต่างฝ่ายต่างใช้อาวุธปืนใหญ่ยิงใส่กันจึงขยายวงกว้างและกินเวลาไปถึงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ จึงยุติลง สร้างความเสียหายให้แก่

ประชาชนคนไทยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ไม่สามารถอยู่อาศัยและประกอบอาชีพได้ต้องละทิ้งบ้านเรือนไป อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพชั่วคราวที่ทางราชการจัดให้ นอกจากนี้ วัด โรงเรียน ได้รับความเสียหายเพลิงไหม้จากแรงระเบิด สำหรับฝ่ายกัมพูชาปราสาทพระวิหารได้รับความเสียหายเช่นเดียวกัน

หลังการสู้รบยุติลงได้มีความพยายามแก้ไขข้อพิพาท โดยอาเซียนจะจัดส่งคณะผู้สังเกตการณ์ จากอินโดนีเซียเข้ามาในพื้นที่พิพาทซึ่งได้รับการตอบสนองอย่างดีจากฝ่ายกัมพูชา ขณะที่ฝ่ายไทยยังล่าช้าในการให้คำตอบ จึงเป็นเหตุให้กัมพูชาก่อปัญหาขึ้นอีกครั้งที่ชายแดน โดยให้กองทหารกัมพูชา โจมตีทหารไทยบริเวณปราสาทตาควาย และปราสาทตาเมือนธม ในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2554 เพื่อเร่งให้อินโดนีเซียในฐานะประธานอาเซียน บังคับให้ไทยรับคณะผู้สังเกตการณ์จาก อินโดนีเซีย

นอกจากปัญหาพิพาทด้านชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาแล้ว ยังมีข้อพิพาทด้านการเมืองอีกด้วย เมื่อปี 2552 ไทยกับกัมพูชาขัดแย้งในดับุคคลๆหนึ่ง คือ พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร ที่กัมพูชาให้การต้อนรับหากจะไปพำนักที่กัมพูชา รัฐบาลไทยจึงขอให้รัฐบาลกัมพูชาส่งตัวให้ไทยในฐานะเป็นผู้ร้ายข้ามแดน แต่รัฐบาลกัมพูชาปฏิเสธไม่ส่งตัวให้และกลับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเศรษฐกิจต่อรัฐบาลกัมพูชาและที่ปรึกษาส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีกัมพูชา

ความขัดแย้งทางการเมืองนี้ไทยและกัมพูชาต่างได้ตอบกันทางการทูต โดยทั้งไทยและกัมพูชาต่างเรียกตัวเอกอัครราชทูตของตนกลับประเทศ และลดระดับความสัมพันธ์เหลือเพียงระดับอุปทูต นอกจากนี้ ไทยยังทบทวนพันธกรณีที่มีต่อกัมพูชา ได้แก่ บันทึกความเข้าใจระหว่างไทยกับกัมพูชาว่า ด้วยพื้นที่ที่ไทยและกัมพูชาอ้างสิทธิ์ในไหล่ทวีปทับซ้อนและระงับความช่วยเหลือต่อกัมพูชา

ตลอดระยะเวลาจากปี 2551-2554 ที่ไทยและกัมพูชาเกิดความขัดแย้งทั้งด้านเขตแดนและด้านการเมือง ได้ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจทั้งการค้าชายแดน และการเข้าไปลงทุนในกัมพูชา โดยเฉพาะนักลงทุนไทยที่ไม่มีความเชื่อมั่นที่จะเข้าไปลงทุนในกัมพูชา เมื่อดูสถานการณ์ด้านการเมืองระหว่างประเทศยังไม่มีเสถียรภาพ จึงเกรงว่าจะเป็นการเสี่ยงต่อการสูญเสียทรัพย์สินที่เข้าไปลงทุน และยังไม่มั่นใจต่อกฎหมายการลงทุนของกัมพูชาว่าจะคุ้มครองการลงทุนให้กับคนไทยได้หรือไม่หากเกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างสองประเทศ ที่กล่าวมานี้จึงเป็นปัจจัยเชิงลบที่เป็นอุปสรรคต่อนักลงทุนไทยที่จะเข้าไปลงทุนด้านปลูกพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชา และกลายเป็นการเสียโอกาสของนักลงทุนไทย

3.6 วิเคราะห์สรุป

ระบบความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ในโลกปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจซึ่งรวมถึงประเทศไทยและกัมพูชาด้วย ไม่เพียงเฉพาะการที่กัมพูชาต้องพึ่งพาสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยและไทยก็ต้องพึ่งพากัมพูชาในฐานะตลาดอย่างในอดีตเท่านั้น หากแต่ในปัจจุบันประเทศทั้งสองยังต้องพึ่งพากันในมิติที่หลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตทั้งสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองต่อตลาดโลก อันส่งผลสืบเนื่องอย่างลึกซึ้งถึงการเคลื่อนย้าย ผ่องถ่าย ประชากรในฐานะแรงงาน ทู่น สินค้า และเทคโนโลยี ระหว่างประเทศทั้งสอง ความสัมพันธ์ที่เพิ่มมากขึ้นผ่านทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันในระดับที่เข้มข้นมากขึ้น และนำไปสู่ประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งในเรื่องผลกระทบต่อการใช้อำนาจ เพราะก่อให้เกิดการเจรจาต่อรองกันทางการเมืองแทนการใช้กำลัง เป็นต้น

ในกรณีของความร่วมมือด้านพลังงานชีวภาพนั้น จุดเริ่มต้นสำคัญเกิดจากการพึ่งพาอาศัยกันในภาคเกษตรกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการมีผลประโยชน์ร่วมกัน และสามารถตอบสนองสิ่งตอบแทนต่างๆซึ่งกันและกันได้ กล่าวคือ ความต้องของไทยในแง่ของวัตถุดิบซึ่งขาดแคลนอันเนื่องมาจากต้นทุนในด้านการจัดหาที่ดินและแรงงานที่สูงจนไม่สามารถก่อให้เกิดผลกำไรในการผลิตได้ แม้ความต้องการในตลาดจะยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องก็ตาม หากแต่ต้นทุนในการจัดหาที่ดินและแรงงานในกัมพูชานั้นไม่สูงมากนักสามารถตอบสนองต่อความต้องการของไทยได้ ในขณะที่กัมพูชานั้นขาดแคลนในเรื่องของทุนและเทคโนโลยีในการผลิต และที่สำคัญคือตลาดเพื่อรองรับผลผลิต อันเนื่องมาจากขาดอุตสาหกรรมการแปรรูปภายในประเทศ ซึ่งการขาดตลาดในการรองรับผลผลิตนั้นแสดงให้เห็นชัดเจนในลักษณะของภาคเกษตรกรรมของกัมพูชาที่ขาดความหลากหลายของพืชเศรษฐกิจ จะมีเฉพาะพืชที่เป็นอาหารเท่านั้น เช่น ข้าว เนื่องจากพืชดังกล่าวเป็นพืชที่ประชาชนต้องใช้บริโภคในชีวิตประจำวันซึ่งหมายถึงตลาดรองรับซึ่งมีความแน่นอน ไทยสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวของกัมพูชาได้เนื่องจากไทยมีทั้งทุน เทคโนโลยีในการเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ ซึ่งมาจากการสั่งสมประสบการณ์ในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน และอุตสาหกรรมการแปรรูปซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายในไทย ซึ่งพร้อมจะรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้นได้

ในส่วนนี้จะเป็นการประเมินศักยภาพและแนวทางการร่วมมือในเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา โดยจะเน้นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของประเทศกัมพูชาเป็นประเด็นหลัก โดยประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT Analysis) ในการกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อประเมินศักยภาพของความร่วมมือจากสภาวะที่เป็นอยู่

ในปัจจุบัน และหาโอกาสและอุปสรรคเพื่อประเมินแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาร่วมกันในอนาคต โดยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

จุดเด่น (Strengths) หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ตลอดจนปัจจัยพื้นฐานที่มีอยู่ของกัมพูชาที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ

- กัมพูชามีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชพลังงาน เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน กัมพูชาเป็นประเทศที่มีศักยภาพในเชิงเกษตรกรรม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดหาวัตถุดิบในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ ทั้งในด้านที่ดินซึ่งมีที่ดินรกร้างและยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอีกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับแนวนโยบายการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินในกัมพูชาในทศวรรษที่ผ่านมา ที่เน้นการให้สัมปทานที่ดินการเกษตรขนาดใหญ่ และได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่างประเทศเป็นอย่างมาก
- เครือข่ายการค้าระหว่างนักธุรกิจไทยและกัมพูชาที่มีมาในอดีต ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในอนาคตความใกล้ชิดกันของชาวไทยและกัมพูชาตลอดแนวพื้นที่ชายแดนซึ่งพัฒนามายาวนาน หลายส่วนมีความเกี่ยวข้องทางเครือญาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ซึ่งทำให้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อสื่อสารและพัฒนากลายเป็นเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การติดต่อกันในชีวิตประจำวันของญาติพี่น้อง ประเพณีงานบุญในวาระต่างๆ เป็นต้น และการที่ประเทศทั้งสองได้มีการติดต่อค้าขายกันมาเป็นเวลานานทำให้เกิดเครือข่ายทางเศรษฐกิจซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน และพร้อมที่จะยกระดับความสัมพันธ์ไปสู่ความร่วมมือที่มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ ซึ่งเครือข่ายที่มีลักษณะการก่อตัวดังกล่าวได้ทำให้พลังของลัทธิชาตินิยมอ่อนตัวลง และก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น
- กัมพูชาเป็นประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ GSP ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งทำให้สินค้าที่ผลิตในประเทศกัมพูชาสามารถมีต้นทุนที่ต่ำกว่าสินค้าจากประเทศอื่น และมีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดยุโรปและอเมริกา
- กัมพูชามีอัตราการว่างงานสูงและมีความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานเมื่อเทียบกับประเทศไทย ภาวะว่างงานทำให้แรงงานในกัมพูชามีต้นทุนในการจัดหาที่ไม่สูงมากนัก อีกทั้งยัง

มีทักษะในเชิงเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่แล้ว และกลายเป็นจุดแข็งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกัมพูชา

- กัมพูชามีความพร้อมด้านเครือข่ายการคมนาคม โดยสามารถเชื่อมโยงผลผลิตสู่ตลาดประเทศรอบข้าง เช่น ไทย ลาว และเวียดนามได้ง่าย อีกทั้งการคมนาคมขนส่งระหว่างไทย-กัมพูชาปัจจุบันได้รับการพัฒนาจนสามารถใช้งานได้ในเบื้องต้นครอบคลุมเมืองสำคัญต่างๆ ทั้งทางบกและทางทะเล ในด้านเครือข่ายการคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างไทยและกัมพูชาก็มีความพร้อมสูง โดยเฉพาะโครงข่ายถนนครอบคลุมการเชื่อมต่อระหว่างไทยกับภาคตะวันตกและภาคตะวันตกเฉียงเหนือทั้งหมดของกัมพูชาจนถึงกรุงพนมเปญ ซึ่งได้ใช้ประโยชน์โดยเฉพาะในการขนส่งสินค้าระหว่างกันในปัจจุบัน และยังมีเครือข่ายการขนส่งทางน้ำซึ่งปัจจุบันเป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งสินค้าระหว่างไทย-กัมพูชา-เวียดนาม และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาท่าเรือเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่งรวมถึงการพัฒนาท่าเรือขนาดใหญ่ในการขนส่งระดับนานาชาติ เครือข่ายเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญ ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเคลื่อนย้ายของทุน แรงงาน สินค้าและบริการไปสู่จุดที่มีต้นทุนต่ำสุดในการผลิตได้สะดวกยิ่งขึ้น

จุดด้อย (Weaknesses) หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อนซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ในอดีต ตลอดจนปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของกัมพูชา ซึ่งจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้น

- ตลาดภายในประเทศกัมพูชามีขนาดเล็ก และอำนาจการซื้อของประชาชนมีน้อย แสดงให้เห็นชัดเจนในลักษณะของภาคเกษตรกรรมของกัมพูชาที่ขาดความหลากหลายของพืชเศรษฐกิจ จะมีเฉพาะพืชที่เป็นอาหารเท่านั้น เช่น ข้าว เนื่องจากพืชดังกล่าวเป็นพืชที่ประชาชนต้องใช้บริโภคในชีวิตประจำวันซึ่งหมายถึงตลาดรองรับซึ่งมีความแน่นอน
- ที่ดินส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน แม้ว่าปัจจุบันกัมพูชาจะมีที่ดินว่างเปล่าและไม่ได้ใช้ประโยชน์อยู่เป็นจำนวนมาก หากแต่ล้วนเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน ดังนั้นการเข้าไปใช้ประโยชน์นอกจากจะติดต่อกับภาครัฐแล้วยังต้องติดต่อกับเอกชนเจ้าของที่ดินด้วย ซึ่งอาจทำให้นักลงทุนต้องมีต้นทุนการดำเนินการที่เพิ่มสูงขึ้น
- นโยบายด้านอุตสาหกรรมพลังงานที่ยังไม่เป็นรูปธรรม รัฐบาลกัมพูชายังไม่มีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพทั้งด้านการผลิตและการตลาดอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน หากแต่การต้องพึ่งพาแหล่งพลังงานจากต่างประเทศและการเพิ่มขึ้นของการ

อุปโภคด้านพลังงานดังกล่าวทำให้รัฐบาลกัมพูชาให้ความสนใจกับพลังงานทางเลือกอื่นๆ และได้ศึกษาโครงการการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนหลากหลายวิธีการผ่านการดำเนินการโดยรัฐบาลเองและผ่านความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังขาดทิศทางและกรอบนโยบายที่แน่นอน และยังขาดกลไกการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาของภาคเอกชนทั้งในและนอกประเทศที่ครบถ้วน อาทิ กฎหมายการลงทุนที่ครอบคลุมในส่วนสำคัญและการนำปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ปัจจัยเอื้อ (Opportunities) หมายถึง โอกาสซึ่งเกิดจากพื้นฐานทางทรัพยากร ตลอดจนนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ที่จะสามารถพัฒนาให้เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพของทั้งสองประเทศได้

- กัมพูชามีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน กัมพูชามีแหล่งน้ำตามธรรมชาติหลายสาย และมีแหล่งต้นน้ำกระจายอยู่ทั่วประเทศ สามารถพัฒนาระบบชลประทานเพื่อขยายพื้นที่การเกษตรของประเทศได้อีกมาก และเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลด้วยเช่นกัน
- กัมพูชามีนโยบายเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ ทั้งในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การเข้าไปลงทุนทั้งในรูปของการสัมปทานพื้นที่การเกษตรและการตั้งโรงงานเกษตรแปรรูป ได้รับการต้อนรับและข้อลดหย่อนต่างๆ หลายประการจากทางรัฐบาล
- ความต้องการแหล่งพลังงานของกัมพูชา กัมพูชาขาดแคลนแหล่งพลังงานและต้องนำเข้าพลังงานในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะปิโตรเลียมจากต่างประเทศ หากแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ กัมพูชาเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาพลังงานโดยเฉพาะน้ำมันจากต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะใช้น้ำมันในการเป็นเชื้อเพลิงสำหรับยานพาหนะแล้ว ยังใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าในเขตเมือง ซึ่งการผลิตกระแสไฟฟ้าในกัมพูชานั้นเป็นการผลิตจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจากน้ำมันดีเซล ส่วนในเขตชนบทนั้นประชาชนจะใช้ฟืนและถ่านไม้ธรรมชาติเป็นแหล่งพลังงานหลัก ที่มาของพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญของกัมพูชาอีกแหล่งหนึ่งในปัจจุบันได้แก่ การซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากไทย ลาว และเวียดนาม เมื่อพิจารณาสถานการณ์พลังงานในกัมพูชาแล้วจะเห็นได้ว่า กัมพูชาต้องพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศมาก และมีต้นทุนสูงในการจัดหาสูง อีกทั้งแนวโน้มการใช้พลังงานภายในประเทศก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตามการเติบโตของเศรษฐกิจ
- กัมพูชามีที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก สามารถนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในทางเกษตรกรรมได้ ซึ่งตรงกับความต้องการของไทยในแง่ของวัตถุดิบซึ่งขาดแคลนอัน

เนื่องมาจากต้นทุนในด้านการจัดหาที่ดินที่สูงจนไม่สามารถก่อให้เกิดผลกำไรในการผลิตได้ แม้ความต้องการในตลาดจะยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องก็ตาม หากแต่ต้นทุนในการจัดหาที่ดินในกัมพูชานั้นไม่สูงมากนักสามารถตอบสนองต่อความต้องการของไทยได้

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในกัมพูชาจากเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ กัมพูชาเป็นประเทศที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยเป็นไปเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศเป็นหลัก ประมาณครึ่งหนึ่งของเงินช่วยเหลือมาจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ อาทิ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) นอกจากนี้ยังมีความช่วยเหลือในลักษณะทวิภาคี โดยประเทศที่ให้การสนับสนุนสำคัญก็มีทั้งประเทศญี่ปุ่น จีน รวมถึงประเทศไทยด้วย เป็นต้น โดยมีการประมาณการว่าในแต่ละปีงบประมาณการพัฒนาประเทศของกัมพูชานั้นได้มาจากเงินสนับสนุนจากต่างประเทศราวร้อยละ 60 ซึ่งแรงสนับสนุนดังกล่าวก็จะเป็นแรงผลักดันให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในกัมพูชาพัฒนาอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น
- ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะในภาคเอกชนซึ่งมีลักษณะที่หลากหลาย อาทิ การเข้าไปสัมปทานพื้นที่ทำเกษตรและตั้งโรงงาน การสนับสนุนเกษตรกร กัมพูชาให้ทำการเพาะปลูกและรับซื้อเข้ามาแปรรูปในประเทศ หรือการร่วมทุนกับนักธุรกิจ กัมพูชาในการสัมปทานพื้นที่ทำเกษตรและตั้งโรงงาน เป็นต้น ความร่วมมือที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่มีอยู่ของความร่วมมือระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นประเด็นพื้นฐานสำคัญที่รัฐควรให้ความสนใจและหาแนวทางในการสนับสนุนที่เหมาะสม

ปัจจัยอุปสรรค (Threats) หมายถึง อุปสรรคหรือข้อจำกัดในการพัฒนาที่เกิดจากความไม่พร้อมในด้านต่างๆ ของกัมพูชา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับโอกาสในการพัฒนา ตลอดจนปรับกลยุทธ์หรือทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้อง โดยพยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริงร่วมด้วย

- กรอบกฎหมายของประเทศกัมพูชาที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในด้านการลงทุนจากต่างประเทศและอุตสาหกรรมพลังงานยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ยังขาดข้อกฎหมายทางการค้าที่สำคัญบางข้อ และการบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ

- การลงทุนในประเทศกัมพูชาเป็นการลงทุนที่มีต้นทุนในการเริ่มต้นธุรกิจสูง เนื่องจากต้องลงทุนทั้งระบบ นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนด้านระบบการเงินภายในประเทศ เนื่องจากภาคการเงินภายในประเทศยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร
- ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภาครัฐ ที่อาจส่งผลเสียต่อความร่วมมือก็คือความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในภาครัฐ ที่มีความขัดแย้งกันเรื่องการปักปันเขตแดน และข้อพิพาทด้านการเมืองกรณี พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งทำให้ความคืบหน้าในการร่วมมือในด้านอื่น ๆ ต้องหยุดชะงัก อาทิ โครงการการสร้างถนนเชื่อมโยงระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการค้าชายแดนและการขนส่งในด้านอื่น ๆ ระหว่างสองประเทศ หรือโครงการความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านพลังงานภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่ ทั้งกรอบ ACMECS หรือกรอบ ASEAN เป็นต้น นอกจากนี้ ยังทำให้บรรยากาศของการค้าการลงทุนระหว่างกันไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อความมั่นใจของนักธุรกิจไทยที่จะเข้าไปลงทุนในกัมพูชา แม้ว่ากัมพูชาจะมีจุดยืนที่แน่ชัดเกี่ยวกับการสนับสนุนการลงทุนจากไทยก็ตาม

การพัฒนาและความร่วมมือระหว่างประเทศ

กัมพูชานั้นมีศักยภาพทั้งในเชิงเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่ไทยสามารถเข้าไปร่วมมือพัฒนาได้ ซึ่งศักยภาพดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ โดยเฉพาะในทางเกษตรกรรมซึ่งเป็นที่มาสำคัญของวัตถุดิบซึ่งก็คือผลผลิตทางการเกษตรอันได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น โดยศักยภาพที่สำคัญก็คือการมีพื้นที่ทางการเกษตรที่กว้างขวางและแรงงานจำนวนมาก ซึ่งความได้เปรียบดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไทยขาดแคลนและเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมพืชพลังงานของไทย

ขณะเดียวกัน ในกรณีของความร่วมมือด้านพลังงานชีวภาพนั้น ไทยมีความต้องการในแง่ของวัตถุดิบซึ่งขาดแคลนอันเนื่องมาจากต้นทุนในด้านการจัดหาที่ดินและแรงงานที่สูงจนไม่สามารถก่อให้เกิดผลกำไรในการผลิตได้ ซึ่งความขาดแคลนดังกล่าวเป็นสิ่งที่กัมพูชาสามารถตอบสนองได้ ในขณะที่ไทยมีจุดแข็งในเรื่องของทุน เทคโนโลยีในการเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ซึ่งมาจากการสั่งสมประสบการณ์ในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน และอุตสาหกรรมการแปรรูปซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายในไทยซึ่งพร้อมจะรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้นได้

นอกจากนี้ ด้วยการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีความพร้อมประกอบกับการมีเครือข่ายทางสังคมที่เหนียวแน่นจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ความร่วมมือระหว่างประเทศประสบผลและเติบโตและช่วยก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภาครัฐที่ไม่สู้ดีนัก ปัจจัยดังที่ได้

กล่าวมานี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความร่วมมือในปัจจุบัน ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วอย่างเป็นธรรมชาติ โดยปราศจากการจัดการควบคุมหรือส่งเสริมโดยรัฐ และหากได้รับการสนับสนุนและให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นจากภาครัฐทั้งสองฝ่ายความร่วมมือดังกล่าวก็จะสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและเพิ่มความมั่นคงโดยเฉพาะในด้านพลังงานให้กับประเทศไทยและกัมพูชาได้ในท้ายที่สุด

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โลกกำลังประสบปัญหาพลังงานน้ำมันที่มีราคาแพงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีผลมาจากในปี 2554 แหล่งผลิตน้ำมันดิบที่สำคัญของโลก คือ กลุ่มประเทศตะวันออกกลางกำลังเกิดวิกฤติการณ์การเมืองมีประชาชนพากันลุกฮือขึ้นขับไล่ผู้นำประเทศที่มีอำนาจปกครองมายาวนาน เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อให้การผลิตน้ำมันดิบในประเทศแถบตะวันออกกลางให้ลดน้อยลง เมื่อความต้องการอุปโภคน้ำมันของโลกมีมากกว่าการผลิตออกมาเพื่อส่งออก ส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบพุ่งสูงขึ้นตาม

ประเทศไทยซึ่งได้รับผลกระทบจากลูกโซ่วิกฤติราคาน้ำมันเช่นเดียวกัน จึงจำเป็นต้องหาแหล่งพลังงานทางเลือก หมายถึงเชื้อเพลิงชีวภาพ ได้แก่ แก๊สโซฮอลล์ (ทดแทนน้ำมันเบนซิน) และไบโอดีเซล (ทดแทนน้ำมันดีเซล) แต่ต้องประสบปัญหาจากพืชที่จะมาใช้ทำพลังงานทางเลือก ได้แก่

ไบโอดีเซล โดยเฉพาะที่มาจากน้ำมันปาล์มถือเป็นพลังงานทางเลือกที่มีศักยภาพมากที่สุดในปัจจุบัน¹ การจะทำการผลิตไบโอดีเซลให้ได้จำนวนมากต้องใช้พื้นที่เพาะปลูกปาล์มมาก ยกตัวอย่างในปี 2545 ผลิตไบโอดีเซลจำนวน 8.5 ล้านลิตร เพื่อให้พอใช้ต่อวันต้องใช้พื้นที่ปลูกปาล์มรองรับถึง 5.9 ล้านไร่ และถ้าต้องการทดแทนน้ำมันดีเซลทั้งหมดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ต้องใช้พื้นที่ปลูกปาล์มจำนวนมากถึง 37 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 11 ของพื้นที่ทั้งประเทศไทย²

ดังนั้น ทางเลือกของไบโอดีเซล จึงไม่สามารถทดแทนน้ำมันดีเซลได้ทั้งหมด เพราะจะไปแย่งพื้นที่การเพาะปลูกของพืชชนิดอื่นๆ จนทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนพืชธัญญาหาร ส่งผลให้ราคาของพืชธัญญาหารปรับตัวสูงขึ้น จนอาจกลายเป็นวิกฤติการณ์ทางอาหาร

ไบโอเอทานอล ซึ่งเป็นส่วนผสมของแก๊สโซฮอลล์ ได้มาจากพืช เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง เช่นเดียวกันมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบที่จะมาผลิตไบโอเอทานอล เพราะพืชเหล่านี้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย ได้แก่ อ้อยทำอุตสาหกรรมน้ำตาล ข้าวโพดทำอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ มันสำปะหลังทำอุตสาหกรรมแป้งมัน จึงอาจเกิดการแย่งตลาดวัตถุดิบกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดระบบในการจัดหาวัตถุดิบที่จะมาผลิตไบโอเอทานอล เช่น การวางแผนการเพาะปลูกพืชที่จะมาใช้เป็นพลังงาน

¹ สุรเชียร จักรธรานนท์, "วิกฤติการณ์น้ำมันกับพลังงานทางเลือกในไทย," ใน จุลสารความมั่นคงศึกษา, 8 กรกฎาคม 2549: 25.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

โดยตรงตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ การกำหนดราคารับซื้อวัตถุดิบให้ได้มาตรฐาน การจัดระบบขนส่ง และการออกข้อกำหนดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางลดความเสี่ยงต่อปัญหาดังกล่าว³

ดังนั้น เป้าหมายของการหาพลังงานทางเลือกในการผลิตไบโอดีเซลและไบโอเอทานอล จึงต้องการพื้นที่ในการขยายการเพาะปลูกพืชที่เป็นวัตถุดิบ ที่ดินในประเทศไทยได้ถูกใช้ประโยชน์ไปเกือบหมดแล้วและมีราคาแพง การขยายพื้นที่ของนักลงทุนจึงต้องมองไปยังพื้นที่ของประเทศเพื่อนบ้านที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ เพื่อจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ต่อไป กัมพูชาจึงเป็นประเทศเพื่อนบ้านอีกประเทศหนึ่งที่น่าสนใจเข้าไปลงทุนในด้านการปลูกพืชพลังงานทางเลือก ด้วยมีสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศที่คล้ายคลึงกับไทย

สรุปผลการวิจัย

ในโครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยการร่วมมือพัฒนาปลูกพืชพลังงานทางเลือกระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

1. โอกาสและความเป็นไปได้ในการร่วมมือพัฒนาปลูกพืชพลังงานทางเลือก

ในระยะเวลาที่เข้าไปในกัมพูชาเพื่อเก็บข้อมูลวิจัยจะได้ข้อสรุปว่ากัมพูชายังไม่มีการปลูกพืชเพื่อนำไปใช้ในพลังงานทางเลือก ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อการบริโภค นโยบายจากระดับรัฐบาลลงมาสู่ระดับจังหวัดยังไม่มียุทธศาสตร์การส่งเสริมการปลูกพืชสำหรับนำไปใช้เป็นวัตถุดิบผลิตไบโอดีเซลและไบโอเอทานอลอย่างชัดเจนและยังไม่มียุทธศาสตร์ในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ภาคเอกชนและประชาชนเปลี่ยนมาใช้พลังงานทางเลือก

การอุปโภคพลังงานน้ำมันในกัมพูชาเป็นการนำเข้าทั้งหมดเนื่องจากไม่มีโรงกลั่น ดังนั้นการใช้เชื้อเพลิงน้ำมันผสมทั้งไบโอดีเซลและไบโอเอทานอล จึงยังไม่มีใช้ในกัมพูชา อีกประการหนึ่งพลังงานทางเลือกเป็นเชื้อเพลิงที่มีต้นทุนสูง กัมพูชาไม่คุ้มทุนที่จะผลิตเองเพราะต้องนำเข้าทั้งน้ำมันพืชและเอทานอล และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะทำการผลิตน้ำมันแก๊สโซฮอล์และไบโอดีเซลสูตรต่างๆ ฉะนั้นพลังงานทางเลือกจึงยังไม่เป็นที่รู้จักในกัมพูชา ซึ่งยังคงต้องใช้น้ำมันที่กลั่นสำเร็จแล้วในรูปดีเซลและเบนซิน

อย่างไรก็ตาม การจะสร้างความเข้าใจให้กับภาครัฐและภาคเอกชนกัมพูชาเรื่องพลังงานทางเลือก มีช่องทางและโอกาสมากมาย ในเบื้องต้นของโครงการวิจัยนี้พยายามที่จะสร้างความเข้าใจ

³ วงศ์ วรศอกภัย, "สำรวจปัญหาพลังงานไทย," ใน จุลสารความมั่นคงศึกษา, 8 กรกฎาคม 2549: 9.

การร่วมมือพัฒนาปลูกพืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตไบโอดีเซลและไบโอเอทานอล ซึ่งได้รับความสนใจจากภาคเอกชนกัมพูชาหากนักลงทุนไทยจะเข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือก

ปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือที่ดินจำนวนร้อยเฮกตาร์ขึ้นไปไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการลงทุน จากการที่คณะวิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บริหารระดับสูงของจังหวัดต่างๆในกัมพูชา 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเกาะกง พระสีหนุ กำปอต ไพลิน พระตะบอง และอุดรเมียนเจย ประมวลนโยบายส่งเสริมการลงทุนในระดับจังหวัดได้ดังนี้

ในระดับจังหวัดทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะกรรมการจังหวัดยินดีต้อนรับการลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือก ซึ่งมีอำนาจในการอนุมัติการลงทุนวงเงินไม่เกิน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และพื้นที่ไม่เกิน 1,000 เฮกตาร์ ต่อ 1 โครงการ แม้ว่าข้อมูลที่คณะวิจัยได้มาเรื่องที่ดินปัจจัยสำคัญในการลงทุนปัจจุบันที่ดินในกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของภาคเอกชน ซึ่งนั่นไม่ใช่ปัญหา นักลงทุนไทยสามารถติดต่อกับภาคเอกชนกัมพูชาเพื่อขอเช่าพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตาม ต้องผ่านความเห็นชอบอนุมัติจากสภาเพื่อการพัฒนาแห่งกัมพูชา (Council for the Development of Cambodia: CDC) ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบการลงทุนในประเทศกัมพูชา เสียก่อนถ้าเป็นกรณีการลงทุนขอเช่าพื้นที่ขนาดใหญ่เกินกว่า 1,000 เฮกตาร์

สำหรับภาคเอกชนกัมพูชาผู้เป็นเจ้าของที่ดินมีความสนใจเรื่องการลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือก เพราะต้องการนำที่ดินมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ภาคเอกชนกัมพูชามีเพียงที่ดินอยู่ในมือแต่ยังขาดเงินทุนที่จะใช้ลงทุน และขาดความรู้ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะประกอบการลงทุน

ด้วยเหตุนี้จึงนับได้ว่านักลงทุนไทยมีโอกาที่จะเข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชา โดยต้องเป็นไปในลักษณะร่วมมือกันพัฒนา นักลงทุนไทยนำทุนเข้าไปประกอบการหลังจากตกลงเรื่องเช่าที่ดินได้แล้ว จากนั้นนำพันธุ์พืชที่ดีจากไทยเข้าไปปลูกพร้อมเทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัยสำหรับดำเนินการดูแลจนกว่าจะเก็บเกี่ยวผลผลิต การพัฒนาร่วมกันหมายถึงการจ้างแรงงานในท้องถิ่นเข้ามาทำงานในไร่เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ พร้อมกันนี้ควรจะต้องมีการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเพาะปลูกและการดูแลรักษาพืชให้กับคนงานกัมพูชาด้วย นอกจากนี้หากมีเกษตรกรกัมพูชาสนใจที่จะลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกเพราะเขามีพื้นที่ดินก็ควรจะต้องเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมอาชีพให้ เพื่อจะได้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นและนำมาขายให้กับนักลงทุนไทย หรือแม้แต่เจ้าของที่ดินเองถ้าหากสนใจจะลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือก นักลงทุนไทยก็ควรที่จะส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้ เพื่อเขาจะได้นำความรู้ไปลงมือทำในที่ดินแปลงอื่นที่เขา มี หรือในอนาคตต่อไป ถ้าหมดวาระการให้เช่าที่ดินแก่นักลงทุนไทยแล้ว

2. โอกาสการขยายการลงทุนเพาะปลูกสู่การลงทุนอุตสาหกรรมแปรรูปพืชพลังงานทางเลือก

แม้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาระหว่างปี 2551 ถึงต้นปี 2554 ที่การเมืองระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาได้เกิดปัญหาขัดแย้งกันในกรณีการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก และกรณีความขัดแย้งต่อตัวอดีตนายกรัฐมนตรีของไทยที่กัมพูชาเสนอให้ที่พักพิงและปฏิเสธการส่งตัวกลับประเทศไทยในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนตามการร้องขอของรัฐบาลไทยในเวลานั้น แต่ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศยังคงดำเนินไปแม้จะมีผลกระทบบ้างในช่วงวิกฤตที่เกิดการสู้รบทางทหารที่ชายแดนเมื่อวันที่ 4-6 กุมภาพันธ์ 2554 และอีกช่วงหนึ่งเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2554 ก็ตาม

ผู้นำของไทยและกัมพูชาได้แยกความขัดแย้งทางการเมืองออกจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงไม่ใช่อุปสรรคต่อโอกาสที่นักลงทุนไทยจะขยายการลงทุนเพาะปลูกพืชพลังงานทางเลือกเข้าไปในกัมพูชา ผู้วิจัยมีประสบการณ์จากการร่วมเดินทางไปกับคณะของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งนำคณะนักธุรกิจไทยเข้าไปสำรวจลู่ทางการลงทุนในกัมพูชาถึง 2 ครั้ง (ระหว่างวันที่ 3-7 พฤษภาคม และระหว่างวันที่ 18-22 กรกฎาคม 2554) ทั้งนี้ได้เข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ CDC กัมพูชา เพื่อรับทราบแนวนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชา ซึ่งประเทศกัมพูชาเปิดรับการลงทุนทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมจากไทย โดยมีเงื่อนไขว่า การลงทุนของนักธุรกิจไทยจะต้องเข้ามาในช่องทางที่ถูกต้องตามกฎหมายการลงทุนของกัมพูชา มีระเบียบกฎข้อบังคับ ขั้นตอนปฏิบัติ ถ้าหากศึกษากฎหมายการลงทุนของกัมพูชามาดีแล้วและติดต่อเข้าตามช่องทางของ CDC จึงจะเป็นสิ่งรับประกันการลงทุนในกัมพูชาได้ว่าไม่ต้องเสี่ยงภัย

ในส่วนโอกาสการขยายการลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปพืชพลังงานทางเลือก หมายถึงการขยายการลงทุนปลูกปาล์ม อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไปเป็นการลงทุนตั้งโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม และโรงงานผลิตเอทานอล ก็มีโอกาเป็นไปได้มาก ด้วยข้อวิเคราะห์ดังนี้

ประการที่ 1 ถ้านักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือก แล้วเก็บเกี่ยวพืชเหล่านั้นกลับเข้ามาในไทยเพื่อแปรรูป ก็ควรคิดถึงจุดคุ้มทุนในค่าใช้จ่ายบรรทุกผลผลิตพืชเหล่านั้นที่จะต้องบรรทุกในปริมาณมากหลายเที่ยวรถ หรือทางเลือกใหม่ที่จะเข้าไปตั้งโรงงานแปรรูปผลผลิตพืชให้เป็นน้ำมันปาล์มและเอทานอลเสียก่อน แล้วจึงนำผลผลิตที่แปรรูปแล้วบรรทุกรถยนต์ขนส่งเข้ามาในไทยด้วยจำนวนน้อยเที่ยว เพื่อส่งไปยังโรงกลั่นน้ำมัน เพื่อผลิตเป็นน้ำมันสุตรผสมไบโอดีเซลและไบโอเอทานอล จุดคุ้มทุนถ้าขนส่งเป็นวัตถุดิบก็จะต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการขนวัตถุดิบลงที่โรงกลั่นน้ำมันปาล์มหรือที่โรงงานผลิตเอทานอลในฝั่งไทย แต่ถ้าหากไปตั้งโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มในฝั่งกัมพูชาก็จะเป็นการสร้างงานให้กับคนกัมพูชาซึ่งมีค่าแรงถูกกว่าในฝั่งไทย และเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันปาล์มและ

เอทานอลก็สามารถถ่ายทอดให้คนกัมพูชาได้เรียนรู้การผลิตได้เพราะไม่ซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีระดับสูงแต่ประการใด

ประการที่ 2 รัฐบาลกัมพูชากำลังเร่งสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อดึงดูดการลงทุนเข้ามาลงทุนในกัมพูชา ด้วยการส่งเสริมจังหวัดต่างๆให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เพื่อการลงทุนอุตสาหกรรม อาทิ จังหวัดเกาะกง มีเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชายแดนใกล้กับชายแดนติดกับประเทศไทยที่อำเภอมณฑลสีมา ซึ่งติดกับอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด และที่จังหวัดพระสีหนุก็มีเขตเศรษฐกิจพิเศษถึง 2 แห่ง คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษใกล้ท่าเรือสีหนุวิลล์ และเขตเศรษฐกิจพิเศษสังฆา นอกจากนี้ยังมีแผนสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จังหวัดบันเตียเมียนเจยติดชายแดนด้านจังหวัดสระแก้ว

จึงเป็นโอกาสที่จะให้นักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนอุตสาหกรรมแปรรูปพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชา ประกอบกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อาทิ เส้นทางคมนาคม รัฐบาลกัมพูชาได้ดำเนินการพัฒนาและบูรณะเส้นทางคมนาคมสายต่างๆทั่วประเทศให้สะดวกต่อการค้าและการขนส่งสินค้าเป็นส่วนใหญ่แล้ว โดยเฉพาะด้านทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศไทยมีถนนเชื่อมโยงจากชายแดนไทยเข้าไปยังกัมพูชา ได้แก่ เส้นทางหลวงหมายเลข 48 เชื่อมกับถนนและสะพานที่มายังชายแดนบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ก็สามารถเชื่อมโยงจังหวัดตราด > จังหวัดเกาะกงของกัมพูชา > และเชื่อมโยงไปยังจังหวัดพระสีหนุ ซึ่งเป็นเมืองท่าเรือน้ำลึกของกัมพูชา ได้ด้วยเส้นทางหลวงหมายเลข 4 มีจุดเชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 48 ที่อำเภอสแรอ้อมเบิล จังหวัดเกาะกง ซึ่งเส้นทางทั้งสองเส้นนี้สามารถใช้ขนส่งวัตถุดิบพืชพลังงานทางเลือกเข้าสู่ประเทศไทย หรือส่งมาแปรรูปที่โรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเกาะกง หรือขนส่งผลผลิตแปรรูปแล้วจากโรงงานที่พระสีหนุเข้าประเทศไทยด้วยเส้นทางนี้ อีกเส้นทางหนึ่งคือ เส้นทางหลวงหมายเลข 5 จากกรุงเทพมหานคร ผ่านจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร จังหวัดพระตะบอง ขึ้นมาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มาสิ้นสุดที่จังหวัดบันเตียเมียนเจย ในตำบลปอยเปต อำเภอโอโฉรว ซึ่งเส้นทางนี้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าที่สำคัญในการค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา จึงคาดว่าน่าจะใช้ขนส่งวัตถุดิบพืชพลังงานทางเลือกเข้าสู่ประเทศไทยได้สะดวก หรือขนส่งจากแหล่งอื่นในกัมพูชามาแปรรูปที่โรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแล้วจึงส่งผลผลิตแปรรูปแล้วเข้ามายังประเทศไทย

นอกจากนี้ ชายแดนไทยกับกัมพูชาด้านจังหวัดจันทบุรีซึ่งติดกับจังหวัดไพลิน มีถนนเชื่อมโยงที่สะดวกซึ่งได้รับการบูรณะและพัฒนาแล้วมีระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร จากจังหวัดไพลินไปยังจังหวัดพระตะบองมีเส้นทางหลวงหมายเลข 61 ซึ่งรัฐบาลจีนให้เงินช่วยเหลือก่อสร้างเกือบเสร็จสมบูรณ์

ตลอดสายแล้ว ซึ่งสามารถใช้ขนส่งสินค้าพืชผลเกษตรพลังงานทางเลือกเข้าสู่ประเทศไทยได้อย่างสะดวก

ส่วนสาธารณูปโภคด้านไฟฟ้า ซึ่งเป็นพลังงานที่สำคัญของอุตสาหกรรม รัฐบาลกัมพูชาได้มีแผนพัฒนาสำหรับอนาคตแล้ว โดยมีแผนแม่บทในการหาพลังงานไฟฟ้าจากการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าทั่วประเทศ เพื่อมาทดแทนพลังงานไฟฟ้าที่ซื้อจากประเทศเพื่อนบ้านที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการที่คณะวิจัยศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งของฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชาแล้ว จึงพอจะประมวลข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

(1) การใช้กลไกของภาครัฐที่มีอยู่ในระดับต่างๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนในกัมพูชา ประเทศไทยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบทั้งด้านการลงทุนจากต่างประเทศและสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ จึงควรใช้เป็นเครื่องมือช่วยเหลือภาคเอกชน อาทิ ให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการลงทุนและกฎหมายการลงทุนของกัมพูชา ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันได้เปลี่ยนไป BOI จะทำหน้าที่ดึงรับการลงทุนจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียวไม่ได้อีกต่อไป จำต้องเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่เป็นการสำรวจและแสวงหาแหล่งลงทุนในต่างประเทศด้วย

สำหรับการลงทุนในกัมพูชา BOI ควรแสดงบทบาทในการนำภาคเอกชนไทยเข้าไปพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ธุรกิจกับนักธุรกิจชาวกัมพูชา กับหน่วยงานของภาครัฐกัมพูชา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันขั้นต้นได้ว่า ต่อนี้ไปหากนักลงทุนไทยคนหนึ่งคนใดสนใจจะเข้าไปลงทุนในกัมพูชาแล้วไม่ต้องสับสน ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาโดยลำพัง เหมือนเช่นอดีตที่ผ่านมา นักลงทุนไทยจะมี BOI เป็นที่ปรึกษาคอยช่วยเหลือแนะนำ ซึ่งย่อมหมายถึงว่าภาคเอกชนเข้าไปลงทุนตามช่องทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีกลไกภาครัฐอื่นๆ ได้แก่ ที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทยที่กรุงพนมเปญ และเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญเองพร้อมเจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูต ล้วนเป็นบุคลากรจากภาครัฐที่พร้อมให้คำปรึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนในกัมพูชา

ในระดับจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา ส่วนใหญ่ผู้ว่าราชการจังหวัดต่างๆ ของไทยจะเดินทางไปประสานความสัมพันธ์ระหว่างกันกับฝ่ายกัมพูชา จังหวัดของไทยอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดใดในกัมพูชา ก็จะไปเชื่อมโยงมิตรกันโดยใช้ศาสนา เช่น ทำบุญทอดกฐิน ทำบุญทอดผ้าป่า ไปทอดที่วัดในกัมพูชาเพื่อช่วยเหลือบำรุงพุทธศาสนา ใช้การกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ และใช้การจัดกอง

การรวมนำสินค้าไทยเข้าไปจัดแสดงและจำหน่ายในกัมพูชา เป็นต้น ดังนั้น ในระดับจังหวัดจึงมีข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดในกัมพูชาที่อยู่ใกล้ชิดติดกัน ภาคเอกชนไทยสามารถหาข้อมูลสำหรับการเข้าไปลงทุนในกัมพูชาได้ระดับหนึ่ง และช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างนักลงทุนไทยกับนักลงทุนกัมพูชา หรือเจ้าของที่ดินชาวกัมพูชา เพราะตามธรรมเนียมปฏิบัติผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนของไทยจะนำข้าราชการนักธุรกิจไทยเดินทางไปเยือนกัมพูชา เพื่อกระชับความสัมพันธ์และหาทางขยายตลาดการค้าของไทยในกัมพูชา การเดินทางไปเยือนก็เป็นการช่วยให้นักธุรกิจไทยได้เห็นและสัมผัสของจริง ซึ่งจะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจว่าจะเข้าไปลงทุนในกัมพูชาหรือไม่เป็นการง่ายขึ้น และดีกว่าการอ่านข้อมูลจากเอกสารเพียงอย่างเดียวที่จะไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงเป็นเพียงข้อเสนอแนะให้รัฐบาลไทยใช้กลไกหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในกัมพูชา และหน่วยงานที่เป็นตัวแทนรัฐบาลไทยช่วยกันเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้นักธุรกิจไทยที่สนใจจะเข้าไปลงทุนในกัมพูชาได้รับทราบข้อเท็จจริง และเข้าใจต่อกฎหมายการลงทุนของกัมพูชาอย่างถ่องแท้เสียก่อนจะตัดสินใจดำเนินการลงทุน สำหรับการเข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชา จำเป็นต้องศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่เพาะปลูกและสภาพดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อจะได้ไม่สูญเสียเงินในการลงทุน เพราะการลงทุนแต่ละครั้งของนักธุรกิจก็หวังจะได้ผลผลิตตอบแทนที่คุ้มทุน

(2) ข้อเสนอแนะการใช้ระบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) มาใช้เป็นแรงจูงใจเกษตรกรทำการปลูกพืชพลังงานทางเลือก เนื่องด้วยการเพาะปลูกพืชพลังงานทางเลือกส่วนใหญ่ที่ภาคเอกชนไทยจะเข้าไปลงทุนในกัมพูชายังต้องพึ่งพิงกับสภาพภูมิอากาศ เช่น ปริมาณน้ำฝนในแต่ละปีมีมากน้อยไม่เท่ากัน สภาพอากาศแห้งแล้งของแต่ละปี ด้วยสภาพธรรมชาติเช่นนี้ที่ไม่อาจควบคุมได้จะส่งผลให้ผลผลิตการเกษตรพืชพลังงานที่ออกมาในแต่ละปีมีปริมาณไม่แน่นอน ปีใดมีน้ำพอดีอากาศดีพืชให้ผลผลิตดีก็จะมีปริมาณวัตถุดิบออกมามากจนล้นตลาด ส่งผลกระทบให้ราคาตกต่ำ แต่หากปีใดแห้งแล้งผลผลิตไม่ได้ก็จะเกิดการขาดแคลนวัตถุดิบ เมื่อตลาดบริโภคมีความต้องการมากก็จะผลักดันให้ผลผลิตมีราคาแพง ซึ่งเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์คือดีมานด์และซัพพลาย ทำให้เกิดผลต่อเนื่องไปยังการผลิตพลังงานทางเลือกไม่ว่าจะเป็นไบโอดีเซลหรือไบโอเอทานอล เมื่อวัตถุดิบมีราคาแพงจะทำให้ไม่คุ้มทุนในการผลิต

ด้วยเหตุนี้คณะวิจัยจึงขอเสนอแนะให้รัฐบาลไทยทบทวนการใช้ระบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) ซึ่งไทยเคยทำข้อตกลงในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อีรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ไว้แล้วกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง แต่เรื่องนี้ได้ถูกละเลยไปนาน จึงขอเสนอแนะให้หยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ว่าจะมีผลดีหรือผลเสีย อย่างไหนมากน้อยกว่ากัน แล้ว

นำไปใช้โดยให้ภาคเอกชนไทยที่เข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชาใช้ระบบเกษตรพันธสัญญา กับเกษตรกรรายย่อยกัมพูชา

เบื้องต้นต้องให้ความรู้กับเกษตรกรรายย่อยในกัมพูชาเสียก่อนว่า “เกษตรพันธสัญญา” คืออะไร เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันก่อนลงมือทำงานร่วมกัน

เกษตรพันธสัญญา คือ การทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้า ระหว่างฝ่ายเกษตรกรเจ้าของฟาร์ม เรียกว่า “ฟาร์มประกัน” กับคู่สัญญาคือ “ผู้รับประกัน” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทเอกชนที่สัญญาจะรับซื้อผลผลิตคืนจากอีกฝ่ายในราคาที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ต้น เรียกว่า “ราคาประกัน” ที่ราคานี้จะเปลี่ยนแปลงได้ต่อเมื่อครบกำหนดสัญญา⁴

เหตุใดจึงเสนอให้ใช้ระบบเกษตรพันธสัญญา เนื่องด้วยการเข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชาโดยบริษัทของภาคเอกชนไทย คาดการณ์ว่าจะมีผลผลิตไม่เพียงพอต่ออุตสาหกรรมและความต้องการในอนาคต ควรจะต้องขยายการเพาะปลูกไปสู่เกษตรกรกัมพูชาที่สนใจและมีที่ดินของตนให้ปลูกพืชดังกล่าวเพื่อจะได้มีผลผลิตในปริมาณมากป้อนโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป

ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกรอบความร่วมมือพัฒนาการเกษตร ACMECS ที่ไทยเคยลงนามสัญญาไว้กับประเทศเพื่อนบ้านว่า ไทยมีศักยภาพที่เหนือกว่าจะต้องให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ประเทศเพื่อนบ้านที่ด้อยกว่า เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศลุ่มแม่น้ำโขงให้มีอาชีพมีรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นี่เป็นเป้าหมายที่ไทยและประเทศเพื่อนบ้านจะต้องก้าวเดินไปพร้อมๆกัน

อีกประการหนึ่ง ระบบเกษตรพันธสัญญาจะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรในกัมพูชาให้ความสนใจปลูกพืชพลังงานทางเลือกมากขึ้น เป็นธรรมดาที่ราคาพืชผลชนิดใดมีราคาแพง เกษตรกรก็มักจะหันไปปลูกกันมาก เมื่อผลผลิตออกมาจำนวนมากพร้อมกันก็จะทำให้ราคาคตกต่ำเหล่านี้เป็นปัญหาอุกิกินทางแก่ไม่ตก แต่ระบบเกษตรพันธสัญญาจะเป็นวิธีการหนึ่งช่วยป้องกันปัญหาราคาพืชผลตกต่ำ

เพราะบริษัทเอกชนที่จะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในราคาประกันจะต้องควบคุมคุณภาพ ไม่ใช่จะรับซื้อทั้งหมด ดังนั้น การเพาะปลูกของเกษตรกรจะต้องควบคุมคุณภาพให้ได้ซึ่งต้องใช้ทุนและแรงงานมาก นี่จึงเป็นการควบคุมปริมาณในระดับหนึ่งให้ปลูกน้อยแต่ผลผลิตดี ไม่ใช่ปลูกให้ได้ปริมาณมากแต่ไร้คุณภาพ เกษตรกรที่จะเข้ามาอยู่ในระบบเกษตรพันธสัญญาจึงต้องเตรียมตัว เตรียมทุนและความรู้ให้พร้อมไม่ใช่การใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว

⁴ สิทธิชัย ฝรั่งทอง, “นาระบบเกษตรพันธสัญญา,” ใน มติชนรายวัน (3 มิถุนายน 2554): 7.

(3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สืบเนื่องจากโครงการวิจัยการร่วมมือปลูกพืชพลังงานทางเลือกศึกษาแล้วเห็นโอกาสการเข้าไปลงทุนเพาะปลูกพืชพลังงานทางเลือกต่างๆในกัมพูชา จึงขอให้ข้อเสนอแนะว่าการลงทุนควรจะดำเนินการควบคู่กันไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การที่ภาคเอกชนไทยจะเข้าไปขอสัมปทานที่ดินกับรัฐบาลกัมพูชา เพื่อลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกไม่ว่าชนิดใดก็ตามในพื้นที่ดินขนาดใหญ่ ควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการเข้าไปลงทุนของนักลงทุนไทยกลายเป็นการบุกรุกทำลายป่าไม้ของประเทศกัมพูชา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม

คณะวิจัยได้รับทราบนโยบายการอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตป่าสงวนของทั้ง 6 จังหวัดของกัมพูชาที่ไปลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูล ซึ่งในระดับจังหวัดได้รับแนวนโยบายจากกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง โดยให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นอันดับแรก ดังกรณีศึกษาจากคำถามของคณะวิจัยที่ถามถึงการขอสัมปทานพื้นที่ขนาดใหญ่จากรัฐบาลกัมพูชาเพื่อการลงทุน ซึ่งจะได้รับคำตอบที่เหมือนกันจากแต่ละจังหวัดว่า แม้ทางจังหวัดจะมีอำนาจในการอนุมัติการลงทุนแต่ต้องขอพิจารณาก่อนว่าในการลงทุนนั้นจะให้ผลดีหรือผลเสียต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างไร ถ้าหากการให้สัมปทานพื้นที่ดินเป็นการบุกรุกทำลายป่า ซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายอยู่แล้ว ทางจังหวัดจะไม่ให้สัมปทานหรือแม้แต่ในหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปที่มีอำนาจตัดสินใจก็จะไม่ยินยอมให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพราะจะไม่คุ้มค่าต่อการสูญเสียที่จะได้มา

ดังนั้น นักลงทุนไทยที่สนใจจะเข้าไปลงทุนปลูกพืชพลังงานทางเลือกในกัมพูชาควรใช้วิจารณญาณสำหรับเรื่องนี้ด้วย ไม่ควรให้ความเห็นแก่ตัวไปทำลายผู้อื่น ยังมีช่องทางอื่นดังที่ศึกษามาในตอนต้นแล้วว่า ภาคเอกชนกัมพูชาเป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นส่วนใหญ่ จึงควรไปติดต่อกับเขาที่ติดกับเอกชนเหล่านั้น ซึ่งพวกเขาที่มีความต้องการพัฒนาที่ดินให้เกิดประโยชน์เช่นเดียวกัน และยังเป็นการลงทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย

คณะวิจัยได้ทำการวิจัยมาตลอดโครงการก็เพื่อจะแสวงหาทางออกของปัญหาพลังงานที่นับวันยิ่งจะมีราคาสูงขึ้น อีกทั้งโดยลำพังประเทศไทยเพียงประเทศเดียวจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ได้อีกต่อไป ควรจะต้องแสวงหาความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ซึ่งก็ได้มองออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา ซึ่งอยู่ใกล้ชิดติดกัน ดูจะเป็นโอกาสที่ดีและมีความเป็นไปได้ในการร่วมมือกันพัฒนาปลูกพืชพลังงานทางเลือก ประเทศไทยมีองค์ความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพลังงานทางเลือก จึงควรเผยแพร่และสนับสนุนให้กัมพูชาได้มีโอกาสเรียนรู้ และมีทางเลือกบ้าง เพื่อการพัฒนาประเทศในอนาคต และเป็น

การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเรื่องพลังงาน ไม่ใช่การจะปล่อยปละให้ประเทศหนึ่งประเทศใดเผชิญปัญหา
โดยลำพัง และคณะวิจัยหวังว่านี่เป็นก้าวแรกๆของการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558

บรรณานุกรม

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตกัมพูชา, http://www.eac.gov.kh/eac_map/CamMap2010_A3.png, 2554
- กระทรวงต่างประเทศ .ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง
<http://www.mfa.go.th/web/1658.php>, 2554
- กระทรวงต่างประเทศ, สถานะล่าสุดความร่วมมือด้านพลังงาน,
www.mfa.go.th/internet/document/2124.doc , 2554
- กระทรวงต่างประเทศ, สถานะล่าสุดความร่วมมือด้านพลังงาน,
www.mfa.go.th/internet/document/2134.doc , 2554
- กรมการค้าต่างประเทศ,
http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2.Detail.Province.asp?Country_Code=KH, 2554
- เขียน ชีระวิทย์, สุนัย ผาสุข. กัมพูชา, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543
- ความเป็นมาของอาเซียน, กระทรวงต่างประเทศ, <http://www.mfa.go.th/internet/document/6179.pdf>,
2554
- ทินพันธ์ นาคะตะ.รัฐศาสตร์: ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญและแนวทางศึกษาวิเคราะห์
การเมือง. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิต้า, 2543
- ชนิด ไสรัตน์ รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ACMECS โครงการยุทธศาสตร์ความร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจ อิรวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง, <http://www.tanitsorat.com/file/ACMECS.pdf>, 2551
- ผู้จัดการ (20 มกราคม 2549): 11; ผู้จัดการ (22 กุมภาพันธ์ 2550): 10.
- พรพิมล ดรีโซติ และคณะ, โครงการศึกษาผลกระทบและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ได้รับ
ความช่วยเหลือจาก สปป. โครงการปรับปรุงและลาดยางผิวจราจรเส้นทางตราด/เกาะกง-
แสร์อ้อมเบิล, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553
- พัชรวัลย์ วงศ์บุญสิน. เอกสารประกอบการสอนวิชาพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะ. หลักสูตรพัฒนามนุษย์
และสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- มนฤตพล อรุณบุญนวลชาติ. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศ, คณะ
สังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544

- วัชรินทร์ ยงศิริ, การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา: ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและแนวทางแก้ไขในอนาคต, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547
- วัชรินทร์ ยงศิริ, การค้าชายแดนไทยในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547
- สัมภาษณ์ ดร.กร โปษยานนท์ ผู้จัดการฝ่ายวิจัยและพัฒนาธุรกิจ บริษัท น้ำตาลทรายขอนแก่น จำกัด, 19 พฤศจิกายน 2553
- สัมภาษณ์ ดร.อิสวิฐม์ ตั้งเกียรติ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี / นายกสมาคมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนไทย-กัมพูชา จันทบุรี, 31 มกราคม 2554
- สัมภาษณ์ นายชาน วันนา รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์, 4 กุมภาพันธ์ 2554
- สัมภาษณ์ นายดุม ยูเคียม รองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง, 6 มกราคม 2553
- สัมภาษณ์ นายประเสริฐ ศิริ ประธานหอการค้าจังหวัดตราด, 3 ธันวาคม 2553
- สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระตะบอง, 2 กุมภาพันธ์ 2554
- สัมภาษณ์ นายวุฒิพงศ์ รัตนมณฑล ประธานกลุ่มสหกรณ์การเกษตรจังหวัดตราด / นายกสมาคมชาวสวนผลไม้จังหวัดตราด / เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน, 2 ธันวาคม 2553
- สัมภาษณ์ นายสงบ สารัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระสีหนุ, 7 ธันวาคม 2553
- สัมภาษณ์ นายอี เขียน ผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน, 1 กุมภาพันธ์ 2554
- สัมภาษณ์ นายเฮง วันทา รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำปอด, 8 ธันวาคม 2554
- สัมภาษณ์ Mr. Bun Tun ประธานหอการค้าจังหวัดเกาะกง, 4 ธันวาคม 2553.
- สัมภาษณ์ Mr. Kong Rany ผู้จัดการท่าเรือ Oknha Mong Port, 6 ธันวาคม 2553
- เอเชียรายปี: จับชีพจร 2552/2009, "กัมพูชา", สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2010.
- Andrew Williamson, **Biofuel: A Sustainable Solution for Cambodia?**, Cambodian Research Centre for Development (CRCD)
- Asian Development Bank, **Status and Potential for the Development of Biofuels and Rural Renewable Energy: Cambodia**, 2009, ibid 11
- Christina Schott, **Socio-economic dynamics of bio-fuel development in Asia Pacific**, Friedrich Ebert Stiftung, 2009
- DFDLMEKONG (Legal and tax advisers), **Cambodia legal & investment guide**, 2010

- Economic land concession, Ministry of Agriculture Forestry and Fisheries, Cambodia.
<http://www.elc.maff.gov.kh/profiles.html>, 2554
- H.E. Mr. Ho Vichit, Vice Chairman of the Cambodian National Petroleum Authority, **Oil and Gas Prospects in Cambodia Overview of status of current exploration and future plans for oil and gas development and production**, ASEAN Energy Business Forum 2006
- Joseph S.Nye, **Understanding international conflicts: An introduction to theory and history**, New York: Pearson/Longman, 2005
- KSL กรุ๊ป, กลุ่มเคเอสแอล เปิดโรงงานน้ำตาลแห่งแรกในเกาะกง ประเทศกัมพูชา,
<http://www.kslsugar.com/th/news/relations/view/119>, 2554
- Mong Reththy Investment Cambodia Oil Palm Co.,Ltd., <http://www.mricop.com.kh/about.php>, 2011
- Oknha Mong Port Co., Ltd, <http://www.omp.com.kh/about.php>, 2011
- Phnom Penh Post, Mong Reththy to build \$32m cooking oil plant, 2010
- Plantheon,<http://www.plantheon.co.th/business-mrt-tcc.html>, 2011
- Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, **Power and Interdependence**, (London: Harper Collins Publishers, 1989)
- Save Cambodia's Wildlife, **The Atlas of Cambodia National Poverty and Environment Maps**, 2006.
- Sihanoukville Autonomous Port, <http://www.pas.gov.kh/>,2554

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อหัวหน้าโครงการ

นางสาววัชรินทร์ ยงศิริ / Ms. Watcharin Yongsiri

ตำแหน่งทางวิชาการ นักวิจัย (ชำนาญการ) ระดับ 8

หน่วยงาน ศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทรศัพท์ 02-218-7468 โทรสาร 02-218-7459 E-mail -

ที่อยู่ปัจจุบัน ศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารประชาธิปไตย
พรณิ ชั้น 7 ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 022187468

มหาวิทยาลัย	ปริญญา	สาขาวิชา	ปีที่ได้รับ พ.ศ.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	รัฐศาสตร์ มหาบัณฑิต	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	2524
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ศิลปศาสตร์ บัณฑิต	ประวัติศาสตร์	2516

ผลงานวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่ที่สำคัญ

- "ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา" ใน โครงการวิจัยยุทธศาสตร์การค้าชายแดน
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ กอง
บริหารพาณิชย์ภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2545.

- โครงการวิจัย การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา: ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและแนว
ทางแก้ไขในอนาคต, โครงการอาณานิเวศศึกษา 5 ภูมิภาค สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.

- กัมพูชาใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมือง เศรษฐกิจ และการต่างประเทศหลังวิกฤต
เศรษฐกิจ. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2550

- มองหน้า แลหลัง วิกฤตความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2554

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้ร่วมโครงการ

นายณัฐพล ดันตระกุลทรัพย์ / Mr. Nattapon Tantrakoonsab

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยนักวิจัยประจำศูนย์แม่โขงศึกษา

หน่วยงาน ศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทรศัพท์ 02-218-7468 โทรสาร 02-218-7459 E-mail Nuttapon.T@chula.ac.th

ที่อยู่ปัจจุบัน ศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารประชาธิปไตย

พวรรณี ชั้น 7 ถ.พญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 022187468

มหาวิทยาลัย	ปริญญา	สาขาวิชา	ปีที่ได้รับ พ.ศ.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต	สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์ และสังคม	2551
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ศิลปศาสตร บัณฑิต	รัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ	2548

มีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยที่สำคัญของศูนย์ฯหลายชิ้น อาทิ

- Cross-Border Economic Relations in the Greater Mekong Sub-region (GMS): Impact and Implication
- โครงการศึกษาพื้นที่เชิงลึกของประเทศบนแนวเขตตะนาวศรีฝั่งทะเลอันดามันประเทศพม่า
- บทบาทของกองทัพบกไทยกับการจัดการความมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดน ไทย-พม่า
- ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน